

**T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**3-6 YAŞ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLER İÇİN MAHREMİYET EĞİTİMİ
FARKINDALIK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ**

Ayla İŞLER

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet KANAK**

SİVAS-2025

**3-6 YAŞ ÇOCUĞA SAHİP EBEVEYNLER İÇİN MAHREMİYET EĞİTİMİ
FARKINDALIK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ**

Ayla İŞLER

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Temel Eğitim Ana Bilim
Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mehmet KANAK

Sivas
Şubat, 2025

KABUL VE ONAY

Ayla İŞLER’ in hazırlamış olduğu “3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği’nin Geliştirilmesi” başlıklı bu alışma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı”nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof . Dr. Serpil PEKDOĞAN

(Başkan)

Prof. Dr. Mehmet KANAK

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Asuman BİLBAY

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

..../..../....

Doç. Dr. Aysel ARSLAN

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

.../... /2025
Ayla İŞLER

ÖZET

İŞLER, Ayla, 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği'nin (MEFÖ) Geliştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2025

Bu araştırma bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Çalışmada ebeveynlerin mahremiyet eğitimi farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik olarak geçerli ve güvenilir bir ölçek aracı geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik olarak geliştirilen ölçek için öncelikli olarak alan yazın taraması yapılmış ve uzmanlardan görüşler alınarak 48 maddelik 5' li Likert türünde bir madde havuzu oluşturulmuştur. Geliştirilen ölçeğin ilk olarak yapısını belirlemek üzere açımlayıcı faktör analizi ve yapıyı doğrulamak için ise doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Analizler R.4.1 programı ile yürütülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) için 300 anne ve 50 babadan oluşan 350 kişilik bir örneklem, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için ise 236 anne 18 babadan oluşan 254 kişilik bir örneklem grubu kullanılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi işlemleri sonrasında madde yüklerinin tek boyutlu olma eğilimi gösterdiği görülmektedir. 15 maddelik tek boyutta oluşan madde yüklerinin ise 0,447 ile 0,770 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. KMO değeri 0,927 olarak bulunmuştur. Yapılan Bartlett küresellik testi sonucunda ise elde edilen değerin 336,67 olduğu görülmüştür. Haliyle bu değerin anlamlı olduğu yapılan ölçeğinde geçerli bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tek boyutlu olan bu ölçeğe ait yapı varyansın % 42,62 sini açıklamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modifikasyonla model de iyileştirme yoluna gidilmiş ve uyum indekslerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan güvenirlik analizleri sonucunda ise iç tutarlılığın Cronbach's Alpha kat sayısı ,874 olarak bulunmuştur. Ölçek güvenirliği aynı zamanda farklı kat sayılarla da incelenmiş minimum test yarılama güvenirliğine göre dahi en düşük güvenirlik kat sayının 0,83 olduğu tespit edilmiştir. Bu da geliştirilmiş olan 15 madde tek boyutlu MEFÖ' nün güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi dönem, mahremiyet, mahremiyet eğitimi, ölçek geliştirme, farkındalık

ABSTRACT

İŞLER, Ayla, Development of Privacy Education Awareness Scale (PEAS) for Parents of 3-6 Year Old Children, Master's thesis, Sivas, 2025

This study is a scale development study. The aim of the study is to develop a valid and reliable measurement tool to determine the awareness levels of parents regarding privacy education. Initially, a literature review was conducted and expert opinions were gathered to create a pool of 48 items in a 5-point Likert scale for the scale developed to measure the awareness levels of parents regarding privacy education. To determine the structure of the developed scale, exploratory factor analysis (EFA) was performed, and confirmatory factor analysis (CFA) was used to validate the structure. The analyses were conducted using the R.4.1 program. A sample of 350 participants consisting of 300 mothers and 50 fathers was used for EFA, and a sample group of 254 participants, including 236 mothers and 18 fathers, was used for CFA. After performing the exploratory factor analysis, it was observed that the item loadings tended to be unidimensional. The item loadings, which consisted of 15 items in a single dimension, ranged from 0.447 to 0.770. The KMO value was found to be 0.927. The Bartlett's test of sphericity resulted in a value of 336.67, indicating that this value was significant, and it was concluded that the scale had a valid structure. This unidimensional scale explained 42.62% of the variance in the structure. After the confirmatory factor analysis, the model was improved through modifications, and it was concluded that the fit indices were at a good level. As a result of reliability analyses, the internal consistency Cronbach's Alpha coefficient was found to be 0.874. The scale reliability was also examined with different coefficients, and it was determined that the lowest reliability coefficient, according to the minimum test-halving reliability, was 0.83. This shows that the 15-item unidimensional Privacy Education Awareness Scale (PEAS) developed is a reliable scale.

Key words: Preschool period, privacy, scale development, privacy education, awareness

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimime başladığımdan bu yana yol göstericim ve her ihtiyacım olduğunda destek olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Mehmet KANAK hocama bana kazandırdıkları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her anında olduğu gibi tez çalışmam boyunca da sevgi ve desteğini esirgemeyen eşim Taha İŞLER' e, biricik oğlum Ali Ege' ye ve minik kızım Aylin'e teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca hep yanımda olan aileme, ne zaman desteğe ihtiyacım olsa hep yanımda olan annem Zinet KARABEY ve ablam Doç. Dr. Ayşe KARABEY TEKİN' e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana emeği geçmiş olan tüm saygıdeğer hocalarıma, veri toplama sürecimde yardımcı olan meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Canım babam Hasan KARABEY' e ithafen

Aileme Sevgilerimle...

Ayla İŞLER

Sivas, 2025

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

ETİK SÖZÜ.....iii

ÖZET iv

ABSTRACT.....v

ÖNSÖZ vi

İÇİNDEKİLER.....vii

ŞEKİLLER DİZİNİ.....x

TABLolar DİZİNİ.....xi

KISALTMALAR DİZİNİ xii

BÖLÜM I.....1

1. GİRİŞ.....1

1.1. Problem Durumu.....1

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler 5

1.2.1. Problem Cümlesi 5

1.2.2. Araştırmanın Alt Problemleri 5

1.3. Araştırmanın Amacı 5

1.4. Araştırmanın Önemi.....6

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 7

1.6. Araştırmanın Varsayımları.....8

1.7. Tanımlar 8

1.8. Kısaltmalar 8

BÖLÜM II 9

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....9

2.1. Kuramsal Bilgiler 9

2.1.1. Mahremiyet Kavramı.....9

2.1.2. Mahremiyetin Boyutları	10
2.1.2.1. Mekânsal Mahremiyet	11
2.1.2.2. Bireysel Mahremiyet.....	12
2.1.2.3. Bilgi Mahremiyeti.....	12
2.1.2.4. Bedensel/Fiziksel Mahremiyet	13
2.1.2.5. Sosyal Etkileşimsel Mahremiyet	14
2.1.2.6. Psikolojik Mahremiyet.....	14
2.1.2.7. Bilgisel/Belgesel Mahremiyet.....	14
2.1.3. Bir Hak Olarak Mahremiyet.....	15
2.1.4. Mahremiyetin İhlal Edilmesi.....	17
2.1.5. Mahremiyete Kuramsal Yaklaşımlar.....	20
2.1.6. Okul Öncesi Dönemde Mahremiyet.....	23
2.1.7. Mahremiyet Eğitimi.....	24
2.1.7.1. Mahremiyet Eğitimi Ne Zaman Başlar?	27
2.1.7.2. Mahremiyet Eğitiminde Temel İlkeler	29
2.1.7.3. Mahremiyet Eğitimi Alanları.....	34
2.1.7.3.1. Bedensel Mahremiyet	34
2.1.7.3.2. Mekân ve Eşya Mahremiyeti	35
2.1.7.3.3. Duygusal ve Düşünsel Mahremiyet.....	37
2.1.7.3.4. Dijital Mahremiyet.....	38
2.2. İlgili Araştırmalar.....	40
BÖLÜM III.....	45
3. YÖNTEM	45
3.1. Araştırma Modeli	45
3.2. Çalışma Grubu	46
3.3. Ölçek Maddelerinin Geliştirilmesi.....	48

3.4. Verilerin Analizi.....	48
BÖLÜM IV	49
4. BULGULAR VE YORUM.....	49
4.1. Kapsam Geçerliliği.....	49
4.2. Yapı Geçerliliği	50
4.3. Güvenirlik Çalışması.....	67
BÖLÜM V	69
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	69
5.1. Sonuç.....	69
5.2. Tartışma.....	70
5.3. Öneriler	71
5.3.1. Araştırmacılara Öneriler	71
5.3.2. Ebeveyn ve Öğretmenlere Öneriler	71
5.3.3. Politika Yapıcılara Öneriler.....	71
KAYNAKÇA.....	72
EKLER	85
EK-I. Madde havuzundaki tüm maddeler arası korelasyonlar.....	85
Ek II. Etik kurul başvurusu	90

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: De Vellis Ölçek Geliştirme İlkeleri.....	45
Şekil 2. Maddeler arası korelasyonlar	51
Şekil 3. MEFÖ için Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı	67

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. AFA için katılımcılara ait demografik bilgiler;	46
Tablo 2. DFA için katılımcılara ait demografik bilgiler;	47
Tablo 3. İlk AFA sonuçlarına ait madde yükleri.....	52
Tablo 4. AFA sonuçlarına ait madde yükleri	53
Tablo 5. 4. ve 23. madde çıkarıldıktan sonra boyutlardaki madde yükleri	54
Tablo 6. Madde 5, madde 10, madde 11, madde 14, madde 17, madde 2) veri setinden çıkarıldıktan sonra AFA ya ait madde yükleri (döndürme yok iken).....	55
Tablo 7. Madde 5, madde 10, madde 11, madde 14, madde 17, madde 2 veri setinden çıkarıldıktan sonra AFA ya ait madde yükleri (döndürme oblimin)	56
Tablo 8. Kalan maddeler ile AFA sonucu madde yükleri (döndürme yok).....	57
Tablo 9. Madde 9, madde 13, madde 27 ve madde 32 veri setinden çıkarıldıktan sonraki madde yükleri	58
Tablo 10. madde 2, madde 6, madde 7, madde 12, madde 21, madde 26 ve madde 35 çıkarıldıktan sonraki madde yükleri	59
Tablo 11. 25. Madde çıkarıldıktan sonraki AFA sonuçlarına göre madde yükleri.....	59
Tablo 12. Son AFA sonuçlarına göre madde yükleri.....	60
Tablo 13. Her bir maddeye ait KMO değeri	61
Tablo 14. Bartlett testi sonucu	61
Tablo 15. Toplam açıklanan varyanslar	62
Tablo 16. Yapıya ait yamaç grafiği.....	62
Tablo 17. Madde ayırt edicilik indeksi	63
Tablo 18. DFA sonucu elde edilen standartlaştırılmış yükler.....	64
Tablo 19. Yapı geçerliğine ait uyum istatistikleri	65
Tablo 20. Yinelenen modele ait standartlaştırılmış yükler	65
Tablo 21. Modifikasyondan sonra Yapı geçerliğine ait uyum istatistikleri	66
Tablo 22. Verilerin güvenirlik değerleri	68

KISALTMALAR DİZİNİ

MEFÖ : 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya ilişkin; problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacı ve önemine, araştırmaya ilişkin sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Aile, insanların hayatta kalması, korunması, gelişmesi ve toplu yaşama uyum sağlaması için özellikle yaşamın ilk yıllarında son derece kritik bir role sahiptir. Bireyler, dünyaya geldikleri an itibarı ile içinde bulundukları toplumun en temel yapı taşı olan ailede, kendi benliklerini oluştururlar. Aile, bireyin kişisel gelişiminde temel bir zemin oluşturarak toplumla kurduğu ilişkilerde önemli bir rehberlik görevi üstlenir (Gürsoy ve Özasan, 2014). Çocuklar, aile içinde temel değerleri, davranışları ve sosyal normları öğrenirler. Bu süreç, bireyin kendini ifade etme becerilerini geliştirmesine ve toplumla sağlıklı bir etkileşim kurmasına katkı sağlar. Aile, sevgi, koruma ve anlayışla beslenen bir ortam sunarak bireyin duygusal ihtiyaçlarını karşılar ve güvenli bir bağlanma oluşturur. Aynı zamanda aile, bireyin fiziksel ve duygusal güvenliğini sağlayarak onun toplumla bütünleşmesine yardımcı olur. Bu koruyucu ortam, bireyin kendini ifade etmesine, başkalarıyla etkileşime girmesine ve empati geliştirmesine olanak tanır (Yavuzer, 2016). Aile, bu temel yaşam becerilerini kazandırarak bireyin toplum içinde aktif bir rol almasını destekler. Bu yönüyle aile, bireyin yaşamının ilk yıllarında birçok temel ihtiyacını karşılayan kilit bir kurumdur. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren öncelikle annesi ve diğer tüm aile bireyleriyle ilişki kurmaktadır. Sosyal bir varlık olan insan dünyaya geldiği an itibarıyla sosyalleşmeye başlamaktadır (Köksal Akyol, 2015).

Okul öncesi dönem, çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı şekilde ilerlediği süreçtir. Bu dönemde, çocuğun ailede aldığı eğitimle birlikte içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal ortam çocuğun doğuştan gelen potansiyelinin en yüksek seviyeye gelmesinde büyük ölçüde etkilidir (İnci, 2010; Oktay, 2024). Bu dönemde çocuklar, kültürel değerleri öğrenmeye ve temel alışkanlıkları edinmeye yönelik önemli adımlar atmaktadırlar (Yavuzer, 2016). Okul öncesi dönem, çocukların kişilik ve karakterlerinin temellerinin atıldığı bir süreç olup, bu dönemde çocukların tüm gelişim alanlarının

desteklenip güçlendirilmesi büyük bir öneme sahiptir (Becker vd., 2014). Araştırmalar, özellikle okul öncesi dönemde kazanılan davranış ve alışkanlıkların, yetişkinlikte de etkisini sürdürdüğünü ve bireyin kişilik yapısını, davranışlarını, alışkanlıklarını, inançlarını ve değer yargılarını şekillendirme gücüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır (İnci, 2010; Oktay, 2004).

Okul öncesi dönem oldukça önemli ve kritik bir dönemdir. Bu dönem çocukların benlik gelişimleri için de oldukça önemlidir. Çocukların bu dönemdeki yaşantıları hayatlarında önemli izler bırakmaktadır. Bunlardan biri de çocukluk döneminde maruz kalınan travmatik yaşantılardır. Alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemde en sık karşılaşılan travmatik yaşantılardan birinin de çocuk istismarı olduğu görülmektedir.

Çocuk ihmal ve istismarı çok ciddi bir toplumsal sorundur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bu durumu açıkça tanımlamıştır. DSÖ, çocuğun korunma hakkının ihlali sayılan çocuk istismarını “yetişkin bir birey veya toplum tarafından, kasıtlı veya kasıtsız olarak gerçekleştirilen, çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen ve kalıcı hasara, hatta ölüme yol açabilen tıbbi, yasal ve sosyal yönleri olan bir dizi eylemler bütünü” olarak tanımlamıştır. Çocuk ihmali ise, çocuğun bakımını sağlayanlar tarafından bakım, beslenme, korunma, eğitim, giyim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması veya gerekli ilginin gösterilmemesidir (Pelendecioğlu ve Bulut 2009; Tıraşçı ve Gören, 2007). Çocuk hakları açısından oldukça önemli olan istismar ve ihmali birbirinden ayırmamızı sağlayan en önemli özellik; ihmalin, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamama gibi pasif eylemleri içerirken, istismarın çocuğa fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar veren davranışlar gibi aktif eylemleri içermesidir (Aktay, 2020).

Her yıl dünyada milyonlarca çocuk ihmal ve istismara maruz kalmaktadır. Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2020 yılında güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısı 450803’ tür. Bu çocukların %37.9’unun da mağdur (istismar) edildiği ortaya konulmuştur (TÜİK, 2022). Ülkemizde özellikle okul öncesi dönem çocukları ile temasta bulunabilecek; hekim, hemşire, öğretmen ve öğretmen adayları ile yapılmış çalışmalarda, çocuk istismarı ve ihmali konusunda verilerek kapsamlı eğitimler yoluyla çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin farkındalığın artırılacağı sonucu paylaşılmıştır. Ayrıca bu eğitimler yoluyla ihmal ve istismar olaylarının görülme

sıklığının da azaltılacağı öngörülmektedir (Celiloğlu, 2018; Gölge, Hamzaoglu ve Türk, 2012; Kürklü, 2011; Sağır ve Gözler, 2013).

Çocuk ihmali ve istismarı riski altında olan çocukların belirlenmesi, istismarın erken saptanması, erken müdahalenin başlatılması, istismar ve ihmal konusunda birey/aile/toplumun farkındalığının artırılmasında konusunda çalışmalar yapılmasına ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu bağlamda istismara uğramış çocuğun ailesini terapi sürecine dahil eden, aile merkezli eğitim ve destek programlarının yürütülmesi, eğitim ve danışmanlık odaklı önleyici programların yürütülmesi, sağlık sistemi, aile ve okul arasındaki işbirliğinin sağlanması ve geliştirilen programların uygulanmasında tüm paydaşlara önemli sorumluluklar düşmektedir (Ayhan Balık, Uluman ve Buzlu, 2022). Çocukları her türlü istismardan korumanın önemli araçlarından biri de çocuğa uygun zamanda uygun yaklaşımla mahremiyet eğitimi vermektir. Bu açıdan bakıldığında mahremiyet eğitimi üzerinde durmak oldukça önemlidir.

Mahremiyetin kelime anlamına bakarsak Arapça kökenli olduğunu, Türk Dil Kurumu'ndaki anlamının gizlilik olduğunu görmekteyiz (Türk Dil Kurumu, 2018). Mahremiyet, bireylerin yalnızca kendilerine ait ve dokunulmaz olarak kabul edilen kişisel sınırlarını ifade eder. (Levent, 2015). Yüksel (2003), mahremiyeti, bireylere istedikleri şekilde düşünme, davranma ve çevrelerindeki kişilerle belirledikleri sınırlar içinde iletişim kurma özgürlüğü tanıyan bir kavram olarak tanımlamıştır. Jourard (1966) ise mahremiyeti, başkalarına karşı gizliliklerini koruma ve başkalarının kendileri hakkındaki algılarını kontrol etme arzusuyla ilişkilendirmiştir. Laufer ve Wolfe ise (1977) mahremiyeti bireyin, davranışları üzerine uygulayabildiği kontrol yeteneği olarak tanımlamışlardır. Geçmişten günümüze kadar, insanlık tarihinin her döneminde önemini sürdüren mahremiyet kavramı, sosyoloji, psikoloji, din, ahlak, tıp gibi çeşitli bilim dallarında sıkça ele alınan bir kavram olmuştur. Bu kavram, insanlığın var olduğu günden günümüze kadar, farklı dönemler ve toplumlar içinde çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır (Demir, 2021).

Mahremiyet eğitimi, çocukların kendi özel alanlarını ve diğer insanların sınırlarını anlamalarını sağlayan bir süreçtir. Bu eğitim, sadece çocuğun vücut bölgelerini tanımasını ve korumasını değil, aynı zamanda kişisel eşyalarını, duygularını, düşüncelerini ve hatta odasını içeren geniş bir yelpazeyi kapsar. Mahremiyet, çocuğun kendisine ait olanı anlamasını ve bu alanları başkalarıyla nasıl paylaşacağını

öğrenmesiyle ilgilidir. Çocuğa mahremiyet bilinci kazandırmak, onun kişisel sınırlarını tanımasına yardımcı olarak özgüvenini geliştirmesine katkı sağlar. Bu süreç, çocuğun duygu ve düşüncelerini anlamasına, değer verdiği şeylere saygı göstermesine ve başkalarının sınırlarını anlamasına olanak tanır. Mahremiyet eğitimi, sağlıklı ilişkiler kurma ve güvenli bir çevrede büyüme konusunda önemli bir temel oluşturur (Metin, 2017).

Mahremiyet eğitimi, bireylerin kendi ve başkalarına ait özel alanların farkında olmalarını, sosyal hayatta kişisel sınırlarını koruyarak başkalarının özel yaşamlarına saygı göstermelerini ve sağlıklı sınırlar belirleyebilmelerini sağlayan bir eğitim sürecidir (Akcan, 2019). Mahremiyet eğitimi, çocuklara sadece kendi özel alanlarını değil, aynı zamanda diğer insanların da bu mahremiyet alanlarına sahip olduğunu öğreten bir süreçtir. Bu sayede çocuk, kendi mahremiyetine saygı beklerken aynı hassasiyeti başkalarının mahremiyetine göstermeyi de öğrenir (Cesur, 2022). Mahremiyet eğitimi, bireylerin kendi ve başkalarına ait özel alanların farkında olmalarını, sosyal hayatta kişisel sınırlarını koruyarak başkalarının özel yaşamlarına saygı göstermelerini ve sağlıklı sınırlar belirleyebilmelerini sağlayan bir eğitim sürecidir (Akcan, 2019). Mahremiyet eğitimi, çocuğa istemediği dokunuşlara ve taleplere "hayır" deme özgürlüğü kazandırarak kişisel sınırlarını koruma becerisi kazandırır. Bu süreç, çocuğun kendi güvenliğini sağlama ve olası tehlikelerle başa çıkma konusunda bilinçlenmesini sağlar. Ayrıca, mahremiyet eğitimi çocuğa, hissettiği tehlikenin farkına varma ve bu durumda nasıl yardım isteyeceği konusunda da rehberlik eder (Cesur, 2022). Mahremiyet eğitimi, bireyin kendini tanımasını, sorumluluklarının bilincine varmasını ve vicdan duygusunu geliştirmesini sağlar (Bayrak Çelik, 2020). Bu eğitim, öncelikle ailede verilmelidir, çünkü aile, çocuğun ilk ve en yakın çevresidir. Aile içinde sağlanan güvenli ortam, çocuğun mahremiyet konusundaki bilinçlenme sürecine olumlu bir katkı sağlar. Bu sayede çocuk, kendi haklarına saygı duymayı öğrenir ve bu değerleri ilerleyen yaşlarda da sürdürme yeteneği kazanır (Cesur, 2022).

Mahremiyet bilincinin bireylere kazandırılması, küçük yaşlardan itibaren eğitim yoluyla gerçekleşmektedir (Çalışkan, 2019). Mahremiyet eğitimi ile çocuklara değerli olma hissi kazandırılır ve çocukların toplumsal hayatta özerkliklerini korumaları desteklenir. Bu eğitim süreci, mutlu, huzurlu ve sağlıklı bir karaktere sahip bireylerin yetişmesini hedefler (Duran, 2018). Erken yaşlarda başlayan mahremiyet eğitimi, çocukluk

dönemine gelindiğinde mahrem alanların öğretilmesiyle şekillenir. Kendi mahrem alanlarını öğrenen birey, başkalarının özel alanlarına da saygı göstermeyi öğrenir. Ailelerin, çocuklarının arkadaşlarını tanımaları ve sosyal medya kullanımına dair sınırlar koymaları, bu süreçte mahremiyet bilincinin kazandırılması açısından büyük önem taşır (Karşlı, 2018).

Küçük yaş gruplarındaki bireylerin mahremiyet bilinci düzeyinin belirlenmesi ve onlara mahremiyet bilinci kazandırılması, farkındalık düzeyi yüksek bireylerin ve toplumların oluşturulabilmesi açısından gereklidir. Bu konuda aileye oldukça önemli görevler düşmektedir. Bu araştırmada “3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” nin geliştirilmesi çalışması yapılacaktır.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

1.2.1. Problem Cümlesi

Mahremiyet eğitimi son zamanlarda önem kazanmış bir konu olmakla birlikte Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde de çocuğa kazandırılması gereken değerler başlığı içerisinde kendine yer bulmuştur. Mahremiyet eğitimine ilişkin ülkemizde yeterince çalışma bulunmamaktadır ve ebeveynlerin mahremiyet eğitimine ilişkin farkındalığı ölçebilecek bir ölçme aracına da rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın problemi “3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalık düzeyleri nasıl ölçülebilir?” olarak belirlenmiştir.

Bu temel problem bağlamında aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1.2.2. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Geliştirilen 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalık ölçeği geçerli midir?
2. Geliştirilen 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalık ölçeği güvenilir midir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Yapılan alan yazın taraması sonucunda erken çocukluk dönemine yönelik ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusundaki farkındalık düzeylerini tespit edebilecek bir ölçme

aracının olmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Mahremiyet eğitimi kavramı farklı kültürlerde, farklı biçimlerde ve farklı kapsamlarda ele alındığı için yurt dışı alan yazında da standart bir ölçme aracı formuna rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırmada '3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği' nin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Mahremiyet, toplumsal yaşamda ve bireylerin sosyal hayatlarında önemli işlevler üstlenir. İlk olarak, mahremiyet sayesinde bireyler, kimlerle, ne zaman ve nasıl iletişim kuracaklarına dair kontrol sahibi olurlar. Bu durum, onlara kişisel sınırlarını belirleme ve sosyal etkileşimlerini yönetme imkânı sunar (Demir, 2021). Bu bağlamda mahremiyet, çocukların kendilerinin ve başkalarının özel alanının farkında olması, bu bilinç doğrultusunda kendi sınırlarını çizebilmesi ve gelecekteki potansiyel ihlallere, fiziksel ya da duygusal istismarlara karşı kendini koruyabilmesi için gereken donanımı ortaya koyabilmesi anlamına gelir. Mahremiyet, çocukların gelişim sürecinin temel bir parçasıdır.

Kültürel ve ahlaki farklılıklar, mahremiyet kavramının anlaşılması ve uygulanmasında çeşitli değişikliklere neden olabilir. Farklı toplumlarda, mahremiyetle ilgili normlar, değerler ve beklentiler farklılık gösterebilir. Bu noktada, önemli olan bu farklılıkları anlamak ve saygı göstermektir. Ancak küresel bir dünyada yaşadığımızı ve iletişim teknolojilerinin sınırları aşarak herkesin birbirine daha yakın olduğu bir çağda olduğumuzu unutmamak önemlidir (Diler, 2014). Bu bağlamda, mahremiyetle ilgili temel prensipleri vurgulayan ve insan haklarına saygı gösteren evrensel değerlere odaklanmak da kritik bir adımdır. Farklılıkları ortadan kaldırmak zor olabilir, ancak kültürel çeşitliliği anlamak ve birbirimize saygı göstermek, mahremiyet konusunda evrensel bir anlayış oluşturmak için önemlidir. Bu süreçte, eğitimler ve farkındalık artırma çabaları, insanların kendi kültürel bağlamında mahremiyet konusunu anlamalarına ve bunu evrensel değerlerle bağdaştırmalarına yardımcı olabilir.

Çocuklarda mahremiyet bilinci, özellikle 0-6 yaş arası dönemde aile tarafından yerleştirilir ve bu süreç, çocuğun yaşamındaki en kıymetli dönemlerden biridir. Ancak bazı durumlarda aileler, mahremiyet konusunda çocuklarını yönlendirmek yerine onlara bilinçsizce ya da yanlış bir şekilde rehberlik edebilirler (Özkan, 2022). Bu durumun

ortadan kaldırılması için "mahremiyet eğitimi" kritik bir öneme sahiptir. Mahremiyet eğitimi, ailelere ve eğitimcilere, çocuklara sağlıklı mahremiyet bilinci kazandırmak, sınırlarını anlamalarına ve korumalarına yardımcı olmak için gerekli araçları sunar. Bu eğitim, çocukların bu önemli dönemlerinde mahremiyet konularını doğru bir şekilde kavramalarını ve uygulamalarını sağlamak için tasarlanmalıdır (Çalışkan, 2019).

Bu bağlamda mahremiyet eğitimi, çocukların gelecekte sağlıklı yetişkinler olmaları için kritik bir öneme sahiptir. Bu eğitimde ailelerin rolü, çocuklara küçük yaşlardan itibaren mahremiyet bilinci kazandırmak ve bu konuda sağlıklı bir farkındalık oluşturmaktır ve bu rol hiç şüphesiz oldukça önemlidir. Çalışmaya başlamadan önce yapılan alan yazın taramasında mahremiyet bilinci ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genellikle sağlık bilimleri, sosyoloji, psikoloji ve din eğitimi gibi alanlarda ve yetişkin bireylerle yapıldığı görülmektedir (Akgül ve Toprak, 2019). Erken çocukluk dönemi mahremiyet bilinci ile ilgili çalışmaların ise yeterli olmadığı görülmektedir.

Şimdinin küçükleri, geleceğin yetişkinleri olan çocuklarımıza okul öncesi dönemden itibaren mahremiyet eğitimi verilmesi hususunda ailelerin rolü hiç şüphesiz oldukça fazladır. Alan yazın incelendiğinde çocuklarda mahremiyet eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda “3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeğinin” geliştirilmesi bu alanda yapılacak olan ilk çalışma olması ve bilimsel alan yazına MEFÖ’nün kazandırılması bakımından önemlidir. Özellikle ebeveynlerin çocuk mahremiyet eğitimi farkındalıkları ile ilgili yapılacak çalışmalara da ışık tutması açısından bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmada elde edilen bulgular, Sivas il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden 3-6 çocuğa sahip ebeveynlerden çalışmaya katılım noktasında gönüllü olanlarla sınırlıdır.
2. Araştırma, kullanılan veri toplama ölçeğinde ebeveyn olarak hem anne hem babalardan veri toplamak için yola çıkılmasına karşın ebeveynlerden baba katılımının düşük olması ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada; çalışma grubunu oluşturan bireylerin veri toplama aracı olarak kullanılan “3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” ne içtenlikle ve objektif bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Mahremiyet: Açıklanması gereken veya paylaşılması için kişinin ya da vasisinin iznini gerektiren kişiye özel olan, ona ait veri, bilgi. Gizlilik (TDK, 2024). Bireylerin yalnız kalabilme, istedikleri şekilde düşünebilme ve davranabilme özgürlüğü, başkalarıyla ne zaman, nerede ve hangi şartlarda iletişim kuracaklarına karar verebilme yetkisiyle birlikte, kişisel bir yaşam alanı ve bu alanda sahip olunan hakları tanımlar (Yüksel, 2003).

Mahremiyet Eğitimi: Mahremiyet eğitimi, çocuğun hem kendi hem de başkalarının özel alanlarını tanımasını, toplumsal yaşamda kendi sınırlarını koruyabilmesini, başkalarının özel alanlarına saygı göstermesini ve sağlıklı sınırlar koyabilmesini sağlamak amacıyla cinsel bilgileri de kapsayan bir eğitim sürecidir (Akcan, 2016; Diler, 2014).

Kişisel Alan: Bireyin duyuları aracılığıyla algıladığı ve diğer insanlarla arasındaki mesafeleri belirlediği bir kavramdır. "Bşkalarının geçemeyeceğı, görünmeyen bir sınır oluşturur. Bu mesafe, hem koruyucu hem de iletişimsel bir işlevi yerine getirecek şekilde düzenlenmelidir." (Li, 2001).

Özel Alan: Özel alan, bireyin yalnızca kendi isteğıyle başkalarıyla paylaştığı kişisel bir alandır (İzgi, 2009).

1.8. Kısaltmalar

MEFÖ: 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeğı

BÖLÜM II

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; araştırmaya ilişkin kuramsal bilgilere ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Mahremiyet Kavramı

Mahremiyet kavramının Türk Dil Kurumu'ndaki (TDK) karşılığına baktığımızda kavram “gizlilik” olarak karşımıza çıkmaktadır (TDK, 2021). Mahremiyet daha çok özel yaşam, kişisel bilgilerin gizliliği, alan ve sınır belirleme anlamlarında kullanılmaktadır. İngilizce –Türkçe sözlüklerdeki karşılığına baktığımızda bireysel olan, kamu ile paylaşılmayan, özel olan anlamına gelen “private” kelimesine karşılık geldiği görülmektedir (Öcal, 2021).

Mahrem kelimesinin etimolojik kökenine bakıldığında Arapça "h-r-m" kökünün, "yasak" anlamını taşıdığı görülmektedir. "Harâm" kelimesi ise bir şeyin yasaklılığını ifade etmektedir (Elisfahânî, 1986). Mahrem ve muharrem kelimeleri de bu yasaklılığı anlatan kavramlardır. Ayrıca, kelimenin "gizlilik" anlamı taşıdığı da görülmektedir. Aynı kökten gelen "hürmet", "ihtiram" ve "muhterem" kelimeleri ise saygı ve saygınlığı ifade etmektedir. Bu kelimeler arasında bir bağlantı ve tamamlayıcılık olduğu düşünüldüğünde (Köse, 2015); mahrem kelimesinin "gizlilik", hürmet kelimesinin "saygı", muhterem kelimesinin ise "saygınlık" anlamlarının, insanın saygınlığını ve gizliliğe/özel alana saygıyı ifade etmek için kullanılabileceği söylenebilir (Gündoğdu, 2017).

Mahremiyet kavramı, birçok farklı boyutta ele alınabilir ve farklı disiplinler tarafından incelenebilir. Psikolojik olarak mahremiyet, kişinin kendini ifade etme özgürlüğü ve duygusal kısıtlamanın korunmasına yardımcı olur. Sosyolojik olarak ise toplumdaki gruplar arasındaki paylaşımlarda önemli bir rol oynayabilir ve kişilerin kimliklerini korumalarına yardımcı olabilir (Çatak, 2015).

Mahremiyet kavramını Waren ve Brandes (1980) “The Right Privacy isimli çalışmalarında “yalnız bırakılma hakkı” olarak tanımlamışlardır. Mahremiyet konusunda yapılan daha sonraki akademik çalışmalarda bu tanımın mahremiyetin

tanımlanmasında temel yapı taşı görevini üstlendiği ve sıklıkla kullanıldığı görülmüştür (Demir, 2021). Sonuç olarak, mahremiyet kavramının çok yönlü olduğunu söylemek mümkündür. Mahremiyete destek olmak ve diğer insanların mahremiyetine saygıyı göstermek toplumsal uyumun sürdürülebilmesi için önemlidir (Çalışkan, 2019). Hukuki açıdan birçok ülkede mahremiyet hakkı kanunlarla korunmaktadır. Bu haklar, kişisel bilgilerin izinsiz kullanılması veya saklanması için tasarlanmıştır. Felsefi açıdan ise mahremiyet bireylerin özerklikleriyle ilgili temel bir ilke olarak görülür (Çalışkan, 2019). Kültürel ve antropolojik bakış açısıyla da her toplumun farklı değerler sistemine sahip olduğu düşünülür ve bu değerler çerçevesinde mahremiyet algısı da şekillenir. Örneğin bazı ülkelerde aile hayatlarının gizliliği daha önemli kabul edilirken, diğerlerinde toplumsal paylaşımlar daha yaygın olabilir (Sezen ve Erden, 2018)

Mahremiyetin pek çok farklı tanımı olmasına rağmen hemen hemen hepsinde dile getirilen ortak noktaya bakıldığında, kişinin özel hayatı hakkında başkalarının bilgi sahibi olmasını, bilmesini, görmesini, duymasını veya iletişime geçmesini istemediği durumları ele aldığı görülmektedir. Tüm insan hakları arasında, mahremiyet belki de kavranması ve tanımlanması en zor olanıdır. Bu nedenle, mahremiyet bireyin özgür olmasını ve diğer bireylere karşı korunmasını sağlayan bir alan açar. Düşünsel, fiziksel, sosyal ve duygusal değerler bağlamında, bireye ait olan her şey mahremiyet kapsamında değerlendirilebilir (Tanrıverdi, 2012).

2.1.2. Mahremiyetin Boyutları

Bireylerin diğer bireylerle kurduğu iletişimde pek çok alanda mahremiyet söz konusudur. Mahremiyet, kişinin kendisine ait olan alanları ve bilgileri koruma ihtiyacını ifade eder. Bu koruma ihtiyacı, fiziksel ve fiziksel olmayan sınırlar üzerinden yapılan sınıflandırmalarla daha da belirgin hale gelmektedir. Fiziksel sınıra sahip olan mahremiyete bir örnek verecek olursak, bir kişinin evine onun izni olmadan girilmemesidir. Ev, bireyin özel yaşam alanıdır ve izinsiz girilmesi kişinin mahremiyetine müdahale anlamına gelir (Güneşer, 2022).

Mahremiyet kavramı sadece fiziksel alan için değil aynı zamanda kişisel bilgilerin gizliliği içinde geçerlidir. Kişisel bilgilerin izinsiz olarak üçüncü kişi veya kurumlarla paylaşılması fiziksel olmayan bir sınırı işaret eder. Bu tür mahremiyet, kişinin özel yaşamına ait verilerin gizliliğinin korunmasını içerir. Buna örnek verecek olursak,

bireylerin sağlık bilgileri, finansal bilgileri, iletişim bilgileri kimseyle izinsiz olarak paylaşılmamalıdır (Kuzgun, 2024).

Mahremiyet kavramının geniş bir alanı kapsayan yapısı nedeniyle alan yazında farklı farklı mahremiyet sınıflandırmaları yapılmıştır. Bu sınıflamalara göre; fiziksel mahremiyet, dijital mahremiyet, sosyal mahremiyet gibi alt başlıklardan bahsetmek mümkündür. Bu başlıkların her biri farklı alanlarda ve durumlarda insanların mahremiyetine yönelik riskleri ve koruma önlemlerini ele almaktadır (Güneşer, 2022).

Mahremiyet kavramı, bireyin özel alanını ve bu alanın korunmasını kapsamasına karşın; mahremiyet algısı kişiden kişiye, toplumdan topluma ve yaşanılan döneme göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında mahremiyet kavramının boyutlarını da net bir şekilde sınırlandırabilmenin pek mümkün olduğu söylenemez. Ancak yine de hem sınıflandırma yapabilmek hem de sınırları belirgin hale getirebilmek için farklı açılardan boyutlandırmaların mevcut olduğu görülmektedir (Livberber-Göçmen, 2018).

Mahremiyet kavramı farklı boyutlarda ele alınabilir. Bu boyutların her biri bir mahremiyet alanını oluşturmakla birlikte boyutları birbirinden ayırmak kimi zaman mümkün değildir.

2.1.2.1. Mekânsal Mahremiyet

Kişinin fiziksel çevresinin korunmasını içerir. Bu, bireyin özel meknlarına saygı gösterilmesini ifade eder. Mekânsal mahremiyet, bir kişinin yaşadığı alanın sınırlarının tanınması ve bu sınırların korunmasıyla ilgilidir. Bu mahremiyet alanı kişilerin karşılıklı uymaları gereken temel mahremiyet boyutlarından birisidir (Karagülle, 2015). Mekânsal mahremiyet ile anlatılmak istenen, bir evin veya konutun mahremiyetidir. Ev, mahremiyetin korunduğu bir alan olduğundan, mekânsal mahremiyetten ayrı düşünülmesi mümkün değildir (İpek, 2020). Bir insan ile bir mekân arasında ilişki kurulduğunda akla ilk gelen o insanın evidir. Ev, yalnızca fiziksel mekâna karşılık gelen bir kavram değildir (Bağlı, 2011). Ev, kişiler için önemli olan, geri döndükleri ve saklanabileceklerini düşündükleri bir yerdir. Bu koruma ve saklanma, mahremiyetin temelini oluşturur. Mahremiyetin temel boyutlarından biri olan ev; herkesin göremeyeceği, kişilerin özgürlüklerini yaşayabilecekleri özel ve mahrem bir alandır. Birey, bu özel alanlarını koruyabildiği sürece özgürdür (Berkup, 2015).

2.1.2.2. Bireysel Mahremiyet

Kişinin bedensel özellikleri veya ahlaki değerlere yapılan saldırılar gibi haksız müdahalelere karşı korunmayı içerir. Bireysel mahremiyet, kişinin bedensel ve duygusal bütünlüğünü koruma amacını taşır. Bireysel mahremiyeti bireyin çevresinde bulunan diğer bireyler ile arasında çizdiği sınır olarak tanımlamak da mümkündür (Duran, 2018).

Mahremiyet kavramı, küçük yaşlardan itibaren gelişmeye başlar ve bu süreç, ilk olarak bedenle ilgili bir biçim alır. Çocuk, ailesi ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerinde, bedenini saklama ve koruma alışkanlıklarını kazandıkça, farkında olmadan mahremiyetin ilk adımlarını atmış olur (Berkup, 2015). Yetişkinlerin hem kendi özel bölgelerine ve mahrem alanlarına hem de çocukların özel bölgelerine ve mahrem alanlarına dikkat etmeleri oldukça önemlidir. Bu konuda gösterilen özen çocuklardaki farkındalığı artıracaktır. Örneğin dudaktan öpmek, fiziksel olarak okşamak veya çocuk istemediğinde sevmek ve sıkma davranışlarında bulunmaktan kaçınılması gerekmektedir. Çocuğa mahremiyeti ihlal eden durumların yanlış olduğunu anlatmak çocuğun kendini koruması açısından çok önemlidir (İpek, 2020).

2.1.2.3. Bilgi Mahremiyeti

Bireye ait özel verilerin toplanma, işleme, saklanma ve dağıtımında kontrolün bireye ait olmasıdır. Bireyin kişisel bilgilerinin izinsiz kullanılmasına karşı korunmasını amaçlar. Bilgi mahremiyeti, bireysel bilgilerin dokunulmazlığını ifade eder. Bilgi mahremiyeti, kişilerin çevreleri ile hangi bilgileri ve bu bilgilerin de ne kadarını paylaşımları gerektiğini belirlemelerine yardımcı olur (Hekimoğlu, 2019).

Kişisel ve sosyal yaşamın temel taşlarından biri olan gizlilik veya özel alan, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişimlerin etkisiyle kolayca müdahale edilebilen ya da ihlal edilebilen bir duruma gelmiştir (Yüksel, 2003). Teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte, toplumlar daha fazla gözetim altına alınmıştır. Çoğu işlem artık dijital ortamda gerçekleştirilirken, bu durum beraberinde ciddi güvenlik endişelerini de getirmektedir. İnternet bankacılığı, öğrenci bilgi sistemleri, çevrimiçi alışveriş platformları gibi hizmetler hayatı kolaylaştırırken, aynı zamanda kişisel verilerin siber saldırılara karşı daha savunmasız hale gelmesine de yol açmaktadır (Şimşek, 2019).

Bu üç temel mahremiyet türü, bireyin kendi özel alanını koruma hakkını vurgular ve toplumda saygı ve güvenin sürdürülmesi için önemlidir. Mahremiyetin bu farklı yönleri, bireyin yaşamındaki çeşitli alanlarda etkileşimde bulunduğu ve korunması gereken çeşitli unsurları kapsar (Özaslan ve Gültekin Akduman, 2018).

Alan yazın incelendiğinde farklı çalışmalarda mahremiyetin boyutlarına dair farklı sınıflamalar görmek mümkündür. Göze çarpan başka bir sınıflamalardan bazıları şu şekildedir. Burgoon (1982), mahremiyeti dört kategoriye ayırmıştır: sosyal mahremiyet (kişinin sosyal çevresinden çekilme hakkı), psikolojik mahremiyet (düşünceleri istediği kişiyle paylaşma hakkı), bilgi mahremiyeti (bilgilere erişimi kontrol etme hakkı) ve fiziksel mahremiyet (beden mesafesini belirleme yetkisi). 1992'de Belsey ve Chadwick ise mahremiyeti bedensel, düşünsel, bilgisel ve mekânsal (bölgesel) mahremiyet olarak ele almışlardır. Düzgüner (2022), mahremiyetin boyutlarını beş ana başlık altında incelemiştir: dinî ve ahlaki boyut (kişiler arası ilişkilerle ilgili kurallar), psikolojik boyut (bireysel algı), sosyolojik boyut (toplumsal değişkenler), hukuki boyut (hak ve cezalar) ve mimari boyut (mahrem alanların oluşumu). Bu bağlamda mahremiyeti farklı boyutlar üzerinden değerlendirmek mümkündür (Budak, 2023)

2.1.2.4. Bedensel/Fiziksel Mahremiyet

Burada kişi veya kişilerin bedenlerine ilişkin mahremiyetin korunması ön plandadır. Başkalarının fiziksel ilişkilerine veya kişilerin kendi alanlarına izinsiz girilmesinin engellenmesi, kişinin mahremiyetinin korunması önemlidir. Bu tür mahremiyet, kişinin bedenini ilgilendiren, başkaları tarafından görülmesi istenmeyen özel alanlarını ve fiziksel çevresini örneğin, evini ya da iş yerini de kapsar. Yani, bedensel mahremiyet; bireyin kendi bedenine ve özel alanlarına dair tam bir kontrol sahibi olma hakkını içerir (Bekmezci ve Özkan, 2015; Livberber Göçmen, 2018).

Bedensel mahremiyetin çıplaklık, örtünme gibi kavramlarla da ilişkisi vardır. Giyinme ihtiyacı, insanlar için özel bir durum olarak görülmekte, özellikle toplumsal yaşamda buna ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle toplumsal hayatta giyinmeden bulunmak, kişide utanma duygusu yaratan bir durum olarak değerlendirilmektedir. (Karagülle, 2015).

2.1.2.5. Sosyal Etkileşimsel Mahremiyet

Bu boyutta kişilerin diğer bireylerle olan sosyal ve etkileşimsel ilişkilerindeki mahremiyet korunur. Kişinin kendi duygusal sınırlarını değiştirmemesi ve değiştirilmesine izni olmadan özel yaşamına müdahale edilmesine karşı çıkabilmesidir. Bireyin sosyal ilişkilerini yönetme, hangi kişilerle ilişki kuracağına karar verme, bu ilişkilerin ne sıklıkla gerçekleşeceği, süresi ve etkileşimin kapsamı üzerinde sahip olduğu kontrol anlamına gelir. Ayrıca, kişinin sosyal sözleşmeleri üzerindeki denetim yeteneği ve çabası olarak da tanımlanabilir (Joinson ve Paine, 2007).

2.1.2.6. Psikolojik Mahremiyet

Burada bireylerin kendini ifade etmesi, paylaşımları, farklılıkları ve iç dünyaları ile ilgili mahremiyeti korunmaktadır. Bireylerin içsel deneyimlerine saygılı olma, kişinin değer yargılarına saygılı olma, başkalarıyla paylaşmak istemediği kendi dünyasına ait her parça bu mahremiyet boyutuna dâhildir. Bireylerin, kiminle, hangi koşullar altında ve nasıl bilgi paylaşacaklarını veya özel bilgilerini ne ölçüde ifşa edeceklerini kontrol edebilme yeteneği, psikolojik mahremiyetin temel bir özelliğidir. Bu açıdan psikolojik mahremiyet, bireyin kişisel gelişimini hem destekleyebilen hem de sınırlayabilen bir alan yaratır (Yüksel, 2003).

2.1.2.7. Bilgisel/Belgesel Mahremiyet

Bireylerin kişisel bilgilerinin ve diğer belgelerinin erişim ve kontrol yetkisi üzerinde durulan boyuttur. Kişiye ait bilgilerin saklanması sağlanması ve bu bilgilere izin verilmeden erişilmesi engellenmelidir. Kişinin, kendi bilgilerine kimin, ne zaman, nasıl ve hangi ölçüde erişebileceğini denetleme yeteneğidir (Dülger, 2015).

Eğitim, sağlık, banka hesapları gibi kullanılan her türlü hizmetle birlikte birçok alanda kişisel bilgilerin kullanımı artık kaçınılmaz bir durum haline gelmiştir. Dijital veri yönetimi ve iletişim çağının bir sonucu olarak, artan verilerin istenmeyen kişiler tarafından erişilme riski, bilgi mahremiyetinin önemini ve gerekliliğini daha da vurgulamaktadır (Aksoy, 2013).

Dört boyutun her biri aslında birbiriyle doğrudan bağlantılıdır. Esas olan ise her bir boyutun korunması için gerekli önlemlerin alınması ve bireylere gereken saygının gösterilmesidir (Karyda ve Kokolakis, 2008; Leino-Kilpi vd., 2001).

2.1.3. Bir Hak Olarak Mahremiyet

Mahremiyet, insan haklarına dair bakış açılarının bir parçası ve özgürlük haklarından biri olarak kabul edilir. Birinci kuşak insan hakları olarak da bilinen sivil ve siyasi haklar mahremiyeti korumayı amaçlar. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde mahremiyet hakkına vurgu yapılmıştır. Madde 12' ye göre, “Hiç kimse, özel yaşamı, ailesi, konutu ya da yazışması konularında keyfi müdahaleye, onuruna ve adına karşı saldırıya uğrayamaz. Herkesin, bu müdahale ve saldırılara karşı yasa ile korunmaya hakkı vardır.” Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası belgelerde mahremiyet hakkının korunmasının önemli bir ilkesi olarak yer almaktadır (Demir, 2021).

Mahremiyet, bireylerin kişisel ve özel hayatlarına saygı duyulması gerektiği fikrine dayanan bir hak olarak kabul edilir. Bu hak, bireylerin kişisel bilgilerinin ve yaşamlarının gizliliğini korumayı amaçladığından hukuk sistemlerinde giderek daha fazla önem kazanmış ve tanınmıştır. Mahremiyetin hukuk tarafından tanınarak düzenlenen bir hak haline gelmesi, bireylerin mahremiyetlerini korumak için yasal yolları kullanabilmesini sağlamıştır. Bu da bireylerin kişisel bilgilerinin izinsiz olarak toplanmasını, kullanılmasını veya paylaşılmasını engellemeye yardımcı olmaktadır (Yüksel, 2003).

Yasal dayanaklar, kişisel ve ailenin korunması hakkını vurgulayarak mahremiyetin önemine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda mahremiyet sadece birey veya ailesini değil, toplumsal yaşam içerisinde tüm birey ve grupların da sahip olduğu bir haktır. Bu hak, 1982 Anayasası'nın “Özel Hayatın Gizliliği” başlıklı 20. madde de belirtilen yasal dayanaklarla desteklenmektedir. Bu maddeye göre, herkesin özel ve aile hayatına saygı gösterme ve saygı duyulmasını isteme hakkı vardır. Yasal bir dayanak olmaksızın kimsenin üzerinin, özel belgelerinin ve eşyalarının aranmayacağı veya bunlara el konulamayacağı, ayrıca herkesin kişisel bilgilerini koruma hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca kişiler bu bilgilerin korunmasını talep etme hakkı ve bu bilgilerin erişim, düzenlenme veya silme talebinde bulunabilir [Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), 2014].

Anayasa'nın 21. maddesi “Konut Dokunulmazlığı” ve 22. Maddesi “Haberleşme Hürriyeti” maddeleriyle bireylerin temel mahremiyet haklarının korunduğu

görülmektedir. 21. madde ile bireylerin evlerine dokunulmamasını ve gizliliğinin korumasını garanti altına almaktadır. Bu madde, bireylerin özel yaşamlarının mahremiyetini koruma amacı güder. 22. madde haberleşme gizliliğini vurgular. Her birey haberleşme özgürlüğüne sahiptir ve iletişimlerinin gizliliği esastır. Bu madde ile bireyler arasındaki iletişimin mahremiyeti ve gizliliği koruma altına alınır.

Anayasa'nın 24. maddesi "Din ve Vicdan Hürriyeti" başlığı altında mahremiyetle ilgili olarak, hiçbir bireyin inanç ve düşüncelerini açıklaması için zorlanamayacağı belirtilir. 41. maddesi "Ailenin Korunması ve Çocuk hakları" başlığı altında aile içi ve ailede çocuklar arasındaki mahremiyetin korunması vurgulanmıştır. Aile içinde mahremiyet, özel yaşamın gizliliği ve korunmasını ifade ederken, çocukların da istismar ve şiddete karşı korunmasını hedeflemektedir. Bu nedenle devlet, 2010 yılında 5982 sayılı kanunla 41. maddeye çocukları istismar ve şiddete karşı koruma tedbiri alması gerekliliğini eklemiştir (Artuç, 2015).

Ülkemizde, mahremiyet ihlallerine karşı hukuki düzenlemeler ve bu ihlallerin önlenmesine yönelik çeşitli yaptırımlar bulunmaktadır. Genel olarak bunlar, 1990 yılında kabul edilen ve dört yıl sonra yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) ile buna denk düşen ulusal yasal düzenlemelerdir. ÇHS' nin 19. maddesi ve buna denk gelen Anayasa'nın 41. maddesi, "Çocukların Cinsel İstismara ve Cinsel Tacize Karşı Korunmasına Dair Sözleşme (Lanzarote Sözleşmesi)", 6284 Sayılı Kanun, 5651 Sayılı İnternet Yoluyla İşlenen Suçlar Kanunu' nun 8. maddesi ve Türk Ceza Kanunu (TCK)' nın 232/1. maddesi, çocuğun her türlü istismar ve ihmale karşı korunma hakkını ve bu hakkın ihlal durumlarında alınacak cezaları düzenlemektedir. ÇHS' nin 34.maddesinde ve buna denk gelen TCK' nın 103., 104., 105. ve 226. maddelerinde ve "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelikte" de çocuklara yönelik istismar durumları tanımlanmakta ve cinsel istismara maruz kalınması durumunda alınması gereken önlemler belirtilmektedir. Ayrıca ÇHS' nin 35. maddesi ve buna denk gelen 2002 yılında "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye" ek olarak "Çocuk Satışı, Fahişeliği ve Pornografisine İlişkin İhtiyari Protokol" ile TCK' nın 80., 94., 96., 102., 103., 104., 105., 109., 226., 227., 231. ve 234. maddelerinde de çocuk kaçırılmaları, pornografisi, satılmaları veya fuhuşa zorlanmaları gibi durumların suç değerleri ve bu kapsamdaki alınması gereken önlemler belirtilmiştir (Polat, 2018).

2.1.4. Mahremiyetin İhlal Edilmesi

Mahremiyetin ihlali aynı zamanda bir kişinin özgürlüğünün ihlali olarak da değerlendirilir. Çünkü mahremiyet, bireylerin özgürce yaşama haklarını, kişisel alanlarının ve özel hayatlarının korunmasını sağlayan temel bir hak olarak kabul edilir. Bu hak, bireylerin kendi yaşamlarını kontrol etme, kişisel bilgilerini gizli tutma ve istedikleri gibi davranma özgürlüğünü destekler. Dolayısıyla, mahremiyetin ihlali, bireylerin kendi yaşamlarını özgürce sürdürme yeteneklerini engelleyebilir ve bu nedenle özgürlüklerini kısıtlayabilir (Tanılır, 2002). Mahremiyet kavramı daha önce de belirtildiği gibi sınırları net çizilemeyen, dolayısıyla da ihlali de net bir şekilde belirlenemeyen bir durumdur (Artuç, 2015). Mahremiyetin korunması, kökleri Yunan ve Çin medeniyetlerine kadar giden, Kur'an, İncil ya da Tevrat'tan daha eski bir meseledir (Değirmen, 2014). Mahremiyetin ihlali, bireyin kişisel varlığının ihlal edilmesi ve onuruna yönelik belirgin bir saygısızlık olarak kabul edilmektedir (Cohen-Almagor, 2006).

Mahremiyet, medeniyetler, kültürler, şehirler ve bireyler arasında farklılıklar gösterebileceği için, hangi davranışların mahremiyet ihlali oluşturduğunu belirlemek oldukça zordur. Ayrıca, mahremiyet ihlalleri dinî, kültürel ve sosyolojik bakış açılarına bağlı olarak çeşitlenebilir. Bir kişinin mahremiyet sınırları içinde kabul ettiği bir tutum, başka bir birey için geçerli olmayabilir. Ancak, tüm bu kültürel, dinî ve sosyolojik farklılıklara rağmen, genel bir mahremiyet anlayışından söz etmek de mümkündür (Duran, 2018). Kültürel anlayış, toplumda kabul gören ahlakî kurallarla bağlantılı olduğu için mahremiyet de bu kurallardan etkilenir. Bu nedenle, ahlakla ilgili kurallar, mahremiyetin ne olduğu ya da nasıl olması gerektiği konusunda belirleyici bir rol oynayabilir (Yılmaz, 2011).

Westin (1967), mahremiyeti ilişkilerdeki kontrol gücü, seçim özgürlüğü ve haklarıyla ilişkilendirerek, mahremiyet ihlallerinin kendini açığa vurma, başkalarına merak duyma ve izleme olarak üç şekilde gerçekleştiğini belirtmiştir (Westin, 1967'den aktaran Artuç, 2015; İzgi, 2009; Yüksel, 2003). Mahremiyet, yalnızca diğer bireyler tarafından ihlal edilen bir durum değildir. Aslında, mahremiyete yönelik en büyük tehditlerden biri, bireylerin kendi sınırlarını ihlal etmeleridir. Bireyler, cinsel davranışlar, gelir durumu, siyasî görüşler, dinî inançlar ve sabıka kayıtları gibi kişisel bilgilerini, isteyerek başkalarıyla paylaşabilmektedir (Yüksel, 2003).

Aile içinde anne ve babaların kimi davranışları mahremiyet ihlali yaratabilir. Ayrıca, aile yaşamında merak duygusu da mahremiyete yönelik tehditler ortaya çıkarabilir. Komşuluk ilişkileri, toplum yaşamı, televizyonlar, gazeteler, dergiler, kitaplar ve internet gibi ortamlar, bireylerin mahremiyetini merak duygusu nedeniyle ihlal edebilir (Dedeoğlu, 2004). Mahremiyetin ihlal edildiğini gösteren bir diğer durum, medyada yer alan şiddet, saldırganlık ve cinsel içerikli yayınlardır. Özellikle cinsel çağrışimli içerikler, toplumun özel hayat anlayışını değiştirebilir ve mahremiyet kavramını değersizleştirebilmektedir. Bu durum, aile içindeki mahremiyet ihlallerini artırarak, ruhsal ve fiziksel travma yaşanma olasılığını artırabilir. Uzun vadede ise toplum yapısını bozarak kültürel bir yozlaşmaya yol açma riski taşır. Ancak bu anlayış, toplumdan topluma farklılıklar gösterdiği gibi, aynı toplum içinde de değer yargılarına göre değişiklik gösterebilir (Sepetçi, 2017).

Mahremiyet, insan onurunu korumanın yanı sıra bireylerin özgürlüklerinin temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, mahremiyet ihlalleri, bireylerin özgürlüklerine yönelik ciddi tehditler olarak değerlendirilebilir. Bugün, özellikle teknolojik ilerlemeler sayesinde, insanlar bu tür tehditlerle daha fazla yüzleşmek zorunda kalmaktadır (İzgi, 2009). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, sosyal ve kültürel alanlarda ve aile yapısında değişimlere yol açmakla kalmamış, aynı zamanda mahremiyet alanlarına yönelik müdahalelerin de artmasına neden olmuştur (Çelikoğlu, 2007; Duran, 2018). Artan bu müdahalelerin yasalara uygun olup olmadığı ve toplumsal düzeni nasıl etkilediği, tartışılması gereken önemli bir konu olsa da, bu tartışmalar yapılırken mahremiyet hakkına yönelik tehditlerin, özellikle insani değerlerin gelişimi üzerindeki etkileri mutlaka dikkate alınmalıdır (Yüksel, 2009).

Mahremiyet alanına yapılan müdahalelerin genellikle sınırları belirlenmiş olsa da, bazı istisnai ve özel durumlar söz konusu olduğunda bu müdahaleler sorgulanmadan gerçekleştirilebilir. Örneğin, ülkenin güvenliği ve kamu düzeninin sağlanması, doğal afetler veya acil tıbbi müdahaleler gibi durumlar, kişilerin özel alanlarına izinsiz müdahaleyi gerektirebilir. Bu tür durumlarda, bireylerin evlerine girilmesi ya da özel bilgilere ulaşılması, toplumsal güvenliği ve insanların yaşamını koruma amacıyla mahremiyet sınırlarının geçici olarak ihlal edilmesini zorunlu kılabilir. Ancak bu tür müdahaleler, yalnızca acil bir ihtiyaç olduğunda ve belirli yasal çerçeveler içinde yapılmalıdır (Öztürk, 2015).

Mahremiyet hakkının ihlal edilmiş sayılacağı durumlar, hala üzerinde tartışmaların devam ettiği bir konu olmaya devam etmektedir. Belsey (1992), mahremiyet hakkının genellikle üç alanda ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bu alanların, güvenlik birimleri veya diğer resmi kuruluşlar tarafından yapılan gözetleme, kişisel verilere izinsiz erişim sağlanması ve medya aracılığıyla mahremiyetin ihlali olduğuna vurgu yapmıştır. Özellikle, gözetleme ve özel bilgilere izinsiz erişim durumlarında, bireylerin çoğu zaman bu ihlallerden habersiz olabileceğine de dikkat çekmiştir (Artuç, 2015). Mahremiyetin korunması ve ihlallerinin önlenmesi için bireyler, çeşitli kültürel yöntemler geliştirmiştir. Bu yöntemler, fiziksel ve psikolojik sınırlar koyarak mahremiyeti sağlamayı amaçlar. Örneğin, perdeleri kapatma, kapıları kilitleme gibi basit ama etkili pratiklerle fiziksel alanları korumak; psikolojik olarak geri çekilme, gözleri kaçırma gibi davranışlarla da kişisel alanı savunmak mümkündür. Ayrıca, giyinme, gizli yerler kullanma, konuşulan konuya göre ses düzeyini ayarlama gibi yöntemlerle de mahremiyet korunmaya çalışılır. Bireyler, etrafındaki kişilerden farklı bir dil konuşarak ya da belirli bir konu üzerinde dikkatli bir şekilde ses tonu kullanarak, kendilerini mahremiyet ihlallerine karşı daha güvenli hale getirebilirler. Bu tür yöntemler, bireylerin özel yaşamlarını dışsal müdahalelerden korumalarına yardımcı olur (İzgi, 2009).

Daralan mahremiyet sınırları, günümüzde cinsel istismar ve ihmal gibi ciddi sorunların yanı sıra, sosyal medya araçlarında kişisel alanların ihlali, ev halinin ve uygunsuz fotoğrafların paylaşılması gibi durumları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca, televizyon dizilerinde tecavüz ve aldatma gibi konuların sıkça işlenmesi, bu tür mahremiyet ihlallerinin normalleşmesine yol açmakta ve toplumsal algıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu gelişmeler, bireylerin özel yaşamlarını daha fazla tehdit altına sokarak, mahremiyetin korunmasını daha da zorlaştırmaktadır (Duran, 2018). Cinsel istismar vakalarına zemin hazırlayabilecek önemli faktörler arasında, mahremiyet algısındaki değişimler ve dönüşümler ile mahremiyet eğitiminde yaşanan eksiklikler öne çıkmaktadır. Bu sorunlar, bireylerin mahremiyet sınırlarını doğru bir şekilde anlayamamalarına ve koruyamamalarına yol açarak, istismar riski oluşturabilmektedir (Güneş, 2017). Bu ihlallerin büyük bir kısmını, özellikle çocuklar ve özel gereksinimli bireyler üzerinde gerçekleşen cinsel istismarlar oluşturmaktadır. Bu tür istismarlar, mahremiyetin ihlaliyle birlikte, bu grupların savunmasızlığını daha da artırmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2022 yılı verilerine göre, 2019 yılında güvenlik birimlerine mağdur olarak başvuran ya da teslim edilen kişilerin 235.931' inin çocuk olduğu bildirilmiştir. Bunların 31.445'inin cinsel suçlar sebebiyle geldiği belirtilmiştir. 2020 yılında ise çocuklara dair istatistiklere bakıldığında toplam sayının 170.961 olduğu tespit edilmiştir [Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2022]. Bu sonuçlara bakıldığında da görülmektedir ki mahremiyet ihlallerine karşı en riskli ve savunmasız grubu çocuklar ve özel gereksinimli bireyler oluşturmaktadır. Bu grupların mahremiyeti büyük bir tehdit altındadır. Bu nedenle mahremiyet kavramı korunması ve güçlendirilmesi son derece önemli bir konu haline gelmektedir.

2.1.5. Mahremiyete Kuramsal Yaklaşımlar

Mahremiyet kavramı üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında batılı düşünürler Westin, Altman ve Petronio'ya ait olan ve hâlâ geçerliliğini korumakta olan kuramlar karşımıza çıkmaktadır (Margulis, 2011). Bu düşünürler, bireyin toplumsallaşma sürecinde kendisiyle ilgili ne kadar bilgi paylaşacağına dair görüşlerine dayanarak kuramlarını geliştirmişlerdir. Bu bağlamda, mahremiyet anlayışı iletişim temeli üzerine inşa edilmiş olup, ancak iletişim aracılığıyla gerçekleşebilmektedir.

Mahremiyet alanındaki öncü çalışmalarıyla tanınan Westin (1967), mahremiyeti dört farklı boyut veya durum üzerinden ele almıştır. "Yalnızlık, yakınlık, anonimlik ve kendini koruma" dört boyutunu tanımlarken; "kişisel bağımsızlık, duygusal huzur, öz-değerlendirme, sınırlı ve korumalı iletişim kurma" dört önemli nedene işaret eder. Yalnızlık, bireyin gözlerden uzaklaşması olarak tanımlanırken, yakınlık, kişinin seçtiği bir veya birkaç kişiyle dış dünyadan uzak, samimi ve rahat bir ilişki kurmasıdır. Anonimlik ise, bireyin kamusal alanda izlenmeden, tanınmadan ya da kimliği belirlenmeden gerçekleştirdiği faaliyetleri ifade eder (Kalaman, 2017). Kendini muhafaza etme, bireyin iletişimde sınırlar koyarak, istemediği durumlardan korunabilmesidir. Ayrıca Westin (1970), mahremiyeti tehdit eden üç durumu şu şekilde belirtir: Kendini ifşa etme, merak ve gözetleme, mahremiyeti tehdit eden üç durumdur.

Mahremiyete yönelik ilk tehdit, kişinin kendi isteğiyle kendini ifşa etmesidir. Mahremiyet, bilinenin aksine her zaman başkaları tarafından ihlal edilen bir şey değildir; insan, bazen kendi mahremiyetini kendisi de ihlal edebilir. Bireyler, siyasi görüşleri, gelir düzeyleri ya da dini inançları hakkında bilgi vererek, kendi yaşam

alanlarını ve mahremiyetlerini gönüllü olarak daraltabilirler. Mahremiyeti tehdit eden ikinci faktör olan merak, insan doğasına dayanan ve bilim ile gelişmenin temel kaynağıdır. Ancak merak, sadece olumlu bir işlevi ile değil, aynı zamanda bireylerin başkalarının mahremiyetini öğrenme isteğini de içerir. Bu bağlamda medya ve iletişim araçları, insanların bu tür beklentilerini karşılayan önemli birer araç olarak rol oynamaktadır. Mahremiyeti tehdit eden üçüncü kaynak ise gözetlemedir. Sosyolojik açıdan gözetleme, daha güçlü olanların daha zayıf gruplar üzerinde denetim sağlaması anlamına gelir. Ebeveynler çocuklarını, öğretmenler öğrencilerini, devletler ise vatandaşlarını ve kurumlarını izleyerek güç ve hâkimiyetlerini pekiştirirler (Yüksel, 2003).

Petronio'nun (2004) "iletişim mahremiyeti yönetimi teorisi", bireylerin özel bilgilerini saklama ya da paylaşma konusunda nasıl kararlar aldıklarını inceleyen bir araştırma teorisidir. Bu teori, kişinin mahremiyetini nasıl yönettiğini ve hangi bilgilerin kimlerle paylaşılacağına dair tercihlerini ele alır. Petronio'nun gizlilik yönetimi teorisinde, mahremiyetin sınırları ve paylaşılan bilginin rolü vurgulanır. Bu çerçevede Petronio'nun İletişim Mahremiyet Yönetimi Teorisi'nde beş temel ilke öne sürülür:

1. Bireyler, özel bilgilere sahiptir ve bu bilgileri kontrol etme hakkına sahip olduklarını düşünürler.
2. Kişiler, bilgi akışını düzenlemek amacıyla gizlilik kuralları belirleyerek mahrem bilgilerini kontrol ederler.
3. Bir özel bilgi paylaşıldığında, bu bilgiyi alan kişi, söz konusu bilginin ortak sahibi olur.
4. Özel bilginin ortak sahipleri, bu bilginin gizliliğiyle ilgili kurallar hakkında birbirleriyle konuşmalıdır.
5. Eğer özel bilginin ortak sahipleri gizlilik kurallarına uymazlarsa, mahremiyet sınırlarında karmaşa ve belirsizlik meydana gelebilir (Margulis, 2011).

Westin'den etkilenen Altman (1975), mahremiyeti kişinin "kendisine erişimi seçici bir şekilde kontrol etmesi" olarak tanımlar. Mahremiyetin üç temel özelliğini ise şu şekilde ifade eder: İlk olarak, mahremiyet kültürel bir temele dayanır; ikinci olarak toplumsal bir süreçtir ve son olarak, mahremiyetin psikolojik etkileri, kişilerarası iletişimden,

bireylerin fiziksel çevresine ve toplumsal dünyalarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsar (Akt. Gifford, 1997).

Pedersen (1979), başkalarının, bireye veya ait olduğu gruba istenilen düzeyde erişim sağlamasını kontrol etmek amacıyla çeşitli mahremiyet davranışlarının uygulandığını belirtmiş ve bu doğrultuda altı farklı mahremiyet türünü tanımlamıştır. Bu türler; yalnızlık, izolasyon, anonimlik, ihtiyat, arkadaşlarla yakınlık ve aileyle yakınlıktır. Her bir mahremiyet türü, belirli psikolojik işlevleri yerine getirir ve farklı ihtiyaçları karşılar. Mahremiyet, günlük yaşamla derinden bağlantılı bir olgudur; insanların sosyal etkileşimlerini ve kişisel faaliyetlerini düzenlemelerine yardımcı olur. Bu yüzden, kişi-çevre etkileşimi, mahremiyetin şekil almasını ve bu etkileşimin sağladığı faydalı işlevlerin belirlenmesini etkiler. Pedersen (1997), bu yüzden mahremiyeti sosyo-çevresel bir yapı olarak değerlendirmektedir.

Soleve (2002), mahremiyeti oldukça geniş bir kavram olarak tanımlar ve bunun içinde düşünce özgürlüğü, bireyin vücudunu kontrol etme hakkı, evde yalnızlık, kişisel bilgilerin kontrolü, gözetimden korunma, itibarın korunması ile arama ve sorgulamalardan muafiyet gibi unsurlar yer alır. Soleve, mahremiyetin kavramsallaştırılmasını altı ana başlık altında ele alır. Bu başlıklar şunlardır. 1. Warren ve Louis Brandeis' in ünlü gizlilik hakkı 2. Kendini, başkalarının izinsiz erişiminden koruma yeteneği ve sınırlı erişim sağlama kapasitesi. 3. Gizlilik, bazı bilgilerin başkalarından saklanması durumudur. 4. Kişisel bilgilere dair denetim, bireyin kendi hakkındaki veriler üzerinde söz sahibi olma yeteneğidir. 5. Kişilik, bireyin özellikleri, bireyselliği ve itibarının korunmasıdır. 6. Samimiyet, bir kişinin yakın ilişkileri veya yaşamının belirli alanları üzerinde kontrol sahibi olması ya da bu alanlara sınırlı erişim sağlama durumudur. Bazı kavramlar mahremiyete ulaşmanın yollarına odaklanırken, diğerleri mahremiyetin amaçlarına yönelir. Ayrıca, bu kavramlar arasında bir örtüşme bulunur ve farklı başlıklar altında ele alınan kavramlar birbirinden tamamen bağımsız değildir. Mahremiyet üzerine 20 yılı aşkın bir süredir çalışmalar yürüten Daniel J. Solove, 2008 yılında yayımladığı *Understanding Privacy* (Mahremiyeti Anlamak) adlı kitabında, kendi mahremiyet teorisini geliştirmiştir (Demir, 2021) .

2.1.6. Okul Öncesi Dönemde Mahremiyet

Okul öncesi dönem, bireyin hayatında çok önemli ve kritik bir zaman dilimidir. Bu dönemde edinilen davranışlar, alışkanlıklar, deneyimler, değerler ve inançlar bireyin kişilik yapısını şekillendirir ve yaşam boyu süren derin etkiler yaratır (Köksal Akyol, 2015). Okul öncesi dönemde öğrenilen davranışlar ve alışkanlıklar, yetişkinlik döneminde de devam ederek bireyin sosyal ilişkilerinden iş yaşamına kadar geniş bir yelpazede etkisini gösterebilir. Örneğin, çocukluk yıllarında öğrenilen paylaşma, empati ve iş birliği gibi sosyal beceriler, yetişkinlikteki ilişkilerin temelini oluşturabilir. Benzer şekilde, okul öncesi dönemde kazanılan disiplin ve sorumluluk alışkanlıkları, iş performansını etkileyebilir ve bireyin profesyonel yaşamında başarılı olmasına katkı sağlayabilir (İnci, 2010). Bu dönemde edinilen her türlü deneyim bireyin tüm gelişim alanlarında olduğu gibi duygusal gelişimi üzerinde de oldukça etkilidir. Bu dönemde yaşanan her türlü olumlu olumsuz duygu geçişleri, alınan mahremiyet eğitimi ve maruz kalınan mahremiyet ihlalleri bireyin ileriki yaşamında duygu durumları üzerinde de oldukça belirleyici olabilmektedir (Yavuzer, 2016).

Okul öncesi dönem yaşantıları, çocuğun hayatında önemli izler bırakır. Bu izlerden biri de çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşantılardır. Alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemde karşımıza sıkça çıkan travmatik yaşantılardan birinin çocuk istismarı olduğu görülmektedir. İstismar kavramına dair araştırmalar her geçen gün artıyor olmasına rağmen, çocuğu bu travmadan koruyacak girişimlerin sayısının yetersiz olduğu düşünülmektedir. Çocukları istismardan koruyabilmenin en önemli yollarından biri erken çocukluk döneminden itibaren çocuğa ve aileye verilecek olan mahremiyet eğitiminden geçmektedir. Bu nedenle, çocukların okul öncesi dönemde aldıkları mahremiyet eğitimi ve deneyimlerin kalitesi ve içeriği büyük önem taşır. Ailelerin ve eğitimcilerin bu dönemde çocuklara sağladıkları destek ve rehberlik, onların sağlıklı bir kişilik gelişimi için temel oluşturur (İnci, 2010; Oktay, 2004). Okul öncesi dönem eğitiminin önemli bir parçası olan mahremiyet eğitimi; çocuğa ve topluma önemli katkılar sağlamaktadır. Mahremiyet eğitimi, çocukların kişisel alanlarına saygı duymayı ve sınırlarını korumayı öğrenmelerini sağlarken, çocukların özel hayatlarına müdahale edilmemesi gerektiği konusunda bilinçlenmelerini de sağlamaktadır (Çakır, 2015).

Mahremiyet eğitimi aynı zamanda çocukların, cinsel istismar gibi tehlikeli durumları tanımalarını ve bu tür durumlarla karşılaştıklarında nasıl tepki vermeleri gerektiğini

öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu eğitim ile çocuklara bedenlerinin kendilerine ait olduğu, kişisel sınırları olduğu ve bu sınırları koruma hakları olduğu anlatılmalıdır. Mahremiyet eğitimi öncelikle ailelerin sorumluluğundadır ancak okullarda da desteklenmesi oldukça önemlidir. Okul ortamında mahremiyet hakkının, değerinin vurgulanması ve mahremiyete saygılı davranmanın önemi öğretilmelidir. Böylelikle çocuklar hem güvenli bir ortamda büyürken hem de başkalarına saygılı davranmayı öğrenecektir (Akcan, 2016).

Mahremiyet eğitimi, bireylerin psikolojik sağlıklarının korunmasına da yardımcı olur. Kişisel alanın gizliliği ve bu alana saygı gösterilmesiyle insanların kendini güvende hissetmeleri sağlanır. Sonuç olarak, mahremiyet eğitimi çocuğun bireysel haklarını tanınması ve toplumsal yaşamda yer almasını destekleyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynler ve eğitimciler bu konuda iş birliği yaparak çocuklara bu bilinci kazandırmak için çalışmalıdır. Okul öncesi dönemde çocuğun soyut kavramları anlama becerisi tam olarak gelişmediği için değer bağlamında mahremiyet eğitiminin çocuğa doğrudan ders olarak değil, değerler eğitiminin içerisinde verilmesi tavsiye edilmektedir [Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), 2017].

2.1.7. Mahremiyet Eğitimi

Mahremiyet eğitimi, kişinin sosyal ortamda mahremiyetinin farkında olmasını ve başkalarının mahremiyetine duyarlı bir yaklaşım sergilemesini hedefler (İnam, 2018), bireyin kendini keşfetmesine, sorumluluklarının bilincine varmasına ve vicdan duygusunu geliştirmesine yardımcı olur. Bu süreç, kişinin hem kendi değerlerine hem de sosyal ilişkilerdeki etik prensiplere dair derin bir anlayış kazanmasını sağlamaktadır (Bayrak Çelik, 2020). Mahremiyet eğitiminin amacı, bireylerin kendi sınırlarını tanıyan sosyal varlıklar olarak yetişmelerini sağlamaktır. Bu eğitim, çocuklara kendilerinin değerli olduğunu hissettirirken, aynı zamanda toplumsal hayatta bağımsızlıklarını korumalarını destekler. Böylece, mahremiyet eğitimi ile huzurlu, mutlu ve ideal karaktere sahip kişilerin gelişimi teşvik edilir (Duran, 2018).

Mahremiyet eğitimi genellikle cinsel eğitimle karıştırılır. Fakat Mahremiyet eğitimi, cinsel eğitimden daha geniş bir kapsamı ifade eder. Cinsel eğitim; cinsel roller, bireyler arası ilişkiler, sevgi, beden algısı ve üreme sağlığı, cinsellikle ilgili temel kavramların öğrenilmesini ve bu konuda olumlu duygu ve davranışların geliştirilmesini gibi konuları

içererek, cinsellikle ilgili bütünsel bir anlayış kazandırmayı amaçlar (Akcan, 2016; Diler, 2014; Taşçı, 2010). Mahremiyet eğitimi ise, kişisel alan, sınırlar ve özel yaşamın korunması gibi daha geniş bir çerçevede bireylerin haklarını ve sorumluluklarını öğretmeyi hedefler. Mahremiyet eğitimi, bu bilgilerin yanı sıra, çocuğun kendi bedenine ve diğer bireylerle olan ilişkilerine dair bedensel, psikolojik, sosyal ve bilişsel boyutlarda özel alanlarını fark etmesini, sağlıklı sınırlar koymasını ve bu alanları korumasını öğretmeyi amaçlar (Akcan, 2016; Diler, 2014).

Mahremiyet eğitimi, çocuğun kişiliğine ve duygusal dünyasına doğrudan etki eden, hem çocuğun hem de çevresindekilerin gelişimini destekleyen bir "saygı" eğitimidir (Güneş, 2015). Mahremiyet eğitimi, cinsel bilgilerden öte, bireyin kendi ve başkalarının özel alanlarını tanıması, sosyal yaşantı içinde kişisel sınırlarını koruması, diğerlerinin mahremiyetine saygı göstermesi ve kendisiyle çevresi arasında sağlıklı sınırlar belirlemesi gibi önemli becerileri öğretir (Akcan, 2018). Çocukların sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi ve kendilerini koruyabilmeleri için ebeveynlerin çocuklarına mahremiyet eğitimi vermesi büyük önem taşır. Okul öncesi dönemde çocuklara mahremiyet eğitiminin doğru bir şekilde verilebilmesi için ebeveynlerin, mahremiyet eğitimi nasıl sunacakları, nelere dikkat etmeleri gerektiği ve çocukların sorularına nasıl yanıt verecekleri konusunda bilgi sahibi olmaları oldukça önemlidir (Çakır, 2015).

Mahremiyet aslında çocukta doğuştan var olan, 3 yaş civarında kendiliğinden gelişmeye başlayan içsel bir yetenektir, bu nedenle çocuk gelişimin doğal bir parçasıdır. Mahremiyet eğitiminin iki ana boyutu vardır. Bilişsel boyut, bireyin zihinsel süreçlerle ilgili öğrenme durumunu ifade eder ve toplumsal ilişkilerdeki etkileşim, sosyal beceri ve iletişim gibi alanları organize eder. Duyuşsal boyut ise, mahremiyetle ilgili duyguları ve tutumları içerir. Etkili bir öğrenme süreci için bireyin, duyuşsal olarak da öğrenmeye hazır ve istekli olması önemlidir (Bacanlı, 2004; Tarhan, 2012). Bu boyutlar dengeli ve yeterli bir şekilde geliştiğinde, doğru bir çevresel etkileşimle olumlu davranışlara dönüşme potansiyeli taşır. Bu nedenle, aile, eğitim ortamı ve toplumsal çevre, çocuğun davranışlarını şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır. Bu bakış açısıyla, bu üç sosyal yapının önemi daha net bir şekilde anlaşılabilir (Diler, 2014).

3-6 yaş okul öncesi dönemde, çocuklara sorumluluk vererek özgüven gelişimi sağlanmalıdır. Öz güveni gelişmeyen çocuklar, mahremiyet ihlali durumunda

kendilerini savunmakta zorlanabilir. Bu dönemde çocuklar, "yabancı" kavramını tam anlamayabilir, ancak kendi vücut bütünlüğü ve sınırları hakkında bilgi verilmesi önemlidir. Çocukların "iyi dokunma" ve "kötü dokunma" arasındaki farkı ayırt etmesi sağlanmalı ve "mahrem bölge" yerine "özel bölge" terimi kullanılmalıdır, çünkü mahremiyet kişiden kişiye değişebilir (Çakır, 2015).

Çocuğa, istemediği bir durum ve davranışa karşı "hayır" diyebilme becerisi kazandırılmalı; kendi haklarını savunma, koruma ve başkalarının haklarına saygılı olma bilinci aşılmalıdır. Ayrıca, gerektiğinde yardım alabileceği kişiler konusunda da çocuğa bilgilendirilme yapılmalıdır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı[ASHB] 2017).

Mahremiyet eğitimi, çocuğun kişisel, ailesel ve toplumsal yaşamında önemli bir ihtiyaç olmasının yanı sıra, toplum için de büyük faydalar sağlamaktadır. Bu eğitim sayesinde, hem kişisel hem de toplumsal sınırlar korunabilir (Çakır, 2015). Aynı zamanda, çocuğun sağlıklı bir kişilik gelişimi sağlayabilmesine de katkıda bulunur. Çocuklara yönelik mahremiyet ihlallerinin arttığı günümüzde, çocukları bu ihlallere karşı korumanın ilk adımı, hem çocuğa hem de çevresindeki kişilere mahremiyet eğitimi vermektir (Akcan, 2016). Mahremiyet eğitimi, ailede başlanıp, özellikle okul öncesi dönemde hızla ilerleyerek devam etmelidir. Çocuklara mahremiyet eğitimi vermek, sadece ayıp, günah gibi kavramlarla veya nasihatler ve korkutmalarla yapılacak bir eğitim değildir. Böyle bir yaklaşım, çocuğun psikolojik gelişiminde ciddi etkiler bırakabilir; özgüvenlerini zayıflatabilir ve onu korkak, içine kapanık bir bireye dönüşmesine sebep olabilir (Çakır, 2015).

Çocuk, her konuda olduğu gibi mahremiyet konusunda da anne ve babalarından açıklayıcı, ikna edici ve mantıklı yanıtlar bekler. Çocuklara mahremiyet eğitimi vermenin en önemli faydalarından biri, çocukların kendi özel alanlarını ve başkalarının özel alanlarını tanıyıp koruyabilmesidir. Bu sayede çocuk, hem kendi özel alanına saygı bekler hem de başkalarının özel alanına, mahremiyetine saygı duyar. Bu süreç, çocuğun sağlıklı bir kişilik ve cinsel kimlik gelişim göstermesine katkıda bulunur. Ayrıca cinsel taciz ve istismar durumlarına karşı daha bilinçli olmalarına katkı sağlar (Çalışkan, 2019).

Mahremiyet eğitimi verilirken çocuğa örnek olacak tüm aktörlerin, mahremiyet konusunda uygun ve doğru davranışlar sergilemeleri gerektiği göz önünde

bulundurulmalıdır. Taklit ederek başlayan ve örnek alarak devam eden bu süreç, çocuğun doğru davranışları bilinçli ve istekli bir şekilde uygulamasına olanak tanır (Tarhan, 2012). Mahremiyet konusunda doğru ve yeterli bilgi alamayan çocuklar, bu eksikliği gidermek için yanlış kaynaklara başvurabilirler. Özellikle internet ve medya araçları, çocukların bilgi ihtiyaçlarını karşılama konusunda tercih ettikleri mecralar haline gelebilir. Bu durum, çocuklarda yanıltıcı ve eksik bilgilere yol açmakla kalmaz, aynı zamanda cinsellik konusunda aşırı korku, kaygı ve kafa karışıklığına da neden olabilir. Sonuç olarak, duygusal ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir (Çakır, 2015).

2017 yılında T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan Mahremiyet Eğitimi Çalıştay'ında, 3-6 yaş dönemindeki çocuklara sorumluluk kazandırarak öz güvenlerini geliştirmeye yönelik mahremiyet eğitimi verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Eğitimlerde, mahremiyetin tanımı, başkalarının mahremiyetine saygı, sınırların belirlenmesi ve mahremiyet ihlali durumunda yapılması gerekenler ele alınmalıdır. Çalıştayda, çocuklara mahremiyet bilinci kazandırılması, ebeveynlere yönelik eğitimler, dijital mahremiyet ve ihlal durumunda çocuklarla yapılacak iletişim konuları tartışılmıştır. Ayrıca, beş mahremiyet alanı (bedensel, eşya ve mekân, zaman, dijital, duygusal ve düşünsel) ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Çalıştayda önerilen bir diğer önemli konu ise, Millî Eğitim Bakanlığı müfredatında mahremiyet eğitime yer verilmesi ve öğretmenler için modüller hazırlanmasıdır. Ailelere yönelik düzenli eğitimler ve ailelerin çocuklarını mahremiyet ihlallerine karşı koruyabilmesi için işbirliği ve önleyici mekanizmaların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (ASPB, 2017).

2.1.7.1. Mahremiyet Eğitimi Ne Zaman Başlar?

İnsan gelişiminin temel unsurlarından biri kimlik gelişimidir. Kimlik gelişimi, bireyin "Ben kimim?" sorusuna verdiği yanıtlarla biçimlenir. Bebeklik döneminden itibaren çocuk, çeşitli kimlikler edinmeye başlar. Bu sürecin önemli bir parçası da cinsel kimliktir. Çocuklar, kendi cinsel kimlikleri belirginleştikçe toplumsal normlara bağlı olarak renk, oyuncak, kıyafet ve arkadaş seçimleri gibi tercihlerini de bu kimlik etrafında şekillendirirler. Bu durum, onların kimlik oluşumunu ve toplumsal entegrasyonunu etkileyen önemli bir faktördür (Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi[KRAM], 2018). Böylece çocuğun daha önce başlayan kişilik gelişimi devam

eder. Bu süreçte, çocuğun mahremiyet algısı da zamanla şekillenir. Mahremiyet eğitimi açısından tuvalet eğitimi, kritik bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Genellikle 18 aylıkken başlayan tuvalet eğitimi, 3 yaşına kadar sürer. Bu eğitim, çocuğun bedensel ihtiyaçlarını kontrol etmeyi öğrenmesini sağlar ve bu süreç, başarı ve bağımsızlık duygusunun yanı sıra sosyalleşme sürecindeki çatışmaları da yansıtır. Bu dönemde çocuk, çevresinin kendisinden neler beklediğini anlamaya çalışmaktadır (Çalışır, 2011).

Çocuklara 18-36 aylar arasında verilmesi gereken tuvalet eğitimi, erken çocukluk döneminin temel gelişimsel görevlerinden biridir. Her gelişim döneminin kendine özgü kritik aşamaları, mahremiyet eğitiminin verilmesi için de geçerlidir. Uzmanlar, bu eğitimin uygulanmaya başlanması gereken dönemin okul öncesi yıllara denk geldiğini vurgulamaktadır (ASPB, 2017; Çakır, 2015). Mahremiyet aslında çocukta temelde var olan, 3 yaşlarında kendiliğinden oluşmaya başlayan bir iç donanımdır, dolayısıyla gelişimin bir parçasıdır.

Mahremiyet eğitimi, çocuğun kişilik gelişimini istenen bir yönde şekillendirmek açısından büyük bir önem taşır. Ailesinin, toplumsal kültürün, dini inançların ve pedagojik yaklaşımların etkisiyle büyüyen bir çocuk, mahremiyet değerini sağlıklı bir biçimde benimseyebilir. Bu bağlamda, çocukların kişilik gelişimini olumlu yönde destekleyecek mahremiyet eğitimi için aile ve öğretmenlerin rolleri oldukça kritik bir öneme sahiptir (Duran, 2018). Bu sebeple mahremiyet duygusu aile ve öğretmenler vasıtasıyla çocuğun gelişim basamaklarına uygun bir şekilde zamanında kazandırılmalıdır (Tarhan, 2012).

Çocuğun kişilik gelişimiyle paralel olarak şekillenen mahremiyet algısının da zamanla geliştiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, tuvalet eğitimi süreci, mahremiyet algısının gelişimi açısından kritik bir dönüm noktasıdır. Tuvalet eğitimi sayesinde çocuk, fiziksel ihtiyaçlarını kontrol etmeyi öğrenirken, aynı zamanda çevresinin kendisinden ne beklediğini de anlamaya çalışır. Bu süreç, çocuğun kendi bedenine dair farkındalığını artırarak mahremiyet duygusunu pekiştirir (Çalışır, 2011; Yılmaz Bolat, 2015). Çocukta tuvalet eğitiminin başlamasıyla birlikte oluşan mahremiyet algısı, çocuğun yaşadığı aile ve sosyal unsurlara göre de şekillenebilmektedir. Çocuğun sosyalleşmeye başlamasıyla bu algı gelişir (Yılmaz Bolat, 2015). Ayrıca, çocuklar 4 yaşından itibaren çevrelerini kendi çabalarıyla keşfetmeye başlarken, doğal olarak etraflarındaki yetişkinlere yönelirler. Bu dönemde, çocuğun öğrenme isteği devam edebilir. Eğer anne-baba ve

öğretmenler, bu süreçte yol gösterici bir tutum sergilerlerse, çocuğun öğrenme arzusu daha da artarak devam edecektir (Güneş, 2015).

2.1.7.2. Mahremiyet Eğitiminde Temel İlkeler

Mahremiyet eğitimi verilirken bazı ilkeler dikkate alınmalı ve eğitim bu ilkeler temel alınarak düzenlenip verilmelidir. Yaygın olarak kullanılan mahremiyetin temel ilkeleri aşağıdaki gibidir.

Çocuğun kendi özel alanını koruyabilmesi için öncelikle bu alanın sağlıklı bir şekilde tanımlanması gerekir. Bu nedenle mahremiyet eğitiminin ilk adımında çocuğa vücudunun özel bölgelerinin tanıtılması ve bu bölgelerin uygun şekillerde tutulması, bu bölgelere anne-baba ve doktorlardan başka kimsenin dokunmaması gerektiği öğretilmelidir. Daha bebekliğinden itibaren ailesi ve çevresi tarafından özel bölgelerine saygı duyulan bebek, 2 yaş itibariyle bu bölgelerin gizlenmesi gerektiğini öğrenmeye başlar. Aynı şekilde çocuk ebeveynlerinin bu alanlarını görmek istiyorsa bu alanların özel olduğuna dikkat çekilmelidir. Cinsel organlar hakkında bilgi verilirken, anne ve babalar aracılığıyla değil, çocuğun kendi cinsel organı veya uygun kitaplar üzerinden anlatılmalıdır. Çocukların 3-4 yaşlarından itibaren vücutlarının bazı bölgelerine dokunulduğunda rahatsızlık duymaya başlaması beklenir. Özellikle cinsel üreme bölgelerine dokunmak çocukta ani tepkilere neden olmalıdır. Bu refleks davranışının kazanılmasına “dokunulması yasak olan yerlerim” refleksi de denir. Çocukta bu kavramın gelişebilmesi için 3 yaşından itibaren çocukların altını değiştirirken veya banyo yaptırırken mahrem yerlerine dokunulmamasına dikkat edilmeli, evin içinde ve dışında çıplak bırakılmamalıdır. Çıplak olmaya alışkın olmayan bir çocuk, başkaları onun elbiselerini çıkarmaya çalıştığında ciddi anlamda rahatsızlık duyacak ve tepki verecektir (Akcan, 2016; Güneş, 2016). Bu farkındalığın yaratılmasında öncelikle aile ve okul öncesi öğretmenleri sorumludur. Bu kişiler, her ne sebeple olursa olsun çocuğun vücuduna yapılacak müdahale için izin alınması gerektiği ve çocuğun vücudunun kendi tasarrufunda olduğu bilgisinin aktarılmasında önemi rol oynarlar.

Çocuklara doğru tuvalet alışkanlığının kazandırılması mahremiyet eğitimi açısından dikkat edilmesi gereken bir diğer noktadır. Yaklaşık 3-4 yaşlarındaki bir çocuğun kendi tuvaletini temizleyebilmesi beklenmektedir. İlerleyen yaşlarda çocuğun temizliğini yine ailenin üstlenmesi mahremiyet eğitimi açısından doğru değerlendirilmemektedir

(Güneş, 2016). Ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte banyo yapması veya tuvalete girerken tuvalet kapısını aralık bırakması da mahremiyet eğitimi açısından yanlış davranışlar olarak değerlendirilmektedir. Çocuklar özellikle 4 yaşından sonra tuvalet ihtiyacının tek başına karşılanması gerektiğini öğrenmelidir. Bunu öğretecek olanlar öncelikle ebeveynler ve okuldaki öğretmenlerdir. Çocuğun tuvalete gitmesi gerektiğinde yanında durmamalısınız. Lazımlık kullanan 4 yaş altı çocuklar için ebeveynlerinin lazımlığı tuvalete veya banyoya koyması daha uygun olacaktır. Ayrıca çocuğun banyo yaparken mutlaka iç çamaşırı giymesi gerekmektedir. Banyo ve tuvaleti kullanacak çocuğa bu yerlere girmeden önce kapıyı çalması öğretilmelidir. Bütün bunlara dikkat edilirse çocuk tuvalet ve banyonun özel bir yer olduğunu anlayacaktır (Çakır, 2015).

Çocuğun kendi bedeni üzerinde söz hakkına sahip olduğunu bilmesi gerekir "Ben izin veririm kabul edilirsin" bilincinin yanı sıra "bedenim bana aittir" bilinci de verilmelidir. (Güneş, 2016). Okul öncesi dönemde çocuklara tuvalet, banyo, yatak odası gibi özel alanlara girerken izin alınması gerektiğinin öğretilmesi mahremiyet eğitimi açısından oldukça önemlidir. Çocuğun bu davranışını pekiştirebilmesi için çocuğun yaklaşık 4 yaşını doldurduktan sonra ailenin çocuğun odasına girmek için izin alması önemlidir. Çocuğun özel alanlarına izinsiz kimsenin giremeyeceğini öğreninceye kadar bu yaklaşımın sürdürülmesi hem çocuğun kendi kişiliğine saygı gösterilmesi hem de kendisini rahatsız eden bir durum karşısında itiraz edebilme yeteneğinin kazanılması açısından önemli görülmektedir (Akcan, 2016).

Anne ve babalar, hem sözlü iletişimleriyle hem de davranışlarıyla çocuklarına bedenlerinin yalnızca kendilerine ait olduğunu ve kimsenin bedenlerine müdahale edemeyeceği bilincini aşılmalıdır. Bu anlayış, çocukların kişisel sınırlarını korumalarına yardımcı olacak temel bir farkındalık oluşturur (Kumru, 2016).

Doğduğu andan itibaren kendisini güvenle yetişkinlerin ellerine bırakan çocuğun, ilerleyen yaşamlarında bedeninin farkına vararak mahremiyet duygusu kazanması önemlidir. Bedeninin kendisine ait olduğu bilincini kazanmamış ve bedeni üzerinde başkalarının inisiyatifinin olduğunu düşünen çocuk, kolaylıkla mahremiyet ihlaline maruz kalabilmektedir (Güneş, 2016). Hem sözlü olarak hem de çocuklarına örnek olacak davranışlarla anne-babalar ve öğretmenler, çocuklara bedenlerinin yalnızca kendilerine ait olduğunu ve bedenlerinden kimsenin yararlanamayacağını farkına varmalarını sağlamalıdır (Kumru, 2016).

Yaklaşık 2 yaşından itibaren çocuklar bağımsızlık kazanmaya, bağımsız yemek yemeye ve yalnız yürüme isteğini ifade etmeye başlar. Bu dönem aynı zamanda yalnızlık, anneden ayrılma, karanlık gibi konulardaki kaygılara dikkat edilerek çocuğun odasının ayrılabilceğı bir döneme işaret eder. Aile ve çocuk bulundukları odada giyinirken, soyunurken, uyurken ve temizlik yaparken birbirlerinin özel alanlarını ihlal edebilecekleri için aynı odayı paylaşmak tehlikeli kabul edilmektedir (Akcan, 2016).

Anne ve babaların çocuklarıyla aynı yatakta yatmaları ve bunu sürekli hale getirmeleri, sağlıklı bir alışkanlık olmayabilir. Bu durum, çocukların bağımsızlık geliştirmelerini ve kendi uyku alanlarına sahip olma bilincini kazanmalarını engelleyebilir. Kendi yataklarında uyumamaya alışan çocuklar, daha sonra kişisel alanlarını koruma konusunda zorlanabilirler. Bu durum çocuklarda bağımlılık duygusunun devam etmesine neden olduğı gibi kişilik gelişiminde de gecikmelere neden olabilmektedir (Çankırlı, 2015). Ailenin her üyesi için bir odanın olması, çocuğun kendi özgürlüğünün nerede bittiğini ve diğeri insanların özgürlüğünün nerede başladığını anlamasını sağlayarak, en başından itibaren kendisinin ve diğeri insanların mahremiyetinin ne olduğunu anlamasına yardımcı olacaktır (Kentler, 2008).

Mahremiyet eğitiminde bir diğeri önemli alan ise odalara girerken nasıl izin alınacağını öğretilmesidir. Ebeveynler çocuklarının odalarına girmek için izin istemeyi öğrenmeli, çocuklar da izin verildiğı takdirde ebeveynlerinin odalarına girebileceğini öğrenmelidir. Çocuğun odasına girerken başkalarının kapıyı çalıp yüksek sesle izin istemesi son derece önemlidir. Bu sayede çocuk kendisine değeri verildiğinin farkına varacak ve özel odalara girerken izin alınması gerektiğini aile üyelerinden de öğrenecektir (Duran, 2018). Ayrıca nasıl çocuğun özel alanı olduğı gibi anne ve babaya ait özel alanların da olduğı, ebeveyn yatak odasına kapısı kapalıyken, kapısı çalınmadan ve izinsiz girilmemesi gerektiğı anlatılmalıdır. Çocuğun odasına girerken kapıyı çalmak, çocuğun özel alanına saygıyı ifade etmek için önemli bir davranış olarak kabul edilmektedir (Çankırlı, 2015).

Mahremiyet eğitimi kapsamında ebeveynlerin giyimlerine dikkat etmeleri ve çocuklarının yanında soyunmamaya özen göstermeleri önemlidir. 3-4 yaşından itibaren çocuklara kendi başlarına giyinmeleri, bunu özel bir alanda yapmaları ve yabancıların yanında soyunmamaları gerektiğı öğretilmelidir. Ayrıca anne-babanın tutum ve davranışları çocukların mahremiyet algısını şekillendirir. Eşlerin birbirlerine sevgi

göstermesi doğal olmakla birlikte, cinsel içerikli şakalar veya çocukları dudaklarından öpmek gibi davranışlar, çocukların mahremiyet sınırlarını yanlış anlamalarına neden olabilir. Bu nedenle, ebeveynlerin bilinçli hareket ederek çocuklarına doğru örnek olmaları gerekmektedir (Çakır, 2015).

Çocukların tuvalet eğitimine başladıklarında kendi bedenlerine olan merakları ve keşfetme duyguları artar. Bu dönemde çocuk, cinsel organlarıyla ilgili farkındalık kazanmaya başlar ve altını değiştirirken, pişikleri tedavi ederken, banyo yaparken bu bölgelere dokunmaktan zevk almaya başlar. Bu süreçte çocuğun özel bölgelerine mümkün olduğunca az dokunulması ve bu özel bölgelerin sevgi objesi olarak kullanılmaması çocukların özel bölgelerine yönelik farkındalık yaratılması açısından önemlidir (Purtaş, 2018). Çocukların mahrem bölgelerine dokunularak okşanması, mahremiyetlerinin ihlal edilmesine neden olmakta ve başkalarının mahrem yerlerine dokunması durumunda tepkileri azalmaktadır. Bu nedenle çocuğa şefkat göstermek için uygun yaklaşımlar seçilmeli, çeşitli nedenlerle çocuğun mahrem bölgelerine dokunmamız gerektiğinde aşırıya kaçmamaya dikkat edilmelidir (Akcan, 2016).

Günümüz ebeveynlerinin en çok sıkıntı çektiği konulardan biri de çocuklarının televizyon ve internet karşısında çok fazla zaman geçirmesidir. Televizyon ve internetteki programları her an takip etmek zordur. Özellikle internetteki pek çok sitede yer alan pornografik fotoğraf ve videolar, çocukların çok erken yaşta ilgisini ve merakını çekebilmekte ve cinsel duygularını harekete geçirebilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin duruma hakim olması gerekmektedir. Çocuk istismarı tehlikesi hem dışarıda hem de televizyon ve internet aracılığıyla evlerde mevcut bulunmaktadır. Bu noktada en büyük tehlikenin internetten geldiği ve özellikle sosyal kabulden sonra ailelerin internete olan kontrolsüz ve bilinçsiz yaklaşımlarıyla bağımlılık ve istismar risklerini göz ardı edebildikleri görülmektedir. İnterneti barındıran bilgisayar veya telefonların filtre programları ile incelenmesi gerekmektedir. Aksi halde çocuk erken yaşta cinsel içeriklere maruz kalabilir ve istismarcıların hedefi haline gelebilirler (Purtaş, 2018).

Mahremiyetle ilgili konular, ülkemizde genellikle tartışılmaktan uzak durulan ve kaçınılmakta olan konulardır. Ancak, çocukların sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri için mahremiyetle ilgili bilgilerinin, gelişim süreçlerine uygun bir şekilde sunulması son derece önemlidir. Bu da, çocuklara verilecek olan uygun mahremiyet eğitimi ile

gerçekleştirilebilir. Bu eğitim, çocukların kendilerini güvende hissetmelerine ve sınırlarını bilerek sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olacaktır (San-Bayhan ve Artan, 2005).

Çocuklar cinsellikle ilgili sorular sorduğunda, öncelikle onların neyi merak ettiğini tam olarak anlamak önemlidir. Bu anlayıştan sonra, yaşlarına uygun bir şekilde ve sakin bir ses tonuyla, utanmadan yanıt vermek gerekmektedir. Böylece, çocukların merakları sağlıklı bir şekilde karşılanır ve güvenli bir iletişim ortamı oluşturulur. "Ayıp", "günah" ve "yasak" gibi kavramlar, çocuklarda korku ve suçluluk duyguları yaratabileceğinden, onlara yanıt verirken bu terimlerin kullanımından kaçınılması önemlidir. Sorularına açık bir şekilde cevap alamayan çocuklar, cinsel konular hakkında soru sormanın yasak olduğu düşüncesine kapılabilirler. Bu nedenle, sağlıklı bir iletişim için anlayışlı ve destekleyici bir dil kullanmak gereklidir. Çocuklar 5-6 yaşına gelene kadar cinsellikle ilgili sorular sormuyorlarsa, bu durumun nedenlerini araştırmak ve mahremiyet eğitimine uygun bir şekilde bu konulara giriş yapmak önemlidir. Bu süreç, çocukların sağlıklı bir şekilde bilgi edinmelerini ve meraklarını gidermelerini sağlamak için gereklidir (Karakaya, 2009; Koşum, 2004).

Çocukları ihmal ve istismardan korumak amacıyla, yaşlarına uygun şekilde özel alanlarını ve vücutlarını nasıl savunacaklarını öğretmek son derece önemlidir. Ayrıca, böyle bir durumla karşılaştıklarında hangi adımları atmaları gerektiği konusunda da bilgilendirilmelidirler. Bu eğitim, çocukların kendilerini güven içinde hissetmeleri ve gerektiğinde doğru tepkileri verebilmeleri için hayati öneme sahiptir. İyi dokunma ve kötü dokunma kavramlarının açıklanması oldukça kritik bir adımdır. İyi dokunuşları tanımlarken şunları söyleyebiliriz: "Seni mutlu eden, sinirlendirmeyen, üzüntü yaratmayan ve rahatsız hissettirmeyen dokunuşlar, güzel dokunuşlardır." Bu tür dokunuşlar, sevgi, güven ve dostluk hissi taşır. "Anne ve babanın seni kucaklaması, okuldan döndüğünüzde seni sevgiyle öpmesi gibi örnekler, güzel dokunuşların ifadesidir." Bu tür dokunuşlar, mutluluk ve sıcaklık doğururken, aynı zamanda acı veya rahatsızlık hissetmememizi sağlar. İyi dokunuşların, sevgi ve güven duygularını pekiştiren dokunuşlar olduğuna vurgu yapılmalıdır. Ayrıca, doktorların, öğretmenlerin ve bakıcıların bazı durumlarda çocuğa dokunmak zorunda kalabilecekleri; ancak, bu profesyonel kişilerin dokunuşları rahatsızlık hissi uyandırıyorsa, çocukların bu duruma karşı tepki vermeleri gerektiğini öğrenmeleri oldukça önemlidir. Kendi sınırlarını

bilmek ve hissettiklerini ifade edebilmek, çocukların güvenli hissetmelerini sağlar (Cingöz Teke, 2013).

Kötü dokunma, rahatsızlık veren, can acıtan, üzüntü, öfke veya utanç hissetmenize neden olan dokunuşlardır. Bu tür dokunuşlar, seni olumsuz bir şekilde etkileyen ve hoşlanmadığınız fiziksel temaslardır şeklinde açıklanabilir. Eğer birisi, senin istemediğin halde sana dokunuyorsa ve bu dokunuş seni korkutuyor veya rahatsız ediyorsa, bu dokunuş kötü bir dokunuştur. Eğer birisi senin özel bölgelerine dokunursa, bu kesinlikle kötü bir dokunuştur. Ayrıca, okulda bir arkadaşın sana vuruyorsa, ısıırıyorsa veya itiyorsa, bu da kötü bir dokunuş ve yanlış bir davranıştır. “Sana kötü şekilde dokunan kişi kim olursa olsun, bu durumu güvenebileceğin bir yetişkine anlatmalısın. Unutma, kimse sana iznin olmadan dokunamaz” gibi açıklamalar yapılarak çocuğun bu davranışlar hakkında farkındalık oluşturmaları sağlanmalıdır (Cingöz-Teke, 2013).

2.1.7.3. Mahremiyet Eğitimi Alanları

Mahremiyet bedenden mekâna, nesnelerden bilgiye, duygudan zamana kadar geniş bir alan kaplamaktadır. Mahremiyet eğitimini en verimli şekilde verebilmek adına alanlara bölünmesi faydalı olacaktır. Mahremiyet eğitiminin var olan eğitim sistemindeki MEB okul öncesi eğitim programındaki (48-72 aylık çocuklara yönelik) yerine bakıldığında mahremiyet değerine yer verilmediği görülmektedir. Öte yandan MEB okul öncesi eğitim programının (48-72 aylık çocuklara yönelik) kazanımları ve göstergeleri mahremiyet eğitiminin her alanını destekleyecek mahremiyet değerine ilişkin kazanımları ve göstergeleri içerdiği görülmektedir. Mahremiyet eğitiminin alanlarını incelediğimizde karşımıza dört alan çıkmaktadır. Bunlar bedensel, mekân ve eşya, duygusal ve düşünsel, dijital mahremiyettir (MEB).

2.1.7.3.1. Bedensel Mahremiyet

Çocuğun kendi bedeninin farkında olması, diğer bedenler ile arasına sınır koyması, koyduğu sınırı ihlal edenlere karşı nasıl tepki vereceğini bilmesi ile ilgili tutum ve davranışları geliştirdiği mahremiyet eğitim alanıdır. Bu eğitim alanında; özel bölgeler bilinci, iyi-kötü dokunuş bilinci, güvenilir kişi kimdir bilinci, hayır diyebilme becerisi, kendi haklarını koruma ve başkalarının haklarına saygı duyma becerilerinin edinilmesi amaçlanır.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki kazanım ve göstergelerde bedensel mahremiyeti destekleyen ve bedensel mahremiyetle ilişkili çeşitli maddeler bulunmaktadır. Bu kazanım ve göstergeler Ek 3 '*Bedensel Mahremiyet Ders Planları*'nın içinde gösterilmektedir. MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki değerler ile bedensel mahremiyet arasında bağlantılı değerler incelendiğinde sorumluluk, saygı, iş birliği, adalet değerine ulaşılır (MEB, 2013). '*Sorumluluk*' değeri; çocukların kendi bedeninin sorumluluğunu alması ve onu korumak için gerekli mahremiyet reflekslerinin geliştirmesini sağlayabilir. '*Saygı*' değeri; çocuğun kendi ve karşısındakinin bedenine saygı duyması ve davranışlarını bu saygı değeriyle yönlendirmesi, gerekli mahremiyet kurallarının yerine getirmesini sağlayabilir. '*İş birliği*' değeri, çocukların bedensel mahremiyetlerini tehlikeye atacak durumlarda güvenli kişilerle işbirliğine yönelmesi noktasında etkili olabilir. '*Adalet*' değeriyle ise çocuklar şahit oldukları cinsel istismar durumlarındaki haksızlığı önleme adına güvenilir kişilerle irtibata geçmede, toplumsal ve bireysel olarak bedensel mahremiyeti koruma ve kollamada etkili olabilir.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programında geçmeyen değerlerden ise "*Güvenilir olmak*" ve "*Cesaret*" değerleriyle ilişkilendirilebilir. Güven duygusunu geliştirmesi ve güvenilecek kişileri seçebilmesi, gerektiğinde bu kişilerle iletişim kurabilmesini "*Güvenilir olmak*" değeri sağlayabilir. Yine cinsel istismar, mahremiyet ihlali gibi durumlarda çocuğun sesini duyurmasında "*cesaret*" değeri önemli bir yer tutabilir.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programında geçen bedensel mahremiyeti destekleyen becerilerde bulunmaktadır. Kendine saygı duyarak bedenini koruma enerjisine ulaşabilme adına **öz saygı**, kendi bedenini koruma ve yüksek sesle bunu ifade edebilme adına **öz güven**, hem kendinde hem de karşısındaki kişilerde mahremiyet kurallarını uygulayabilmesi açısından **öz denetim**, başkalarının bedenlerinin de özel olduğunu ve onların mahremiyet ihlali yaşaması durumunda kendilerini kötü hissedebileceklerini anlama ve bundan kaçınması açısından **empati**'dir (MEB, 2013).

2.1.7.3.2. Mekân ve Eşya Mahremiyeti

Bireylerin kendilerine ait özel alan, ortak alan, kişisel eşyalar gibi özel mekân ve eşyalarının farkında olması. Başkalarının özel alanlarına saygılı olup ihlal etmemesi,

kapısı kapalı olan bir odaya girerken kapı vurma davranışının ve izin isteme davranışının gelişmesi, tuvalet banyo gibi mekânları kullanırken kapısını kapalı tutması ve buraların özel alan olduğunu bilmesi ve başkalarıyla bu alanları kullanmaması gerektiği bilincine sahip olması, farklı cinsiyetteki kardeşlerin yataklarının hatta mümkünse odalarının ayrılması, çocukların ebeveynleriyle yatmasına izin verilmemesi, başkasına ait eşyalara izinsiz dokunulmaması gerektiği bilincinin oluşturulması gibi becerilerin edinilmesi amaçlanır.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki kazanım ve göstergelerde mekân ve eşya mahremiyetini destekleyen ve mekân ve eşya mahremiyetiyle ilişkili çeşitli maddeler bulunmaktadır. Bu kazanım ve göstergeler '*Mekân ve Eşya Mahremiyeti Ders Planları*'nın içinde gösterilmektedir. MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki değerler ile mekân ve eşya mahremiyeti arasında bağlantılı olabilecek değerleri sorumluluk, saygı, iş birliği, hoşgörü, yardımlaşma ve adalet olarak sıralayabiliriz (MEB, 2013).

'*Sorumluluk*' değeri; çocuğun kendi alanını oluşturma, bu alanla ilgili sorumlulukları üzerine alma, eşyalarını sahiplenme ve koruma, başkalarının eşyalarına karşı mahremiyet kurallarını uygulama pratiği olabilir.

'*Saygı*' değeri; çocuğun kendi ve karşısındakinin alanına özenli olma, eşya seçimi, kullanım şartlarını anlayışla karşılama noktasında etkili olabilir.

'*İş birliği*' değeri; özel alanları ortaklaşa kullanmada uyum içinde olma ve korumada, kayıp eşyalar noktasında ilgili mercilerle bir araya gelme, gerekli adımları atmada mahremiyet değerini destekleyici bir değer olabilir.

'*Hoşgörü*' değeri; özel alanların ve özel eşyaların kullanımlarında kişilerin tercihlerine ve sınırlarına anlayış göstermede, istenilen her alana girilemeyeceği, istenilen her eşyaya dokunulamayacağı anlayışında mahremiyet değerini destekleyebilir.

'*Yardımlaşma*' değeri; dayanışma ve paylaşma; ortak kullanılacak özel eşyalarda, misafirlik gibi özel alanların ortak kullanımı durumlarında mahremiyet değerini destekleyebilir.

‘*Adalet*’ değeri, özel alan ve eşyalara karşı güvenlik tedbirlerini uygulaması, ilgili mercilerden destek alarak haklarını koruması açısından mahremiyet değerini destekleyebilir.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programında geçmeyen değerlerden ise “*Güvenilir olmak*” değeri; kendi ve başkalarının alanı ve eşyalarına gösterdiği özen ve dikkat, emanete sahip çıkması ve kayıp konusunda doğru davranış seçimlerini sağlayabilir.

Mekân ve eşya mahremiyetini destekleyen beceriler ise; kendine saygı duyarak özel alan ve eşyasında mahremiyet kurallarını uygulayabilme adına **öz saygı**, özel alan ve özel eşyalarına mahremiyet kurallarını uygulamada sesini duyurabilmesi, düzenini kurabilmesi açısından **öz güven**, özel alan ve eşyalarını mahremiyet kurallarına uygun bir biçimde düzenleme ve kullanma, başkalarının özel alan ve eşyalarını sahiplenmeme, isteklerine ketlemede iradesi geliştirmede **öz denetim**, özel alan ve eşyaların ihlali, zarara uğratılma durumunda karşısındaki insanın duygularını anlayabilmesi ve bundan kaçınabilmesi açısından **empati**’dir.

2.1.7.3.3. Duygusal ve Düşünsel Mahremiyet

Çocukların iyi-kötü dokunuş nedir bilmesi gerektiği gibi iyi sır ve kötü sır nedir bilmeleri, aralarındaki farkı kavrayabilmeleri bu eğitim alanının amaçlarındandır. Kötü sırla karşı karşıya kaldıklarında bu sırı kimlerle paylaşabileceğini bilmeleri amaçlanır. Aile içinde yaşananların özel olduğu ve aile dışında kimseyle paylaşılmaması gerektiği bilinci verilmesi amaçlanır. Ebeveynlerin çocukların yanında konuşmalarına, izledikleri ve dinledikleri içeriklerin çocuklara uygun olmasına dikkat etmeleri de bu alana girmektedir.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki kazanım ve göstergelerde duygusal ve düşünsel mahremiyeti destekleyen ve duygusal ve düşünsel mahremiyetle ilişkili çeşitli maddeler bulunmaktadır. Bu kazanım ve göstergeler Ek 16 ‘*Duygusal ve Düşünsel Mahremiyet Ders Planları*’nın içinde gösterilmektedir. MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki değerler ile duygusal ve düşünsel mahremiyet arasında bağlantılı olabilecek değerleri sorumluluk, saygı, iş birliği, hoşgörü ve nezaket olarak sıralayabiliriz (MEB, 2013).

Sorumluluk’ değeri; kötü sır ile karşılaşma, tanık olma durumlarında bunu ilgililere bildirme sorumluluğunu yüklenmesi noktasında mahremiyet değeriyle kesişebilir.

‘*Saygı*’ değeri; kendisi ve başkalarının özeline, farklılıklarına saygıyla yaklaşma, onur kırıcı davranışlardan uzak durma açısından mahremiyet değerini destekleyebilir.

‘*İş birliği*’ değeri, iyi sırları ve aile içi, arkadaşlar arasındaki özel bilgileri koruma, kollama noktasında mahremiyet değerini destekleyici bir değer olabilir.

‘*Hoşgörü*’ değeri, başkalarının farklılıklarını, hatalarını anlayışla karşılama, tolere etme açısından mahremiyet değerini destekleyebilir.

Nezaket’ değeri, başkalarının özeline müdahe etmeme, rahatsızlık vermeme, konuşma ve davranışlarında kırıncı olmama yönünden mahremiyet değeriyle örtüşebilir.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programında geçmeyen değerlerden “*Güvenilir Olmak*” ve “*Cesaret*” değerleri mahremiyet değeriyle ilişkili değerler arasında sayılabilir. Dedikodu, laf taşıma gibi mahremiyet ihlallerinden uzak durulması güven ortamı oluşturması, iyi sırların saklanmasına güven ve kötü sırları da paylaşabilme yakınlığının oluşması “*güvenilir olmak*” değeriyle sağlanabilir. Kötü sır durumuyla karşılaşma ya da tanık olma durumunda güvenilir kişilere itirafçı olabilmek “*cesaret*” değeriyle desteklenebilir.

Duygusal ve düşünsel mahremiyeti destekleyen beceriler ise; kendi özelliklerini bilme, özelini koruma altına alma eğilimi gösterebilme açısından **öz saygı**, ne durumda, hangi koşulda olursa olsun kötü sır durumuna karşı net tavır sergileyebilmek için **öz güven**, merak peşine düşüp başkalarının özelini kurcalamama, iyi sırları tutabilmek ve başkalarının özel bilgilerini deşifre etmemek için **öz denetim**, özel, fiziksel, maddi durum, kusur ve hataları ortaya dökünce oluşacak kötü duyguyu hissetmek ve bundan çekinmek için **empati**’dir.

2.1.7.3.4. Dijital Mahremiyet

Değişen ve gelişen teknolojik çağın hayatımızın her alanına girmiş olmasıyla birlikte mahremiyet ihlallerinin artışı gözlenmektedir. Artan bu ihlallerin önüne geçilmesi ve teknoloji kullanımında bilinçlenilmesi noktasında bu eğitim alanı oldukça önemlidir. Elektronik ortamda her hareketin bir iz olması, kişisel verilerimizi içinde barındırması,

dijital olarak kullandığımız her verinin çalınma, değiştirilme ve paylaşılma riski dijital mahremiyeti çocuklara öğretilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda dijital mahremiyetin amaçları arasında bunlar bulunmaktadır. Kişisel veri algısının yerleştirilmesi, kişisel verilerin korunması kurallarında bilinçlenilmesi, dijital adımlar atarken daha kontrollü davranılması, internette yapılan her işle birlikte dijital izler bırakıldığı bilincinin oluşması, dijital istismar ve şiddete karşı nasıl korunacağının öğretilmesi vardır.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki kazanım ve göstergelerde dijital mahremiyetini destekleyen ve dijital mahremiyetle ilişkili çeşitli maddeler bulunmaktadır. Bu kazanım ve göstergeler Ek 21 '*Dijital Mahremiyet Ders Planları*'nın içinde gösterilmektedir. MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programındaki değerler ile dijital mahremiyet arasında bağlantılı olabilecek değerleri sorumluluk, saygı, iş birliği, hoşgörü, yardımlaşma ve adalet olarak sıralayabiliriz (MEB, 2013b).

'*Sorumluluk*' değeri; dijital ortam kurallara uyma, dijital aletleri kullanma süresini ayarlayabilme ve dijital aletleri bir düzen içinde kullanma noktalarında etkili olabilir.

'*Saygı*' değeri; başkasının özelini paylaşmama, başkasının dijital eşyasına müdahale etmeme açılarından anlamlı olabilir.

'*İş birliği*' değeri, dayanışma ve paylaşma değerleri ortaklaşa kullanılan dijital aletlerde diğer kişilerle uyum sağlama noktasında etkili olabilir. Çocuklar karşılıklarına çıkan uygunsuz ve zararlı platformlarda aileyle işbirliğine girmeye yönlendirilebilirler.

'*Adalet*' değeri, dijital zorbalık ve istismar durumlarına, dijitaldeki uygunsuz içerikleri ailesine söyleme, ilgili mercilere bildirme eylemine yöneltmesi açısından mahremiyet değerini desteklenebilir.

MEB (48-72 aylık çocuklar için) okul öncesi eğitim programında geçmeyen değerlerden "*Güvenilir olmak*" ve "*Cesaret*" değerleri dijital mahremiyette destekleyici değer olarak ele alınabilir. Dijital eşyaları kullanırken sınırlara uyması, aileyle dijitali kullanma kurallarındaki sözlerini tutması "*güvenilir olmak*" değeriyle sağlanabilir. Dijital zorbalık ve istismara karşı duruşta "*cesaret*" değeri etkili olabilir.

Dijital mahremiyeti destekleyen beceriler ise; dijitali kullanırken kendine yakışmayan hareketleri yapmama noktasında **öz saygı**, olası dijital istismar ve zorbalık girişimlerine karşı kendini koruyabilme gücünü yakalayabilmesi için **öz güven**, dijital aletleri sağlığına zarar gelmeyecek şekilde dengeli ve kaliteli kullanabilmesi için **öz denetim**'dir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Demir (2021) çalışmasında, 18 yaş ve üzeri bireylerin mahremiyet algısını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmiştir. Ölçek, 731 katılımcıya uygulanarak açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, mahremiyet algısının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, dini inanç ve ibadet yapma gibi değişkenlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, dijital, mekânsal ve diğer mahremiyet algı türleri de belirli demografik faktörlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur.

Çalışkan (2019) tarafından yapılan araştırmanın amacı, okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemektir. Araştırma, Burdur ili Gölhisar ilçesinde bulunan bağımsız anaokulu, resmi anasınıfı ve özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde görevli 25 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Tarama modeline dayalı olarak yapılan bu nitel çalışmada, veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" aracılığıyla yüz yüze görüşmelerle toplanmış, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Sonuçlar, öğretmenlerin mahremiyet eğitimini genellikle cinsel eğitimle sınırladıklarını, mahremiyet ihlallerini de cinsel ihlaller olarak değerlendirdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca, öğretmenler mahremiyet eğitiminin önemini ve amacını tek yönlü bir bakış açısıyla ele almakta, bu eğitimin okul öncesi dönemde verilmesi gerektiği görüşünde yoğunlaşmışlardır. Eğitim konusunda aile ve öğretmen iş birliğinin gerekli olduğu ve özel gereksinimli çocukların yüksek risk grubunda yer aldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusunda kapsamlı bilgiye sahip olmadıkları, özellikle mahremiyetin farklı boyutları hakkında sınırlı bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Özaslan ve Gültekin Akduman (2018) tarafından yapılan çalışmanın amacı, ailelerin mahremiyet eğitimine yönelik görüşlerini, karşılaştıkları zorlukları ve çözüm önerilerini belirlemektir. Araştırmaya 3-6 yaş arasında çocuğu olan 25 anne dâhil edilmiştir. Nitel

araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada, veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmış, ebeveynlere açık uçlu sorular sorulmuştur. Toplanan nitel veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve temalar halinde düzenlenerek yorumlanmıştır. Araştırma bulguları alan yazınla karşılaştırılmış ve sonuç olarak, mahremiyet eğitimi konusunda farkındalık oluşturulmasının önemli olduğu, bu doğrultuda eğitimlerin düzenlenmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Duran (2018) çalışmasında, mahremiyet eğitimi, değerler eğitimi bağlamında ele alınmış ve din, pedagoji, hukuk gibi farklı açılardan alan yazın taraması ile incelenmiştir. Mahremiyetin, bireylerin özel alanlarına saygı göstererek yaşamalarını ifade ettiği, kitle iletişim araçları ve hukuksal değişimlerin mahremiyet sorunlarını artırdığı vurgulanmıştır. Çalışma, kültürümüze ve dinimize aykırı mahremiyet ihlallerinin bulunduğunu ve bunların önlenmesi için mahremiyet eğitiminin önemini belirtmiştir. Mahremiyet eğitimine, özellikle 0-6 yaş aralığında aileler tarafından başlanması gerektiği, okul ve toplumda diğer bireylerin de desteğiyle bu algının pekiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Gündoğdu (2017) çalışmasında, mahremiyetin temelleri ve insanlık onuru ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmada, İslam'daki mahremiyet anlayışının insanın saygınlığını korumayı amaçladığı, modernleşmenin bu anlayışa zarar verdiği ve mahremiyetin artık yerleşik alanlarda bile korunamadığı vurgulanmıştır. Mahremiyetin, birey için hem bir hak hem de sorumluluk olduğu, doğru bir mahremiyet anlayışının insanlık onurunu korumanın temel unsurlarından biri olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, din eğitimi çalışmalarında insanlık şerefi ekseninde mahremiyet anlayışının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Güneş (2017) çalışmasında, cinsel istismar olgusu ile mahremiyet eğitimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, cinsel istismarın giderek arttığını ve toplumda bu sorunun gizli boyutlarının çok daha büyük olduğunu ortaya koymuştur. Mahremiyet değerlerinin kazandırılması ve bu konuda sürekli duyarlılık oluşturulmasının, cinsel istismarın engellenmesinde önemli bir rol oynayacağı vurgulanmıştır. Çalışma, mahremiyet eğitimini yalnızca kadın ve kız çocuklarıyla sınırlı görmemek gerektiğini, cinsel eğitimi de kapsayan bu eğitimin, bireylerin kendi sınırlarına ve başkalarının sınırlarına saygı göstererek yaşamalarına olanak tanıyan bir yaklaşım olması gerektiğini belirtmiştir.

Çakır (2015) çalışmasında, 4-6 yaş arasındaki çocuklara mahremiyet eğitiminin verilmesinde din eğitiminin rolünü incelemiştir. Çalışma alan yazın taraması ve alan araştırması yöntemleriyle yürütülmüştür. Araştırma, Sivas'taki 100 anne-baba ile yapılan anketler üzerinden yürütülmüş ve anne-babaların mahremiyet eğitiminin önemine inandığı, din eğitiminin bu süreçte faydalı görüldüğü tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğu, dinî eğitimin mahremiyet eğitime katkı sağladığını ve bu eğitimlerin çocukları cinsel istismardan koruyacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

Diler (2014) çalışmasında, mahremiyetin tanımını, kapsamını ve önemini incelemiş, mahremiyetin din ve kültür tarafından şekillendirilen önemli bir değer olduğunu vurgulamıştır. Mahremiyetin yalnızca birey değil, tüm insanlarla ilgili bir kavram olduğu belirtilmiş, özellikle kadın-erkek ilişkileri ve cinsel dokunulmazlıkla bağlantılı olduğu ifade edilmiştir. Mahremiyet eğitiminin, çocuklara ve ergenlere cinsiyet rolleri, cinsel dokunulmazlık ve bu konulardaki dini ve kültürel çerçeveye uygun bilgi verme amacı taşıdığı, tuvalet eğitiminin mahremiyet eğitiminde kritik bir dönem olduğu sonucuna varılmıştır.

Alan yazını incelendiğinde, mahremiyet konulu araştırmaların büyük ölçüde medya üzerine odaklandığı görülmektedir. Özellikle sosyal medyanın hızla yayılması, mahremiyet anlayışında önemli değişikliklere yol açmış ve günümüzde mahremiyet algısının yeniden şekillendiği düşünülmektedir. Bazı çalışmalara göre, medya ve sosyal platformların etkisiyle mahremiyet kavramı ciddi bir erozyona uğramış, hatta çöküşe uğramış olabileceği ifade edilmiştir (Akkaş, 2015; Baysal-Berkup, 2015; Bitirim-Okmeydan, 2017; Budak, 2016; Dalkıç-Örs, 2018; Erdem, 2009; Eroğlu, 2018; Kakırman-Yıldız, 2012; Kalaman, 2016; Kaplan, 2017; Karagülle, 2015; Karaoğlu, 2010; Meder ve Çiçek, 2012; Öztekin ve A. Öztekin, 2010; Öztürk, 2015; Sarı, 2012; Semiz-Türkoğlu, 2018; Sepetçi, 2017; Taşdelen ve Çataldaş, 2017; Vardi, 2015).

Mahremiyet kavramına yönelik yapılan çalışmalar, sağlık alanında da önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle hasta hakları çerçevesinde yapılan bu araştırmalar, hasta mahremiyetinin korunmasının ne kadar önemli ve gerekli olduğunu vurgulamayı amaçlamaktadır (Aksoy, 2013; Akten, 2017; Bekmezci ve Özkan, 2015; Candan ve Bilgili, 2018; Değirmen, 2014; İzgi, 2009; Özata ve Özer, 2017). Sağlıkla ilgili çalışmaların yanı sıra, mahremiyetin ele alındığı bir diğer önemli alan ise din disiplini. Din alanındaki araştırmalar, mahremiyetin dini perspektiften nasıl

değerlendirildiğine dair önemli bulgular sunmaktadır (Çatak, 2015; Dereli, 2015; Günaydın, 2015; Gündoğdu, 2017; Kılıç, 2018; Özdemir, 2015; Şahin, 2015; Yurttaş, 2015).

Alan yazınında, özellikle çocuk ihmali ve istismarı konusuna yönelik çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalarda, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılan çalışmaların yoğun olduğu görülmüştür (Ayekin, 2014; Barlık, 2018; Çalışkan, 2018; Dereobalı, Çırak-Karadağ ve Sönmez, 2013; Dilsiz ve Mağden, 2015; Erol, 2007; Kardeş ve Karaman, 2018; Kefeli, 2016; Kürklü, 2011; Pekdoğan ve Bozgün, 2018; Sağır, 2013; Sarıbaş, 2013; Tugay, 2008; Yıldız ve diğerleri, 2017). Ancak, öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını belirten çok az sayıda çalışma da mevcuttur (Bedir, 2018; Dönmez, 2009).

Erdoğan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki algılarını belirlemeyi amaçlayan bir nitel çalışmadır. Araştırma, Gaziantep ilindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 36 öğretmenle yapılmıştır. Derinlemesine bir anlayışa ulaşmak amacıyla olgu bilim (fenomenoloji) yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkında belirli bilgilere sahip oldukları ancak bu bilgilerin yeterli olmadığı görülmüştür. Ayrıca, öğretmenlerin istismar ve ihmal kavramlarını, istismar davranışının yanı sıra, çocuklar üzerindeki belirtileri de göz önünde bulundurarak algıladıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler, çocukların en çok ev ortamında ve bakımından sorumlu yakın kişiler tarafından istismar ve ihmale uğradığını düşünmektedirler. Sonuç olarak, katılımcıların istismarı, ihmalden daha iyi tanımladıkları bulunmuştur.

Çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili yapılan araştırmalar, çocukların bu tür olgulara karşı bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ersoy ve Özkan (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, okul öncesi eğitimdeki beş-altı yaş çocuklarının cinsel istismara dair bilgileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların iyi ve kötü dokunma kavramlarını ayırt etme, cinsel istismardan nasıl korunacaklarını ve karşılaştıklarında kimden yardım isteyeceklerini bilme konusunda önemli bilgi eksiklikleri ve yanlış anlayışlar sergiledikleri belirlenmiştir.

Süzer (2015) çalışmasında, otizmli bireylere cinsel istismardan korunma becerilerinin kazandırılmasında sosyal öykü yönteminin etkinliğini incelemiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların sosyal öykü yöntemiyle tacizden korunma becerilerini öğrendikleri, bu becerileri farklı ortamlar, kişiler ve taciz türleriyle genelleylebildikleri ve öğrendikleri becerilerin kalıcı olarak sürdürdükleri tespit edilmiştir.

Uçar (2014) çalışmasında, bilişsel süreç yaklaşımına dayalı bir cinsel istismarı önleme öğretim programının, zihinsel yetersizliği olan bireylerin cinsel istismarı önleme becerilerini kazanıp bu becerileri genelleylebilmeleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma, söz konusu öğretim programının, tüm katılımcılara cinsel istismarı önleme becerisini kazandırmada başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

Kanak (2011) tarafından yapılan araştırmada, 2006-2011 yılları arasında sanal medyada yer alan üç haber sitesinden, 0-10 yaş arasındaki çocuklara yönelik cinsel istismar vakaları toplanmıştır. Her bir vakaya yönelik bilgi formu doldurulmuş ve bu veriler, SPSS yazılımı kullanılarak tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür. Araştırmanın amacı, toplumda "böyle şeyler bizim kültürümüzde olmaz" şeklindeki önyargıyı kırarak, yaşanmış vakalar üzerinden ailelere ve eğitimcilere önerilerde bulunmaktır. Araştırma bulguları, istismar yaşının 1.5 aylık bebeklere kadar düştüğünü, kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha fazla istismara uğradığını ve aile içi istismarın, yabancıların gerçekleştirdiği vakalarla kıyaslandığında oldukça yaygın olduğunu ortaya koymuştur.

Alan yazınında, çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili yapılan çalışmalarda ailelere yönelik araştırmaların da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu çalışmalar, genellikle ailelerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır (Atbaşı, 2016; Bilge, Taşar, Kılınçoğlu, Özmen ve Tıraş, 2013; Çankırı, 2018; Eroğlu ve Gölbaşı, 2005; Küçük, 2012; Tuğrul ve Artan, 2001; Zerey, 2019).

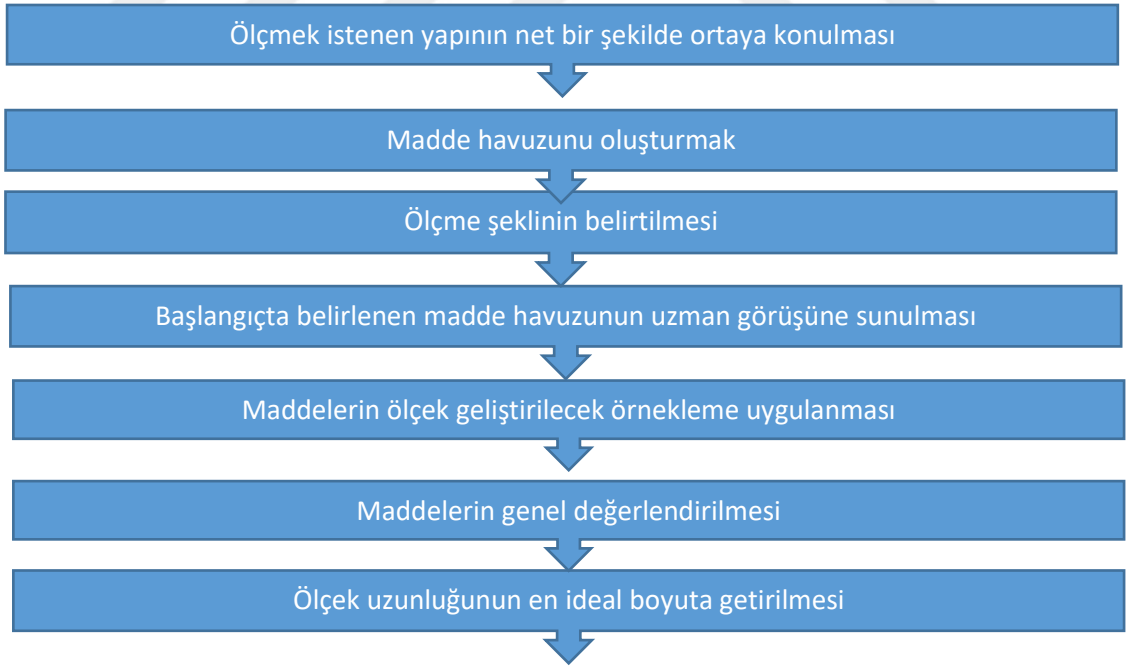
BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmaya ilişkin problemin ne tür bir araştırma olduğu ve hangi model kullanılarak araştırıldığına, çalışma grubu ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve nasıl analiz edildiğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma ölçek geliştirme çalışması olup katılımcıların “Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Düzeylerini” belirlemeye yönelik olarak geçerli ve güvenilir bir ölçek aracı geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma temel araştırmalar niteliğinde olup 3-6 yaş aralığındaki çocukların mahremiyet eğitimi farkındalığının alan yazındaki eksikliğini gidermeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken De Vellis (2014) tarafından açıklanan ölçek geliştirme ilkeleri doğrultusunda işlemler gerçekleştirilmiştir. De Vellis (2014) tarafından belirtilen ölçek geliştirme basamakları Şekil 1’ de yer almaktadır.

Şekil 1: De Vellis Ölçek Geliştirme İlkeleri

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Sivas il geneli 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveyn evreninden amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde, araştırmacı, önceki bilgi, deneyim ve gözlemlerine dayanarak, araştırmanın amacına uygun bir şekilde kendi değerlendirmesiyle örnekleme yer alacak birimleri seçer (Ural ve Kılıç, 2011). Alan yazın taramasında, madde başına cevaplayıcı sayısının Cattell (1978) tarafından 3 ila 6 kişi arasında olması gerektiği, Gorsuch (1983) tarafından ise en az 5 kişi olması gerektiği belirtilmektedir. Everitt (1975) ise her madde için en az 10 kişi gerekliliğini vurgulamaktadır (Cattell ve Gorsuch'dan aktaran McCallum vd., 1999). Jinchul (2004) ise, bu sayının her madde için 5 kişiden daha fazla olması gerektiğini ifade etmiştir.

3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalığı ölçeği için cevaplayıcı oranları madde sayısının 5 katından az olmayacak şekilde belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmada geliştirilen ölçeğin ilk olarak yapısını belirlemek üzere açımlayıcı faktör analizi ve yapıyı doğrulamak için ise doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) için 350 kişilik bir örneklem, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için ise 254 kişilik bir örneklem kullanılmıştır.

Çalışma grubuna ait demografik bilgiler AFA ve DFA için ayrı ayrı incelenmiştir.

Tablo 1. AFA için katılımcılara ait demografik bilgiler;

Çocuğa Yakınlık Derecesi		Eğitim Durumu						Toplam
		İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans	Lisans üstü	
Anne	Yaş	18-22	-	-	4	2	-	6
		23-27	3	11	8	5	4	31
		28-32	2	14	26	15	32	93
		33-37	4	5	22	16	55	106
		38-42	4	5	13	5	19	53
		43 ve üzeri	3	-	1	1	3	11
	Toplam	16	35	74	44	113	18	300
Baba	Yaş	28-32	-	1	2	3	-	9
		33-37	-	-	1	-	8	11
		38-42	-	1	3	-	7	20
		43 ve üzeri	-	-	3	3	1	10
	Toplam	-	2	8	6	21	12	50

Açımlayıcı faktör analizi için elde edilen verilerin katılımcılarının 300 kişisi annelerden 50 kişisi ise babalardan oluşmaktadır. Katılımcı annelerin 6'sı 18-22 yaş aralığında, 31'i 23-27 yaş aralığında, 93' ü 28-32 yaş aralığında, 106' sı 33-37 yaş aralığında, 53' ü 38-42 yaş aralığında, 11' i ise 42 ve üzeri yaşa sahiptir. 18-22 yaşa aralığındaki annelerin eğitim düzeyleri lise (4 kişi) ve önlisans (2 kişi) olarak görülmektedir. 23-27 yaş aralığındaki annelerin ise eğitim düzeylerinin çoğunluğunu ortaokul mezunu (11 kişi) oluşturmaktadır. 28-32 yaş aralığındaki annelerin çoğunluğu (32 kişi) ise lisans mezunudur. Ayrıca bu yaş grubu annelerin 4'ü lisansüstü eğitim almıştır. 33-37 yaş aralığındaki anneler ile 38-42 yaş aralığındaki annelerin çoğunluğu lisans mezunudur. Bu yaş grubu annelerinde de 11 (4'ü 33-37 yaş aralığında; 7'si 38-42 yaş aralığında) kişi lisansüstü eğitime sahiptir. 43 ve üzeri yaştaki annelerin lisansüstü, lisans ve ilkokul mezunu sayısı aynı olup en fazla bu kategorilerde eğitim düzeyine sahip annelerin olduğu görülmektedir.

Katılımcı babaların yaşları ise annelere göre daha yüksektir. Katılımcı babaların yaşlarının 28'den başladığı ve en fazla katılımcı yaş aralığının 38-42 olduğu gözlemlenmektedir. Babaların yaş aralıklarına göre eğitim durumları incelendiğinde ise; 28-32 yaş aralığındaki babalarda lisans ve önlisans düzeyinde (3 er kişi) diğer kategorilerden daha fazla kişi yer aldığı görülmektedir. 33-37 ve 38-42 yaş aralığındaki babaların eğitim durumlarının ise çoğunlukta lisans düzeyinde olduğu, 42 ve üzeri yaş aralığındaki babaların ise lisans, önlisans ve lise kategorilerinde eşit sayıda olduğu görülmektedir.

Tablo 2. DFA için katılımcılara ait demografik bilgiler;

			Eğitim Durumu						
Çocuğa Yakınlık Derecesi			İlkokul	Ortaokul	Lise	Önlisans	Lisans üstü	Toplam	
Anne	Yaş	23-27	2	9	6	4	3	-	24
		28-32	1	22	27	9	31	3	93
		33-37	3	6	22	9	28	4	72
		38-42	4	3	5	1	23	3	39
		42 ve üzeri	1	1	2	-	2	2	8
Toplam		11	41	62	23	87	12	236	
Baba	Yaş	28-32	-	1	2	1	-	-	4
		33-37	-	-	2	-	2	1	5
		38-42	-	1	-	-	3	1	5
		42 ve üzeri	-	-	2	2	-	-	4
		Toplam		-	2	6	3	5	2

Doğrulamalı faktör analizi için elde edilen 254 veriden 236 katılımcının annelerden 18 inin ise babalardan oluşmaktadır. Annelerin yaşları 23 ten başlamakta olup en fazla katılım 28-32 yaş aralığındadır. Annelerin eğitim düzeylerinin en fazla lise (62 kişi) en az eğitim düzeylerini ise ilkokul (11 kişi) olduğu görülmektedir. Annelerin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde 23-37 yaş aralığında en fazla ortaokul mezunu oldukları görülürken; 28-32, 33-37 ve 38-42 yaş aralıklarında en fazla lisans mezunu annelerin katılım gösterdikleri görülmüştür. 42 ve üzeri yaştaki annelerin ise lise, lisans ve lisansüstü düzeydeki katılımcı sayılarının eşit (2 kişi) olduğu görülmektedir.

3.3. Ölçek Maddelerinin Geliştirilmesi

Geliştirilen 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği için öncelikli olarak alan yazın taraması yapılarak tüm mahremiyet türlerini kapsayacak şekilde 52 maddeden oluşan soru havuzu hazırlanmıştır. Hazırlanan madde havuzu maddelerinin amaca hizmet ettiğini belirlemek için 3 alan uzmanının, dilde yanlış anlamayı engellemek için 1 dil uzmanının ve ölçme uygunluğu için 1 ölçme uzmanının görüşüne sunularak görüşleri alınmıştır. Alınan bu görüşler ışığında madde havuzuna son hali verilerek 48 maddelik nihai (16, 24, 44 ve 49. çıkarıldı) 3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalık ölçeği oluşturulmuştur. Analizler bu 48 madde üzerinden yürütülmüştür. Kapsam geçerliği başlığı altında süreç daha detaylı ele alınmıştır.

5’ li Likert türünde “Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5)” şeklinde dereceleme yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde incelenen yapıyı oluşturmak için Açıklayıcı Faktör Analizi ve bu yapının geçerliğini göstermek için doğrulamalı faktör analizi kullanılmıştır. Analizler R.4.1 programı ile yürütülmüştür.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; araştırmaya ilişkin geçerlilik ve güvenirlik bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. Kapsam Geçerliliği

Kapsam geçerliği, bir testin ölçmeyi amaçladığı özelliği niceliksel ve niteliksel açıdan yeterli bir şekilde ölçüp ölçmediğini belirlemek için kullanılan bir yöntemdir. Bu geçerliliği test etmek için başvurulabilecek yöntemlerden biri uzman görüşüdür. Uzmardan istenen, testin taslak formundaki maddelerin kapsam geçerliği açısından değerlendirilmesidir. Uzman değerlendirmesi, açık veya kapalı uçlu sorulardan oluşan bir form aracılığıyla alınabilir. Eğer uzmanlar, maddeler üzerinde %90 ile %100 arasında bir uyum gösteriyorsa, bu maddeler testte yer almaya devam eder. %70 ile %80 arasında uyum sağlanan maddeler ise, uzmanların önerilerine göre düzeltilerek teste dâhil edilebilir (Büyükoztürk, 2009).

Bu bağlamda yapılan çalışmada kapsam geçerliği için okul öncesi eğitimi ve çocuk gelişimi alanında uzman 3 akademisyenin görüşü alınmıştır. Bu uzmanlardan bir tanesi profesör ünvanı ile iki tanesi doçent öğretim üyesi ünvanıyla bu ölçeğin geliştirilmesinde görüş bildirmişlerdir. Bu uzmanlar seçilirken özellikle çocuk hakları, çocuk ihmal ve istismarı, mahremiyet konuları üzerine çalışmalar yapmış akademisyenler tercih edilmiştir. Dilde yanlış anlamayı engellemek için doktor ünvanlı bir dil uzmanı akademisyene ve ölçme uygunluğu için doktor ünvanlı bir ölçme uzmanı akademisyene görüş sunulmuştur. Uzman akademisyenlerin görüşleri sonucunda ifadesel ve şekilsel düzeltmeler yapılarak istatistiksel işlemlere başlanmıştır.

Uzman görüşlerini analiz etmek için Lawshe tekniği uygulanmıştır (Yurdağül, 2005). Lawshe tekniği, en az 5 ve en fazla 40 uzman görüşüne ihtiyaç duyar. Uzmanlar, her bir maddeyi şu şekilde değerlendirir: "Madde hedefe ulaşmayı sağlıyor ve ölçüyor", "Madde yapı ile ilgili ancak gereksiz" ya da "Madde hedeflenen yapıyı ölçmüyor". Kapsam geçerliği dışında, bir maddenin anlaşılabilirliği, hedef kitlesine uygunluğu gibi unsurlar da uzman görüşleriyle değerlendirilebilir. Uzman görüşlerinin her bir maddeye yönelik toplandıktan sonra, kapsam geçerlik oranları hesaplanır. "Kapsam geçerlik

oranı" (KGO), her bir maddeye ilişkin "Gerekli" görüşünü bildiren uzman sayısının, toplam görüş bildiren uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir (Yurdagül, 2005).

Uzman görüşleri sonucunda 3- 6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin mahremiyet eğitimi farkındalığı ölçeğinin 52 maddeden oluşan soru havuzunda gerekli düzenlemeler yapılarak 48 maddelik nihai (16, 24, 44 ve 49. çıkarıldı) haline ulaştırılarak kapsam (içerik) geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

4.2. Yapı Geçerliliği

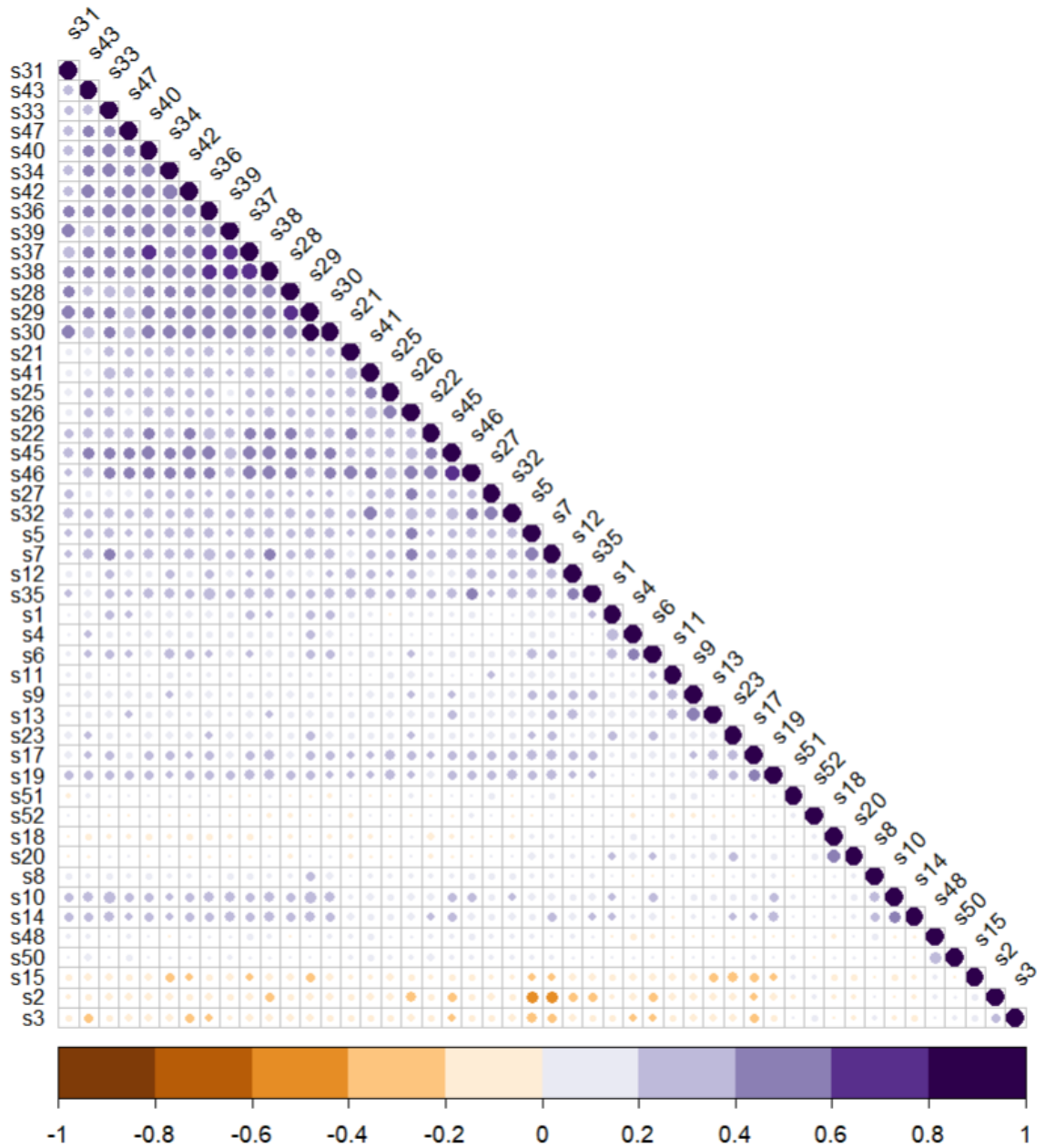
Yapı geçerliği, bir testin, ölçmeyi amaçladığı davranışla ilgili faktörleri ne derece doğru bir şekilde ölçtüğünü gösterir. Testteki maddelerin belirli özellikleri ne kadar doğru ölçtüğüne dair yapılan değerlendirme, yapı geçerliği ile ilgilidir. Yapı geçerliğini incelemek için kullanılan yöntemlerden biri ise faktör analizidir (Büyüköztürk, 2009).

Açımlayıcı faktör analizi uç değer ve kayıp verilere duyarlı olduğu için araştırmada kullanılan veriler ilk olarak kayıp ve uç değerler bakımından incelenmiştir.

Kayıp verisi olan 106 ve 172., gözlemler ve uç değer olan 49 tane (5, 8, 11, 15, 26, 36, 46, 50, 60, 53, 68, 69, 81, 87, 88, 92, 116, 123, 143, 159, 165, 199, 209, 210, 216, 223, 229, 237, 238, 253, 267, 268, 269, 279, 281, 293, 296, 322, 303, 313, 321, 325, 331, 339, 346, 349, 350) gözlem veri setinden çıkartılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi 301 veri ile yürütülmüştür.

Ters olarak belirlenen “s2”, “s3”, “s4”, “s5”, “s6”, “s7”, “s9”, “s11”, “s12”, “s13”, “s17”, “s18”, “s19”, “s20”, “s23”, “s25”, “s26”, “s27”, “s32”, “s35”, “s41”, “s51” maddeler ters çevrilmiştir.

Daha sonra maddelerin birbirleri ile örtüşüp örtüşmediği ve teklik veya çoklu bağlantılılık problemi olup olmadığını belirlemek için korelasyonlar incelenmiştir. Maddeler arası korelasyonda 0,90 ve üzeri değer gösteren maddeler analizden çıkarılmıştır.

Şekil 2. Maddeler arası korelasyonlar

Maddeler arası korelasyonlara ait değerler incelendiğinde en fazla ilişki gösteren maddelerin madde 29 ile madde 30 arasında olduğu (0,84) olduğu görülmektedir. Maddeler arası korelasyon değerlerine EK-1 den bakılabilir. Çoklu bağlantılılık için 0,90 yeterli iken korelasyonun 0,70 üzeri olması durumu iyi korelasyon göstergesi olduğundan bu maddelerden 30. madde analizden çıkartılmıştır. Ayrıca 0,70 in üzerinde korelasyon veren 37. Madde ile 38. Madde 0,76 değerinde bir korelasyona sahip olup 38. madde veri setinden çıkarılmıştır. Dolayısı ile AFA 46 madde ile yürütülmüştür.

Tablo 3. İlk AFA sonuçlarına ait madde yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4
s1				
s2		0.411		
s3	0.306			
s4			-0.339	
s5	0.402	0.406		
s6	0.359	0.353		
s7	0.552	0.376		
s8				0.403
s9		0.393		
s10	0.390			0.352
s11				
s12	0.313			
s13	0.301	0.388		
s14	0.312			0.327
s15				
s17	0.383	0.349		
s18		0.390		0.327
s19	0.333			
s20		0.480		0.353
s21	0.447		0.301	
s22	0.547			
s23	0.306			
s25	0.381			
s26	0.472		0.350	
s27	0.390			
s28	0.593			
s29	0.611		-0.301	
s31	0.427			
s32	0.481			
s33	0.570			
s34	0.634			
s35	0.356			
s36	0.696			
s37	0.709			
s38	0.731			
s39	0.579			
s40	0.614			
s41	0.506			
s42	0.566			
s43	0.531			
s45	0.629			
s46	0.653		0.311	
s47	0.543			
s48				
s50				
s51				
s52				

Döndürme yapmadan yapılan Açıklayıcı faktör analizi sonucunda hiçbir boyuta yük vermeyen 6 madde (madde 1, madde 15, madde 48, madde 50, madde 51, madde 52) analizden çıkarılmıştır. Daha sonra tekrardan AFA yürütülmüştür.

Tablo 4. AFA sonuçlarına ait madde yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
s2		0.428			
s3	0.302				
s4					
s5	0.395	0.444			
s6	0.346	0.331			0.338
s7	0.548	0.423			
s8				0.378	
s9		0.350			
s10	0.392		0.321	0.357	
s12	0.307				
s13		0.352			
s14	0.316			0.308	
s17	0.378	0.385			
s18		0.387			
s19	0.330				
s20		0.473	0.306		
s21	0.451		-0.355		
s22	0.552				
s23					
s25	0.383				
s26	0.472		-0.324		
s27	0.388				
s28	0.597				
s29	0.607				
s31	0.432				
s32	0.486				
s33	0.572				
s34	0.634				
s35	0.354				
s36	0.702				
s37	0.715				
s38	0.738				
s39	0.584				
s40	0.619				
s41	0.507				
s42	0.568				
s43	0.530				
s45	0.637				
s46	0.661		-0.334		
s47	0.543				

Daha sonraki analiz sonucunda 4. ve 23. madde hiçbir boyuta yük vermemiş ve analizden çıkartılmıştır.

Tablo 5. 4. ve 23. madde çıkarıldıktan sonra boyutlardaki madde yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4
s2		0.428		
s3	0.301			
s5	0.397	0.449		
s6	0.336			
s7	0.544	0.429		
s8				0.335
s9		0.410		0.305
s10	0.398		0.394	
s11		0.318		0.345
s12	0.316			
s13		0.403		
s14	0.312			0.342
s17	0.369	0.366		
s18		0.378		
s19	0.325			
s20		0.421	0.340	
s21	0.457		-0.365	
s22	0.554			
s25	0.392			
s26	0.483			
s27	0.401			
s28	0.594			
s29	0.600			
s31	0.430			
s32	0.500			
s33	0.575			
s34	0.632			
s35	0.357			
s36	0.698			
s37	0.690			
s39	0.569			
s40	0.618			
s41	0.510			
s42	0.572			
s43	0.528			
s45	0.638			
s46	0.670		-0.315	
s47	0.549			

4. ve 23. maddeler veri setinden çıkarıldıktan sonra her iki boyuta yük veren ve bu yükler arasında farkın 0,1 olmadığı maddeler de (madde 5, madde 10, madde 11, madde 14, madde 17, madde 20) veri setinden çıkarılmış ve analiz tekrarlanmıştır. Ayrıca bu aşamada oblimin döndürme de yapılmış ama yük değerleri daha çapraşık hale gelmiştir.

Tablo 6. Madde 5, madde 10, madde 11, madde 14, madde 17, madde 2) veri setinden çıkarıldıktan sonra AFA ya ait madde yükleri (döndürme yok iken)

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4	Boyut5
s2		0.407			
s3					
s6	0.310				
s7	0.514	0.445			
s8					
s9		0.379			
s12	0.300				
s13		0.375			
s18					
s19					
s21	0.474		-0.375		
s22	0.568				
s25	0.389				
s26	0.476				
s27	0.406			0.433	
s28	0.607				
s29	0.602				
s31	0.442			0.356	
s32	0.515			0.454	
s33	0.561				
s34	0.643				
s35	0.346				
s36	0.709				
s37	0.698				
s39	0.582				
s40	0.634				
s41	0.516				
s42	0.592				-0.323
s43	0.532				
s45	0.649				
s46	0.687		-0.396		
s47	0.557				

Maddeler çıkarıldıktan sonra bu maddeler ile ilişki gösteren maddelerin yüklerinde düşüşler görülmüştür. Madde 3, madde 8, madde 18 ve madde 19 un boyutlardaki yük değeri 0,3 ün altına düşmüştür. Dolayısı ile bu maddeler de veri setinden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Ayrıca bu maddeler ile oblimin döndürme yaparak yük değerleri incelenmiştir.

Tablo 7. Madde 5, madde 10, madde 11, madde 14, madde 17, madde 2 veri setinden çıkarıldıktan sonra AFA ya ait madde yükleri (döndürme oblimin)

	MR1	MR3	MR2	MR5	MR4
s2			0.552		
s3			0.398		
s6			0.393		
s7			0.629		
s8					
s9			0.532		
s12			0.312		
s13			0.520		
s18					
s19					
s21		0.711			
s22		0.443			
s25					
s26		0.346			0.320
s27					0.635
s28	0.498				
s29	0.651				
s31	0.715				
s32					0.716
s33					
s34				0.354	
s35		0.374			
s36	0.474				
s37	0.437				
s39	0.625				
s40	0.307			0.337	
s41		0.375			
s42				0.570	
s43				0.418	
s45		0.325			
s46		0.758			
s47				0.322	

Oblimin döndürme yapıldığında maddelerin farklı boyutlarda olduğu görülmektedir. Ancak döndürme olmadığı duruma göre toplamda açıklanan varyansının düştüğü görülmektedir. Dolayısı ile madde çıkarma süreci için döndürme olmadığı durumdaki yükler dikkate alınmıştır.

Tablo 8. Kalan maddeler ile AFA sonucu madde yükleri (döndürme yok)

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4
s2		0.319		
s6	0.311			
s7	0.498	0.366		
s9		0.353	0.391	
s12	0.300			
s13		0.324	0.331	
s21	0.475		-0.345	
s22	0.572			
s25	0.386			
s26	0.477	0.327		
s27	0.403			0.480
s28	0.612			
s29	0.600			
s31	0.440	-0.314		
s32	0.512			0.476
s33	0.563			
s34	0.649			
s35	0.346			
s36	0.712			
s37	0.700			
s39	0.588			
s40	0.634			
s41	0.515			
s42	0.590			
s43	0.530			
s45	0.649			
s46	0.692		-0.365	
s47	0.561			

28 madde kalan veri setinde madde 9, madde 13, madde 27 ve madde 32 boyutlara yakın yükler verdiği için veri setinden çıkarılmıştır. Tekrar eden analiz sonucunda elde edilen madde yükleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. Madde 9, madde 13, madde 27 ve madde 32 veri setinden çıkarıldıktan sonraki madde yükleri

	MR1	MR2	MR3	MR4	MR5
s2		0.315	0.478		
s6					
s7	0.490	0.355	0.477		
s12					
s21	0.479	0.310	-0.324		
s22	0.574				
s25	0.385				
s26	0.458	0.376			
s28	0.622				
s29	0.617				
s31	0.437	-0.370			
s33	0.570				
s34	0.658				
s35	0.344			0.331	
s36	0.730				
s37	0.709				
s39	0.602				
s40	0.644				
s41	0.490				
s42	0.592				
s43	0.544				
s45	0.642				
s46	0.695		-0.336		
s47	0.568				

Bu analiz sonuçlarına göre ise madde 2, madde 6, madde 7, madde 12, madde 21, madde 26 ve madde 35 analizden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 10. madde 2, madde 6, madde 7, madde 12, madde 21, madde 26 ve madde 35 çıkarıldıktan sonraki madde yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3
s22	0.565		
s25	0.362	0.347	
s28	0.644		
s29	0.637	-0.310	
s31	0.470	-0.355	
s33	0.567		
s34	0.653		
s36	0.738		
s37	0.734		-0.372
s39	0.637	-0.326	
s40	0.661		
s41	0.460	0.347	
s42	0.622		
s43	0.557		
s45	0.637		
s46	0.657	0.398	
s47	0.589		

Yukarıdaki tabloya göre son olarak madde 25 her iki boyuta yük verdiğiinden bu madde çıkarılmıştır.

Tablo 11. 25. Madde çıkarıldıktan sonraki AFA sonuçlarına göre madde yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3
s22	0.557		
s28	0.639		
s29	0.636	-0.350	
s31	0.474	-0.390	
s33	0.568		
s34	0.650		
s36	0.740		
s37	0.771		-0.506
s39	0.637		
s40	0.660		
s41	0.438		
s42	0.635		0.352
s43	0.553		
s45	0.631		
s46	0.663	0.496	
s47	0.587		

25. Madde çıkarıldıktan sonraki AFA sonuçlarına göre tek boyutta bir yapı olarak gözlemlenmektedir. Veri setine ait olarak döndürmeler yapıldığında açıklanan varyans yüzdesinin azaldığı gözlemlenmektedir. Bu yüzden faktör analizi sürecinde döndürme ile sonuçlar elde edilmemiştir. Ayrıca madde 31 farklı boyutlara yük vermeye

başladığından aynı yapıyı ölçmeye katkısı azalmaktadır. Bu yönü ile madde 31’de veri setinden çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Tablo 12. Son AFA sonuçlarına göre madde yükleri

	Boyut1	Boyut2	Boyut3	Boyut4
s22	0.564			
s28	0.652			0.352
s29	0.608			
s33	0.573			
s34	0.654			
s36	0.739			
s37	0.770		-0.494	
s39	0.628			
s40	0.660			
s41	0.447			
s42	0.629			
s43	0.552			
s45	0.636			
s46	0.677	0.516		
s47	0.584			

Son kalan maddeler ile AFA yürütüldüğünde maddelerin yüklerinin yine tek boyutta olma eğiliminde oldukları görülmektedir. 15 maddenin tek boyuta verdiği madde yüklerinin ise 0,447 ile 0,770 arasında değişim gösterdiği görülmektedir.

AFA için yürütülen sürece ait KMO değeri örneklemin yeterliğini ortaya koymak için incelenmiştir. Yapılan analize ait ortalama KMO değeri 0,927 olarak elde edilmiştir. Dolayısı ile örneklemin yeterli olduğu ortaya konulmuştur.

Çalışma grubundan elde edilen verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğunu değerlendirmek amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testleri kullanılabilir (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2012). KMO değerinin yüksek olması, her bir değişkenin diğer değişkenler tarafından güçlü bir şekilde tahmin edilebileceğini gösterir. Ancak, KMO değeri sıfır ya da sıfıra yakın olduğunda, korelasyon dağılımında bir düzensizlik olduğu anlamına gelir ve bu durumda yorum yapmaktan kaçınılır. KMO testi sonucunda, değer 0.50'nin altında ise faktör analizine devam edilmesi mümkün değildir (Çokluk ve ark., 2012). Field (2000) da KMO testi için 0.50 değerinin alt sınır olduğunu ve $KMO \leq 0.50$ için veri kümesinin faktör analiziyle yapılamayacağını belirtmiştir. Bu çerçevede, Bartlett testinin anlamlı, KMO değerinin ise 0.50'nin üzerinde olması beklenir.

Ayrıca her bir maddeye ait KMO değerleri elde edilmiştir.

Tablo 13. Her bir maddeye ait KMO değeri

s22	s28	s29	s33	s34	s36	s37	s39	s40	s41	s42	s43	s45	s46	s47
0.933	0.918	0.925	0.930	0.941	0.944	0.914	0.906	0.938	0.919	0.926	0.944	0.918	0.893	0.957

Maddeler için örneklemin yeterliği incelendiğinde her bir madde için bu değerlerin en düşüğünün madde 46 için elde edildiği ve 0,893 olduğu görülmektedir. Cerny ve Kaiser, (1977) yeterli örneklem için 0,80 ile 1 değerleri arasında olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu değerinde faktör analizi için önemli düzeyde bir değer olduğu görülmektedir.

Ayrıca yapının faktörlenebilirliğini incelemek için değişkenlere ait homojenlik testi Bartlett Küresellik testi (Bartlett, 1950) ile elde edilmiştir. Bartlett testi sonuçları tablo 14 te verilmiştir.

Tablo 14. Bartlett testi sonucu

Katsayılar	Değerler
Bartlett's K-squared	336.67
Df	14
P	.00

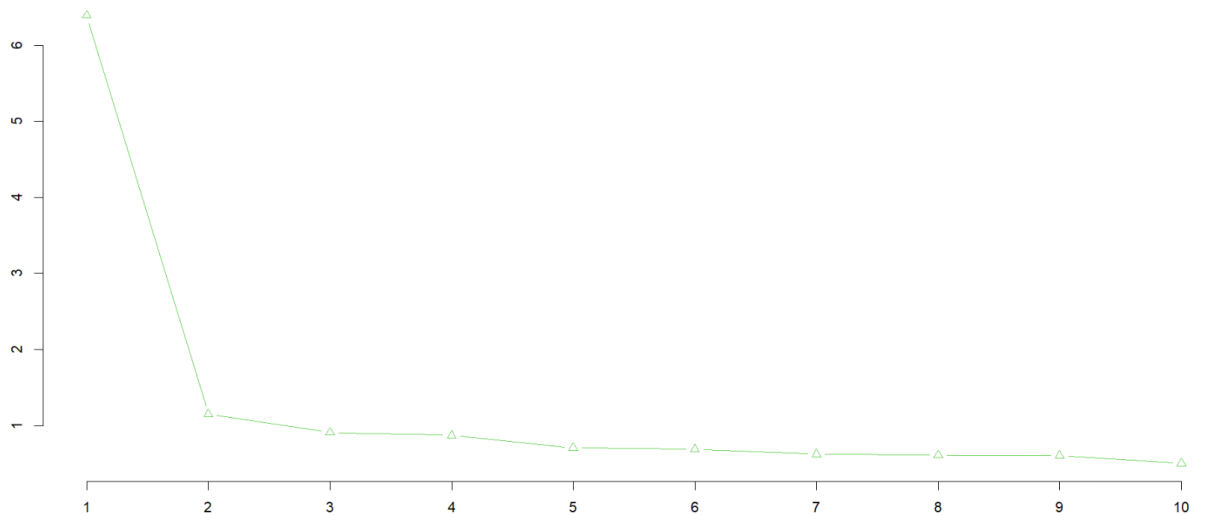
Bartlett testi, tıpkı KMO testi gibi değişkenler arasındaki ilişki gücünü değerlendirir. Bu test, sıfır hipotezini (H_0) test eder. Bartlett testinin sonucunda p-değeri 0.05'ten küçük olmalıdır. Eğer p-değeri 0.5'in altında ise H_0 reddedilir ve bu durum, korelasyon matrisinin özdeş bir matris olmadığına işaret eder. Bartlett testinde $p < 0.001$ sonucu, analizde ilerleyebileceğimizi gösteren bir işarettir (Karaalioğlu, 2015). Bu bağlamda 3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeğinin Bartlett testi sonucunda elde edilen değer 336,67 olup bu değer anlamlı olduğu dolayısıyla yapının ölçeklenebilir bir yapı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 15. Toplam açıklanan varyanslar

Bileşen	Toplam	Açıklanan varyans	Yüzde %
1	6,393	42,619	42,619
2	1,149	7,660	50,279
3	,907	6,046	56,325
4	,871	5,808	62,133
5	,707	4,710	66,843
6	,690	4,600	71,443
7	,624	4,157	75,600
8	,610	4,067	79,667
9	,605	4,032	83,699
10	,502	3,347	87,046
11	,488	3,252	90,298
12	,432	2,877	93,175
13	,369	2,462	95,637
14	,350	2,336	97,972
15	,304	2,028	100,000

Maddelere ait öz değerler incelendiğinde 1 den büyük 2 tane bileşenin olduğu görülmektedir. Ancak birinci bileşen toplam varyansın %42,62 sini açıklarken ikinci bileşen %7,67 sini açıklamaktadır. Birinci bileşen, ikinci bileşenin 5 katından fazla olduğu için yapının tek boyutlu olarak ele alınacağını ve bu yapıya ait varyansın %42,62 sının bu 15 madde ile açıklandığını ifade etmek mümkündür.

Ayrıca yapıya ait olarak elde edilen yamaç grafiği aşağıda verilmiştir.

Tablo 16. Yapıya ait yamaç grafiği

Yamaç grafiği de yapının tek boyutlu olduğunu destekler niteliktedir.

Tablo 17. Madde ayırt edicilik indeksi

Madde	R
s22	0.5857114
s28	0.6758460
s29	0.6601917
s33	0.6071112
s34	0.6743378
s36	0.7505810
s37	0.7386454
s39	0.6801270
s40	0.6943322
s41	0.4676059
s42	0.6559357
s43	0.6125250
s45	0.6406325
s46	0.6396718
s47	0.6381715

15 maddeye ait madde ayırt edicilik indeksi yukarıdaki gibi olup maddelerin oldukça ayırt edici özelliğe sahip olduğu gözlemlenmektedir. En düşük ayırt edicilik indeksi 41. madde olmasına rağmen bu maddenin dahi 0,29 dan yüksek düzeyde olması ayırt edici olduğunu göstergesidir. Dolayısı ile elde edilen 15 maddelik ölçek tek boyutlu ve ayırıcı maddelerden oluşan bir yapı sergilemektedir. Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak için Doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Sonuçları

301 kişilik bir örneklem ile açımlayıcı faktör analizi yapılarak elde edilen yapının doğrulanması için farklı bir örneklem kullanılmıştır. 254 veri ile yapının doğruluğu test edilmiştir. DFA için toplanan verilerin ilk olarak kayıp verilerinin ve uç değerlerinin olup olmadığı test edilmiştir.

DFA için toplanan verilerde kayıp veri olmamakla birlikte uç değerler tespit edilmiştir. Uç değer olarak tespit edilen 189, 4, 54, 71, 74, 72, 20, 23, 140, 107, 76, 218, 159, 227, 64, 42, 44, 144, 116, 247, 27, 212, 208 ve 240. bireyler uç değer olarak elde edilmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. DFA analizleri toplamda 230 kişi ile yürütülmüştür.

Toplamda 49 iterasyon sonucunda analiz sonlandırılmıştır. Modele ait standartlaştırılmış puanlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 18. DFA sonucu elde edilen standartlaştırılmış yükler

Madde	Standartlaştırılmış yükler
s22	0.596
s28	0.579
s29	0.564
s33	0.562
s34	0.644
s36	0.696
s37	0.631
s39	0.640
s40	0.718
s41	0.490
s42	0.300
s43	0.526
s45	0.622
s46	0.743
s47	0.616

Maddelere ait standartlaştırılmış yükler incelendiğinde en düşük değerin madde 42 de en yüksek değerin ise madde 46 da olduğu gözlemlenmiştir.

İncelenen özelliğin yapı geçerliğine ilişkin uyum indeksleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19. Yapı geçerliğine ait uyum istatistikleri

Uyum istatistiği	İstatistik sonucu
χ^2/SD	206,988/90= 2,29
CFI	0.901
RMSEA	0.075
SRMR	0.055
NFI	0.839
NNFI	0.885
RMR	0.027
AGFI	0.861
GFI	0.841
RFI	0.812
IFI	0.902

Analiz sonucunda farklı tüm uyum indeksleri ele alınmıştır bu uyum indekslerinden χ^2/SD değerinin 3 te, CFI, RMSEA, SRMR, RMR ve IFI indeksleri uyumun mükemmel olduğunu göstermektedir. Diğer indekslerin ise kabul edilir aralıkta oldukları görülmektedir.

Ayrıca DFA analizi ile modifikasyonlar incelendiğinde 28. Ve 29. maddelerin birbirleri ile ilişki verdiği görülmektedir ve model modifikasyon önermektedir. Bu modifikasyon yapılarak model oluşturulmuş ve DFA analizi tekrardan yapılmıştır. Yinelenen modele ait standartlaştırılmış puanlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20. Yinelenen modele ait standartlaştırılmış yükler

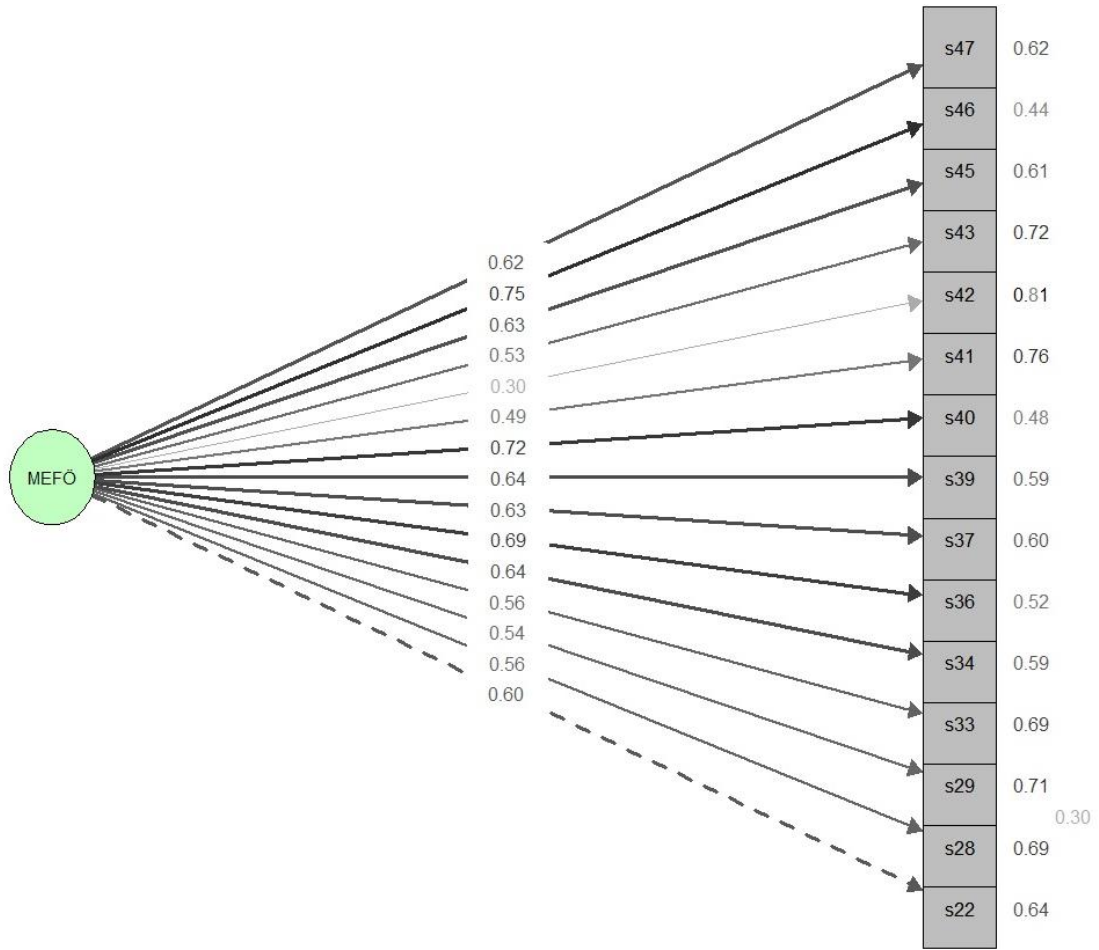
Madde	Standartlaştırılmış yükler
s22	0.596
s28	0.559
s29	0.543
s33	0.561
s34	0.642
s36	0.694
s37	0.632
s39	0.643
s40	0.720
s41	0.494
s42	0.300
s43	0.529
s45	0.627
s46	0.747
s47	0.617

Modifikasyon sonrasında madde yüklerinin bazı maddeler için düştüğü bazı maddeler için ise yükseldiği gözlemlenmektedir. Modifikasyon sonrası madde yükleri 0,300 ile 0,747 arasında değişim göstermektedir.

Tablo 21. Modifikasyondan sonra Yapı geçerliğine ait uyum istatistikleri

Uyum istatistiği	İstatistik sonucu
χ^2/SD	187,680 /89= 2,11
CFI	0.916
RMSEA	0.069
SRMR	0.053
NFI	0.854
NNFI	0.901
RMR	0.026
AGFI	0.870
GFI	0.904
RFI	0.828
IFI	0.918

Modifikasyon ile modelde biraz daha iyileşme görülmektedir. Yapı için geçerli olan katsayılar aralığında olan bu indeksler sonuçlarına göre 15 madde tek boyut ve 1 modifikasyon ile ölçeğin geçerli bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Modifikasyon ile elde edilen modeldeki uyum indeksleri diğer modeldeki indekslerden daha iyi uyum sağlamış olup bu modele ait doğrulayıcı faktör analizine ait diyagram Şekil 2 de verilmiştir.

Şekil 3. MEFÖ için Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik 15 madde tek boyuttan oluşan geçerli bir ölçek elde edilmiştir.

4.3. Güvenirlik Çalışması

3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeğinin güvenilirlik analizleri kapsamında iç tutarlık düzeyini tek boyutlu olduğu için tüm maddeler için alınmıştır. İç tutarlılık için Cronbach Alpha katsayısı .874, olarak elde edilmiştir. Bu sonuç ölçek maddelerinin tamamının %87 oranında tutarlı sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir. Aynı zamanda farklı güvenilirlik katsayıları ile güvenilirlik incelenmiştir. Yarılama güvenilirliği, iç tutarlılığı gösteren başka bir güvenilirlik istatistiği olup farklı bölme stratejilerine göre hesaplanmaktadır. Bu güvenilirlikler ise birbirlerine genellikle yakın sonuçlar vermektedir.

Cronbach'ın Alfa katsayısı, test maddelerinin çeşitli türleriyle kullanılabilen bir güvenilirlik ölçüsüdür (Worthen, White, Fan ve Sudweeks'den aktaran Bademci, 2011). Cronbach Alfa, Kuder-Richardson 20 ve Hoyt'un varyans analizi, iç tutarlılık güvenilirlik analizlerinde yaygın olarak kullanılan yöntemlerdendir. Kuder-Richardson 20, yalnızca iki değerli (0 ve 1) ölçümlerle yapılan testler için uygundur. Oysa Cronbach Alfa, hem iki değerli [0,1] ölçümlenmiş maddelerle, hem de ağırlıklı [1,2,3,4,5] ölçümlenmiş maddelerle kullanılabilir (Bademci, 2011). Bu bağlamda "3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeğinin" güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirliği kullanılmıştır.

Tablo 22. Verilerin güvenilirlik değerleri

Ölçek	İç-tutarlılık Güvenirlik Katsayısı (Cr)	Maksimum Yarılama Güvenirliği (Maximum split half reliability (lambda 4))	Guttman lambda 6	Ortalama Yarılama Güvenirliği (Average split half reliability)	Guttman lambda 3 (alpha)	Guttman lambda 2	Minimum Yarılama Güvenirliği (Minimum split half reliability (beta))
MEFÖ	0.874	0.93	0.9	0.89	0.89	0.89	0.83

Analiz sonucunda güvenilirlikler incelendiğinde minimum test yarılama güvenilirliğine göre dahi en düşük güvenilirlik katsayısı 0.83 olarak elde edilmiş olup güvenilirliklerin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısı ile MEFÖ'nün güvenilir bir ölçek olduğu görülmüştür.

Ölçeğin Nihai Haline ait birkaç örnek soru

Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) şeklinde derecelendirilmektedir.

No	Nihai madde no	Maddeler	1	2	3	4	5
22.	1.	Çocuğumun okul dışında neler yaptığını kontrol ederim					
39.	8.	Çocuğuma anne babadan herhangi bir şey (sır) saklanmayacağı hakkında bilgi veririm					
47.	15.	Çocuğuma acil durum telefonlarını (polis, acil yardım gibi) öğretirim					

41. madde ters puanlanmaktadır

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde ölçek geliştirme çalışması kapsamında yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen sonuçlara, bulguların tartışılmasına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynler için mahremiyet eğitimi farkındalık ölçeği geliştirme çalışmasında öncelikle alan yazın taraması yapılarak tüm mahremiyet türlerini kapsayacak şekilde 47 maddeden oluşan bir soru havuzu hazırlanmıştır. Oluşturulan soru havuzu çocuk hakları, çocuk ihmal ve istismarı, mahremiyet konuları üzerine çalışmalar yapmış okul öncesi eğitimi alanında öğretim üyesi olarak görev yapan 4 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alınan uzman görüşleri sonrasında “3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği” ne son hali verilerek toplamda 604 katılımcıya uygulanarak veriler toplanmıştır. Toplanan veriler açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizine (DFA) tabi tutularak analiz edilmiştir. Ölçek maddeleri arasında bilinen bir ilişki yoksa analiz için AFA (Açımlayıcı Faktör Analizi) uygulanması önerilmektedir. Ancak, maddeler arasındaki ilişkiler test edilmiş ve faktörler ile bu faktörler altında gruplanmış maddeler belirlenmişse, DFA (Doğrulayıcı Faktör Analizi) yapılması uygun görülmektedir (Orçan, 2018).

Araştırmada geliştirilen ölçeğin ilk olarak yapısını belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi ve yapıyı doğrulamak için ise doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) 301 kişilik bir örneklemle, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ise 230 kişilik bir örneklemle gerçekleştirilmiştir.

Yapılan Açımlayıcı Faktör Analizi işlemleri sonrasında madde yüklerinin tek boyutlu olma eğilimi gösterdiği görülmüştür. 15 maddelik tek boyutta oluşan madde yüklerinin ise 0,447 ile 0,770 arasında değişim gösterdiği görülmüştür. KMO değeri 0,927 olarak bulunmuştur.

Yapılan Bartlett Küresellik Testi sonucunda ise elde edilen değerin 336,67 olduğu görülmüştür. Haliyle bu değerin anlamlı olduğu yapılan ölçeğinde geçerli bir yapıda

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tek boyutlu olan bu ölçeğe ait yapı varyansın % 42,62 sini açıklamaktadır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modifikasyonla model de iyileştirme yoluna gidilmiş ve uyum indekslerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan güvenirlik analizleri sonucunda ise iç tutarlılığın Cronbach's Alpha kat sayısı ,874 olarak bulunmuştur. Güvenirliği aynı zamanda farklı kat sayılarla da incelenmiş minimum test yarılama güvenirliğine göre dahi en düşük güvenirlik kat sayının 0,83 olduğu tespit edilmiştir. Bu da geliştirilmiş olan 15 madde tek boyutlu MEFÖ' nün güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

5.2. Tartışma

Yapılan alan yazın taraması sonucunda 3-6 yaş grubu mahremiyet eğitimi ile ilgili her hangi bir ölçek çalışmasının yapılmadığı saptanmıştır. Nicel değerlendirme aracı bulunmadığı için bu alanda yapılacak çalışmaların ölçümlerini daha netleştirecek bir çalışma olması bakımından alan yazına önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde doğrudan okul öncesi dönem çocuklarına ya da bu çocukların ailelerine yönelik mahremiyet eğitime yönelik bir çalışma görülmesi de farklı yaş gruplarına yönelik araştırmalara rastlamak mümkündür. Örneğin; Şahin, Turan ve Asal Özkan (2022) ilkökul öğrencilerine yönelik çocukların mahremiyet bilincini ölçebilecek bir araç geliştirmişler, yapılan analizler sonucu 16 madde 4 alt boyuttan oluşan bu ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğu sonucunu paylaşmışlardır. Demir (2021) ise 18 yaş üzeri bireylerin mahremiyet algısını düzey olarak belirlemeyi amaçlayan 25 madde ve 5 faktörden oluşan bir ölçme aracı geliştirmiş ve ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğuna dair kanıtlar paylaşmıştır.

Mahremiyet kavramına yönelik doğrudan sonuçlar paylaşmasa da mahremiyet ile ilişkili kavramlardan biri olan cinsel eğitime yönelik ise Ceylan, Artan ve Kurnaz Adıbatmaz (2020) tarafından aileler ile çalışılabilecek bir ölçek geliştirmiştir. 39 madde ve 4 faktörden oluşan bu ölçeğin de araştırma bulgularına göre geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu söylemek mümkündür. Arslan (2024), ilkökul çağında çocuğu olan aileler yönelik mahremiyet eğitime yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirdiği ölçme aracı 11 madde ve 4 boyuttan oluşmuştur. Ayrıca çalışma kapsamında farklı değişkenler ile ebeveynlerin tutumları ölçülmüştür. Özdemir (2021), üniversite öğrencilerinde

mahremiyet algısını belirlemek için anonimlik ihtiyacı, kişisel bilgileri koruma ihtiyacı, sıcak yakın olma ihtiyacı veya yalnızlık ihtiyacı ölçeklerini geliştirmiş ve alan yazına katkı sağlamıştır.

Yurt dışında yapılan kişisel olmaktan öte: çok boyutlu bir gizlilik yönelimi ölçeğinin geliştirilmesi ve doğrulanması çalışmasında Baruh ve Cemalcılar (2014) Sosyal Ağ Sitesi (SAS) kullanıcılarının gizlilik tutumlarını ölçmek için tasarlanmış çok boyutlu bir gizlilik yönelimi ölçeğini geliştirmiş ve geçerliliğini oraya koymuşlardır. Ölçek 4 boyutlu ve 3 kullanıcı segmenti açısından ana farklar öngörmüştür.

5.3. Öneriler

5.3.1. Araştırmacılara Öneriler

Sonuç olarak 3-6 yaş grubu mahremiyet eğitimi ile ilgili Türkiye de yurt dışında geliştirilmiş nicel bir değerlendirme aracı bulunmadığı için bu alanda ölçümleri daha da netleştirecek ölçme araçlarının geliştirilmesi önerilebilir.

Mahremiyet eğitime yönelik farkındalığı ölçmek için farklı değerlendirmelerin yapılması önerilebilir.

5.3.2. Ebeveyn ve Öğretmenlere Öneriler

Ölçek geliştirme sürecinde ailelerden alınan veriler ailelerin bu konuda kısmen eksik kaldığını bizlere göstermiştir. Bu sebeple mahremiyet eğitimi konusunda anne-babaların ve öğretmenlerin kritik yaş dilimi olan 3- 6 yaş grubuna uygun bir şekilde, uygun yöntem ve tekniklerle mahremiyet eğitime dair farkındalık kazandırmaları için etkinlikler yapmaları önerilir.

5.3.3. Politika Yapıcılara Öneriler

3-6 yaş grubunun eğitiminde uygulanan ve yeni hazırlanacak okul öncesi eğitim programlarının içerisinde mahremiyet eğitime yer verilmesi ve bu uygulamaların aile katılımı etkinlikleri ile desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2017). Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu. (Yayın No: 66). Ankara.
- Akcan, E. (2019). Çocuklarda mahremiyet eğitimi. *Toplumsal Duyarlılık Merkezi Bülteni*, 6, 62–65.
- Akcan, E. (2016). Çocuklarda mahremiyet eğitimi. *Akdeniz Üniversitesi, Toplumsal Duyarlılık Merkezi Bülteni*, 10 (82), 63-65.
- Akgül, M., ve Toprak, H. H. (2019). Sosyal ağlarda mahremiyetin dönüşümü: Instagram örneği. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 10(38), 75-114.
- Akkaş, İ. (2015). Sanal Cemaatlerde Mahremiyet Algısı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 12, 225-239.
- Aksoy, Ş. (2013). *Hasta haklarında mahremiyet ve özel hayatın gizliliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akten R. (2017). *Hastanelerde Hasta Mahremiyetine Gösterilen Özenin Hasta Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Atbaşı, Z. (2016) Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Çocuğu Olan Annelerin Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 32-43.
- Ayhan Balık CH, Uluman Ö ve Buzlu S (2022). Çocuk ve Ergenlerin Ruh Sağlığını Koruma ve Geliştirmede Önemli Bir Güç: Hemşireler. *JAREN*, 8(2): 87-96. DOI:10.55646/jaren.2022.08769
- Ayekin, D. N. (2014). *Anne Babaların ve Okul Öncesi Öğretmenlerin Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bademci, V. (2011). Kuder-richardson 20, cronbach'ın alfası, hoyt'un varyans analizi, genellenirlik kuramı ve ölçüm güvenirliği üzerine bir çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17,173-193.

- Bağlı, M. (2011). *Modern bilinç ve mahremiyet*. Düşünce Yayınları.
- Barlık. H. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı Hakkında Görüş ve Farkındalık Düzeylerinin Araştırılması (Adana İl Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Bartlett, M. S. (1950). Tests of significance in factor analysis. *British Journal of Statistical Psychology*, 3(2), 77-85
- Baruh, L. ve Cemalcılar Z. (2014). It is more than personal: Development and validation of a multidimensional privacy orientation scale, *Personality and Individual Differences* 70, 165-170
- Bayrak Çelik, S. (2020). Mahremiyet ve cinsel eğitiminin önemi. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(27), 101-111.
- Baysal-Berkup, S. (2015). *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Becker D. R., Miao, A., Duncan, R. J. ve McClelland, M. M. (2014). Behavioral self-regulation and executive function both predict visuomotor skills and early academic achievement. *Early Childhood Research Quarterly*. 29(4), 411-424. doi: 10.1016/j.ecresq.2014.04.014
- Bedir, E. Y. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İhmal ve İstismar Konusundaki Bilgi ve Farkındalıklarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bekmezci, H. ve Özkan, H. (2015). Ebelik uygulamalarında mahremiyetin önemi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(1), 113-124.
- Berkup, B. S. (2015). *Sosyal ağlarda bireysel mahremiyet paylaşımı: x ve y kuşakları arasında karşılaştırmalı bir analiz*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Bilge, Y. D., Taşar, M.A., Kılınçoğlu, B., Özmen, S., ve Tıraş, Ü. (2013). Alt Sosyoekonomik Düzeye Sahip Anne-Babaların Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Deneyimleri ve Kullandıkları Disiplin

Yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(1), 27-35.
doi:10.5455/Apd.35949

- Bitirim-Okmeydan, S. (2017). Yeni İletişim Teknolojilerini Sorgulamak: Etik, Güvenlik ve Mahremiyetin Kesiştiği Nokta. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 347-372.
- Budak, E. (2023). *Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi bağlamında mahremiyet eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Budak, H. (2016). *Yeni Çağ Yeni Medya ve Mahremiyetin Yeni Sınırları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Buldan, Ö. ve Arslan, S. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin empati düzeyi ile mahremiyet bilinci arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences* 13(2), 318-329.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Demirel, F., ve Kılıç, E. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal bilimler için veri analiz kitabı. Ankara: Pegem A.
- Candan, M. ve Bilgili, N. (2018). Hemşire ve Ebelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 34-43.
- Cerny, B. A., ve Kaiser, H. F. (1977). A study of a measure of sampling adequacy for factor-analytic correlation matrices. *Multivariate Behavioural Research*, 12(1), 43-47.
- Cesur, D. (2022). Mahremiyet Eğitimi ailede Başlar. Kocaeli: Enda Yayıncılık.
- Çakır, S. (2015). 4-6 yaş aralığındaki çocuklara mahremiyet eğitimi verilmesinde din eğitiminin rolü (Sivas Örneği). Yüksek lisans tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çalışkan, H. (2019). Okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.

- Çalışkan, T. (2018). *Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Çalışır, D. (2011). *Cinsel eğitim çocukluktan ergenliğe*. Profil Yayıncılık.
- Çankırı, A. (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsel Eğitimi ile İlgili Anne Baba Görüşlerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Çatak, A. (2015). Mahremiyet kavramının farklı anlam alanları veya “Fıkıh-ı Bâtın”da mahremiyet algısı. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 93-111.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dalgıç-Örs, Ö. (2018). *Mahremiyet ve Instagram Mahremiyetinin İnsanın Yaşam Olgusuna Etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Değirmen, N. (2014). *Jinekoloji ve Obstetride Beden Mahremiyeti: Kütahya Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Osmangazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demir, Z. N. (2021). Mahremiyet Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Dereli, M. D. (2015). Gözetim Toplumunda Sosyal Medya ve Mahremiyetin Dönüşümü. *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyum Bildiri Kitabı* (529-544). Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S.ve Sönmez, S. (2013). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı, İhmali, Şiddet ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14 (1), 50-66.
- De Vellis, R. F. (2014). *Ölçek Geliştirme: Kuram ve Uygulamalar*. (T. Totan, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Dilsiz, H. ve Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmali Konusunda Bilgi ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1(2), 678-694.
- Diler R. (2014). Mahremiyet eğitimi ve önemi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(1), 69-98.
- Dönmez, E. (2009). Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenleri ve Velilerin Çocuk İstismarına ve İhmaline Yönelik Görüşleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Duran, H.E. (2018). Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Düzgüner, S. (2022). Mahremiyetin tanımı, sınıflandırılması ve boyutları. Ş. Albayrak (Ed.), *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* (s. 19-36). Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Emin Eraslan, E., Ergüt İ.K., Uysal, T. ve Bulut, G. (2017). Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu. Ercüment Erbay (Ed.) Yayın No: 06 Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Erdem, D. (2009). *İtiraf Kültürü: Kitle İletişim Araçlarında Mahremiyet ve Yeni Özne Konumları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, Y. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili algıları. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Eroğlu, K. ve Gölbaşı, Z. (2005). Cinsel Eğitimde Ebeveynlerin Yeri: Ne Yapıyorlar? Ne Yaşıyorlar? *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 8(2), 12-21.
- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 35(2), 130-153. doi:10.32600/huefd.439007

- Eti Aslan, F., Çınar, F. ve Es, M. (2019). Cerrahi hemşirelerinin mahremiyet bilinçlerinin incelenmesi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 8(3), 95-103.
- Fraenkel, J.R. ve Wallen, N.E. (2006). How to desing and evaluate research in education. New York: McGaw-Hill International Edition.
- Gifford, R. (1997). Environmental Psychology: Principles and Practice, Boston, Optimal Books.
- Günaydın, F. (2015). Yerli Dizilerin Sunduğu Mahremiyet Algısı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme. *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyum Bildiri Kitabı* (545-574). Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Gündoğdu, Y. B. (2017). Mahremiyet eğitiminin temeli insanlık şerefi: Ailenin mesuliyetleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 7(2), 387-394.
- Güneş, A. (2015). *Nezaket ve Zerafet için Mahremiyet Eğitimi*. İstanbul: Timaş.
- Güneşer, S. (2022). Ailede Mahremiyet İle Genel Aidiet Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi
- Gürsoy, F. ve Özaslan, H. (2014). *Aile ve çocuk*. (Etkili İletişim İçinde), Hedef CS Basın Yayın.
- Hall. E. T. (1966). The hidden dimension. Anehor Doubleday Books, Handbook of Internet Psychology (pp. 237-252). Oxford University Press. Erişim: https://www.york.ac.uk/res/e-society/projects/15/PRISD_report2.pdf
- Hekimoğlu, H. (2019). Sosyal ağlarda mahremiyetin dönüşümü: Instagram örneği. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, Kayseri.
- İnci, Y. (2010). *Çocukların Cinsel Suiistimali ve İstismarının Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Boyutları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İnsan hakları evrensel bildirgesi 10.12.1948 birleşmiş miller genel kurulu. Paris.

- İpek, N. (2020). İslam'ın mahremiyet algısı ışığında mahremiyet eğitiminin çocuk cinsel istismarındaki rolü. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Erzincan.
- İzgi, M. C. (2009). *Etik Açısından Yaşlı Mahremiyeti: Huzurevi Örneğinde Hizmet Alanlar ve Verenler Açısından Bir Değerlendirme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Joinson, A.N. ve Paine, C.B. (2007). Self-Disclosure, Privacy and the Internet. In A.N Joinson, K.Y.A McKenna, T. Postmes and U-D. Reips (Eds.). Oxford 159
- Jourard, S. M. (1966). Some psychological aspects of privacy. *Law and Contemporary Problems*, 31(2), 307. <https://doi.org/10.2307/1190673>
- Kakırman-Yıldız, A. (2012). Sosyal Paylaşım Sitelerinin Dijital Yerlilerin Bilgi Edinme ve Mahremiyet Anlayışına Etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 529-542.
- Kalaman, S. (2016). *Sosyokültürel, Ekonomik ve Siyasi Boyutlarıyla Yeni Medyada Mahremiyetin Dönüşümü: Facebook Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kalaman, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: Facebook Türkiye örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 1-19.
- Kaplan, İ. (2017). *Üniversite Öğrencisi Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karaalioğlu, Z. (2015). SPSS' de Output Analizi. Doktora tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Kanak, M. (2011). 0-10 Yaş Çocuk Cinsel istismarının Sanal Medyadaki Yansıması. Yüksek Lisans Tezi . İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya.
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Karaoğlu, G. (2010). *Kamusal ve Özel Alan Ekseninde Medya ve Mahremiyet* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kardeş, S. ve Karaman, N. G. (2018). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuğun Cinsel Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1554-1570.
- Karlı, İ.H. (2018). *Sorularla mahremiyet bilinci*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Karyda, M. ve Kokolakis, S. (2008). Privacy Perceptions Among Members of Online Communities (Ed. Alessandro Acquisti Et Al.). *Digital Privacy-Theory, Technologies and Practices* (pp. 253-266). New York- London: Auerbach.
- Keçiören Rehberlik Araştırma Merkezi. (2018). Mahremiyet Eğitimi İle İlgili Öğretmen ve Aileler İçin Bilgilendirme Kılavuzu. Ankara
- Kefeli, H. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları ile Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kentler, H. (2008). Çocuğuma nasıl cinsel eğitim verebilirim?. (G. Pamir, çev.) İstanbul: Turkuaz Kitaplığı.
- Kılıç, E. (2018). Aile ve Din Bağlamında Kurandaki Mahremiyet Tasavvuru. *Journal of Analytic Divinity International Refereed Journal*, 2(1), 54-81.
- Korkmaz, İ. (2013). Facebook ve mahremiyet: Görmek ve gözetle(n)mek. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 107-122.
- Köksal Akyol, A. (2015). *Okul Öncesi Eğitimin Amaçları ve İlkeleri*. Aysel Köksal Akyol (ed.). Okul Öncesi Eğitim Programları. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim-7 içinde. (s.169-176). Ankara: Hedef
- Kuzgun, H. Ş. (2024). Ailede Çocuğun Mahremiyet Eğitiminin Ebeveyn Görüşleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Samsun.

- Küçük S. (2012). *Hafif Zihinsel Engelli Çocuklar ve Ebeveynlerinde Cinsel İstismardan Korunma Konusunda Farkındalık Yaratma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Laufer, R. S., ve Wolfe, M. (1977). Privacy as a concept and a social issue: A multidimensional developmental theory. *Journal of Social Issues*, 33(3), 22-42. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1977.tb01880.x>
- Leino-Kilpi, H., Välimäki, M., Dassen, T., Gasull, M., Lemonidou, C., Scott, A., ve Arndt, M. (2001). Privacy: a Review of the Literature. *International Journal of Nursing Studies*, 38(6), 663-671. doi:10.1016/S0020-7489(00)00111-5
- Levent, L. (2015). Mahremiyet ve aile. *Diyanet Dergisi*, 1,4-9. 20
- Li S. (2001). How close is too close? A comparison of proxemic reactions of Singaporean Chinese to male intruders of four ethnicities. Perceptual and motor skills, 93(1), 124–126. doi.org/10.2466/pms.2001.93.1.124
- Livberber Göçmen, T. (2018). *Toplumsal Yaşamda Bireylerin Mahremiyet Yönelimleri: Sosyal Ağ Kullanıcıları Üzerine Bir Saha Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Margulis, S. T. (2011). Three theories of privacy: An overview. Privacy online, 9-17.
- Mccallum, Robert C., Keith F. Widaman, Shaobo Zhang & Sehee H. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84-99.
- Meder, M. ve Çiçek, Z. (2012). Mahremiyet Anlayışının Yerinden Edilmesinin Aracı Olarak Kadın Programlarının Türsel ve Söylemsel Analizi: Denizli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 9-28.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Orçan, F. (2018). Açımlayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi: İlk Hangisi Kullanılmalı?. *Eğitimde ve psikolojide ölçme ve Değerlendirme Dergisi* 9(4);413-421 ISSN: 1309 – 6575.

- Öcal, H. (2021). Zihinsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerine verilen mahremiyet eğitiminin ebeveynlerin bilişsel ve duyuşsal özellikleri ile becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Özaslan H. ve Gültekin Akduman G. (2018). Ailelerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *international symposium on innovative approaches in scientific studies*. Volüme 3, 1363-1369
- Özata, M. ve Özer, K. (2017). Sağlık Çalışanlarının Hasta Mahremiyeti Konusundaki Tutumlarının İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(1) 1-21.
- Özdemir, A. (2015). Mahremiyet ve İlişkili Kavramlar. *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyum Bildiri Kitabı* (67-73), Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Özkan, H. (2022). Din Eğitimi Açısından Kurân-ı Kerim’de İtaat Kavramı. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztekin, H. ve Ahmet, Ö. (2010). ‘Modernleşme-Mahremiyet İlişkisi ve Siber Mekânda Mahremiyetin Aleniye Dönüşmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (4), 526-540.
- Öztürk, A. (2015). *Yeni Medya Araçlarının Mahremiyet Algısındaki Dönüşüme Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Öztürk, D., Eyüboğlu, G. ve Baykara, Z. G. (2019). Mahremiyet bilinci ölçeği: Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri*, 27(1), 57-64.
- Pekdoğan, S. ve Bozgün, K. (2018). Öğretmenlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.
- Sağır, M. (2013). *Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri (Kayseri İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri

- San-Bayhan, P. ve Artan, İ. (2005). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Sarı, Ö. (2012). *Türkiye’de Facebook Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı ve Kimlik İnşası Üzerine Bir Çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarıbaş, A. K. (2013). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Semiz-Türkoğlu, H. (2018). Sosyal Medya Üzerinden Mahremiyet Farkındalığı ve Değişimin Ölçülenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54, 163-189. doi: 10.26650/connectist408216
- Sepetçi, N. (2017). *Sosyal Medyada Mahremiyet Algısının Çöküşü: Instagram Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sezen, A. ve Erden, M. (2018). Mahremiyetin Psiko-Sosyal Yansımaları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(20), 83-92.
- Süzer, T. (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Cinsel İstismardan Korunma Becerilerinin Öğretiminde Sosyal Öykü Yönteminin Etkililiği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir*.
- Şahin, N. Z. (2015) Mahremiyet Alanı Olarak İnsan Bedeni. *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyum Bildiri Kitabı* (158-173), Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Şahin, A., Turan, B.N. ve Asal Özkan, R. (2022). İlkokul Öğrencilerine Yönelik Mahremiyet Bilinci Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi (AKEF) Dergisi*, 4(2), 199-209
- Şimşek, T. (2019). Sosyal medyada mahremiyetin ifşası: instagram örneği. *Sosyolojik Düşün*, 4(1), 10-24.

- Taşdelen, B. ve Çataldaş, İ. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya ve Mahremiyete Yönelik Görüşleri: Lefke Avrupa Üniversitesi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 826-844.
- Tanrıverdi H. (2012). Hastaların Hasta Hakları Konusundaki Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(3), 101-122.
- Tataroğlu, M. (2013). Mahremiyet sorunlarının önlenmesinde mahremiyet etki değerlendirmesi. *Yönetim ve Ekonomi*, 20(1), 263-289.
- TDK, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 01.02.2023
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuğrul, B. ve Artan, İ. (2001). Çocukların Cinsel Eğitimi ile İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(20). 141-149.
- Uçar, M. (2014). *Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Olarak Hazırlanan Cinsel İstismarı Önleme Becerisi Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Ural, A., Kılıç, İ., (2011) Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Vardi, R. (2015). Sanal Mahremiyet. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 9(17), 53-73.
- Yavuzer H. (2016). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı* (11. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, Y., Kaçar, M., Albayrak, E., Çalaboğlu, T., Çakmak, S. ve Bayraktar, T. (2017). Çocuk İhmali ve İstismarı Hakkında İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Van Tıp Dergisi*, 24(4), 303-309. doi: 10.5505/Vtd.2017.99609
- Yurttaş, T. (2015). İslam Düşüncesinde Dilin Ahlakiliği ve Mahremiyeti. *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyum Bildiri Kitabı* (428-450), Ordu İlahiyat Vakfı Yayınları.

- Yurdugöl, H. (Eylöl, 2005). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerlikleri için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması*. XIV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulmuş Bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet hakkı ve sosyo-tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(01), 181-213. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001619
- Zerey B. S. (2019). *Yetersizlikten Etkilenmiş ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Cinsel İstismardan Korunmaları Hakkında Anne Görüşlerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ER

Madde havuzundaki tüm maddeler arası korelasyonlar

						\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$	\$
						1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2

[illegible]

[illegible]

		9												4					9	8		4			7			3					5	5		1	3	5	5	4	6	1										
0,13	-0,15	-0,11	0,05	0,02	0,08	0,08	0,03	0,07	0,08	0,03	0,02	0,02	0,06	-0,01	0,02	-0,09	0,02	-0,09	0,01	0,04	0,05	0,03	0,06	0,08	0,02	0,09	0,04	0,02	0,01	0,04	0,02	0,05	0,03	0,03	0,04	0,03	0,02	0,01	0,02	0,09	0,03	0,09	0,09	0,08	0,04	0,05	0,02	0,04	0,01	0,01	0,02	-0,08
0,09	-0,11	-0,15	0,01	0,02	0,01	0,03	0,08	0,01	0,06	0,09	0,09	0,03	0,02	-0,07	0,02	-0,06	0,08	-0,08	0,04	0,01	0,03	0,05	0,03	0,05	0,04	0,03	0,05	0,02	0,03	0,06	0,05	0,09	0,03	0,04	0,04	0,03	0,05	0,04	0,03	0,04	0,05	0,03	0,06	0,01	0,06	0,01	-0,06	0,01				
0,23	-0,17	-0,16	0,07	0,02	0,05	0,05	0,06	0,03	0,03	0,01	0,09	0,01	-0,02	-0,03	0,03	0,04	0,06	-0,03	0,05	0,01	0,02	0,09	0,05	0,04	0,03	0,09	0,01	0,09	0,05	0,03	0,07	0,08	0,02	0,07	0,01	0,09	0,01	0,06	0,01	0,07	0,02	0,04	0,08	0,09	-0,04	0,05	0,03	-0,04				
-0,02	-0,02	-0,05	0,00	0,02	0,09	0,07	0,01	0,01	0,04	0,02	0,07	0,03	0,03	-0,01	0,03	0,02	0,04	-0,03	0,03	0,06	0,04	0,01	0,09	0,03	0,07	0,05	0,06	0,01	0,03	0,02	0,07	0,05	0,03	0,02	0,02	0,05	0,07	0,03	0,04	0,05	0,08	0,07	0,09	0,04	0,06	0,08	-0,08	0,02				
0,08	-0,03	-0,06	0,00	0,04	0,01	0,07	0,00	0,02	0,07	0,08	0,06	0,06	-0,04	-0,01	0,06	0,04	0,02	-0,02	0,03	0,05	0,02	0,09	0,04	0,06	0,05	0,04	0,03	0,08	0,03	0,03	0,05	0,09	0,02	0,02	0,03	0,08	0,09	0,07	0,08	0,03	0,04	0,01	0,00	0,00	0,00	-0,03						
0,02	-0,01	-0,05	0,00	0,02	0,09	0,03	0,02	0,08	0,03	0,02	0,05	0,07	0,03	-0,07	0,03	0,07	0,03	-0,03	0,08	0,05	0,09	0,03	0,04	0,01	0,02	0,03	0,04	0,05	0,02	0,01	0,02	0,03	0,07	0,06	0,03	0,03	0,09	0,07	0,03	0,09	0,07	0,03	0,08	0,01	0,04	0,02	0,00					
0,13	-0,11	-0,16	0,00	0,02	0,05	0,04	0,09	0,06	0,08	0,08	0,09	0,05	0,05	-0,09	0,08	0,07	0,04	-0,07	0,09	0,01	0,05	0,01	0,06	0,02	0,06	0,06	0,02	0,01	0,06	0,05	0,06	0,06	0,05	0,03	0,05	0,01	0,05	0,04	0,05	0,07	0,04	0,03	0,09	0,03	-0,03	0,09						
0,28	-0,27	-0,22	0,03	0,01	0,03	0,03	0,01	0,03	0,08	0,09	0,07	0,03	0,04	-0,04	0,06	0,03	0,03	-0,03	0,04	0,05	0,03	0,07	0,05	0,01	0,06	0,01	0,04	0,02	0,08	0,02	0,06	0,08	0,03	0,08	0,02	0,03	0,05	0,05	0,01	0,05	0,05	0,02	0,04	0,03	0,08	0,01	-0,05					
0,26	-0,21	-0,24	0,01	0,03	0,02	0,04	0,09	0,01	0,06	0,07	0,01	0,03	0,02	-0,02	0,05	0,07	0,02	-0,02	0,04	0,07	0,09	0,05	0,02	0,06	0,01	0,04	0,01	0,05	0,02	0,08	0,04	0,03	0,05	0,06	0,05	0,05	0,04	0,09	0,08	0,03	0,04	0,00	0,07	0,00	-0,09	0,01						
0,06	-0,00	-0,03	0,00	0,05	0,02	0,09	0,01	0,03	0,09	0,09	0,07	0,05	0,04	-0,04	0,06	0,03	0,07	-0,03	0,01	0,05	0,09	0,06	0,03	0,02	0,04	0,05	0,01	0,03	0,02	0,05	0,08	0,01	0,05	0,05	0,03	0,01	0,05	0,04	0,03	0,03	0,04	0,03	0,01	0,04	0,08	-0,07	0,01					
0,00	-0,00	-0,01	0,00	0,02	0,09	0,01	0,03	0,09	0,09	0,07	0,05	0,01	0,04	-0,04	0,06	0,03	0,07	-0,03	0,01	0,05	0,09	0,06	0,03	0,02	0,04	0,05	0,01	0,03	0,02	0,05	0,08	0,01	0,05	0,05	0,03	0,01	0,05	0,04	0,03	0,03	0,04	0,03	0,01	0,04	0,08	-0,07	0,01					
0,00	-0,00	-0,01	0,00	0,02	0,09	0,01	0,03	0,09	0,09	0,07	0,05	0,01	0,04	-0,04	0,06	0,03	0,07	-0,03	0,01	0,05	0,09	0,06	0,03	0,02	0,04	0,05	0,01	0,03	0,02	0,05	0,08	0,01	0,05	0,05	0,03	0,01	0,05	0,04	0,03	0,03	0,04	0,03	0,01	0,04	0,08	-0,07	0,01					

0 4	0, 1 5	0, 1 7	0 1	3	1 6	3 4	1 5	1 8	2 2	0 9	2 3	1 7	1 9	0, 0 9	2 6	0, 0 9	3	0 3	2 4	3 2	1 5	3 5	3 8	5 4	3 1	2 8	3 2	3		3 1	2 9	3 2	3 3	3 5	3 5	2 6	3 5	4 8	3 7	2 3	3 9	4	2 6	1	0 8	0, 0 3	0, 0 4
0, 2 3	- 0, 2	0, 1 4	0, 1 4	0, 3 1	0, 2 5	0, 4	0, 1 1	0, 1 9	0, 3 8	0	0, 2 4	0, 1 6	0, 3 2	0, 1 8	0, 2 5	0, 0 8	0, 2 8	0, 0 5	0, 3 2	0, 3 6	0, 1 3	0, 3 4	0, 0 3	0, 3 8	0, 4 2	0, 4 7	0, 2 5	0, 3 1	0, 5 1	0, 2 7	0, 2 9	0, 4 8	0, 4 6	0, 4 6	0, 0 4	0, 4 8	0, 3 8	0, 4 5	0, 3 1	0, 4 5	0, 4 2	0, 0 6	0, 0 3	0, 0 4	- 0, 0 2		
0, 1 9	0, 1 8	0, 1 6	0, 1 8	0, 3	0, 3	0, 3	0, 0 7	0, 2 2	0, 2 2	0, 1 2	0, 2 3	0, 1 7	0, 2 1	0, 2 4	0, 2 7	0, 0 7	0, 2 2	0, 0 1	0, 3 5	0, 3 5	0, 1 7	0, 3 3	0, 2 3	0, 4 5	0, 4 6	0, 0 5	0, 3 1	0, 2 9	0, 5 7	0, 3	0, 5 3	0, 4 7	0, 5 3	0, 4 3	0, 5 5	0, 4 9	0, 5 5	0, 3 8	0, 4 1	0, 5 5	0, 4 2	0, 0 6	- 0, 0 3	0, 0 5	0, 0 5	0, 0 1	
0, 2 1	0, 2 3	0, 1 4	0, 0 3	0, 0 3	0, 3 1	0, 0 7	0, 2 3	0, 1 8	0, 1 1	0, 0 1	0, 4 1	0, 2 1	0, 1 9	0, 1 6	0, 2 5	0, 0 2	0, 0 6	0, 3 4	0, 2 5	0, 1 8	0, 2 6	0, 3 3	0, 2 1	0, 2 8	0, 2 3	0, 0 3	0, 3 2	0, 2 9	0, 3	0, 1	0, 3 8	0, 3 2	0, 3 6	0, 3 2	0, 2 3	0, 3 5	0, 2 8	0, 3 3	0, 2 5	0, 0 5	0, 0 4	0, 0 1					
0, 1 9	0, 1 6	0, 2 2	0, 1 2	0, 3 4	0, 2	0, 3	0, 0 6	0, 1 9	0, 3 4	0, 0 7	0, 2 1	0, 2 8	0, 1 5	0, 2 3	0, 1 4	0, 2 7	0, 0 5	0, 3 9	0, 0 2	0, 3 5	0, 2 3	0, 2 5	0, 2 2	0, 5 3	0, 5 3	0, 5 6	0, 4 1	0, 3 3	0, 4 8	0, 5 3	0, 3	0, 6 1	0, 0 6	0, 5 7	0, 5 6	0, 3 4	0, 5 7	0, 4 6	0, 5 2	0, 4 6	0, 5 1	0, 0 4	0, 0 4	0, 0 3	0, 0 1		
0, 2 3	0, 1 6	0, 1 8	0, 1 2	0, 3 2	0, 2 7	0, 3 4	0, 1 3	0, 1 8	0, 2 3	0, 0 4	0, 1 8	0, 2 1	0, 2 9	0, 2 1	0, 2 8	0, 1 4	0, 0 3	0, 3 4	0, 1 3	0, 2 7	0, 2 5	0, 2 9	0, 2 7	0, 0 5	0, 4 8	0, 5 3	0, 3 8	0, 4 7	0, 3 2	0, 6 2	0, 0 1	0, 7 6	0, 6 1	0, 0 6	0, 3 1	0, 5 6	0, 4 2	0, 5 2	0, 4 1	0, 0 3	0, 0 5	0, 0 3	- 0, 0 1	- 0, 0 1			
0, 2 3	0, 2 3	0, 1 8	0, 1 5	0, 3 8	0, 1 4	0, 0 1	0, 1 8	0, 0 3	0, 0 8	0, 0 4	0, 2 1	0, 2 3	0, 1 9	0, 1 4	0, 0 5	0, 3 4	0, 0 7	0, 3 2	0, 4 8	0, 1 7	0, 2 3	0, 2 2	0, 2 6	0, 5 3	0, 5 2	0, 5 5	0, 4 1	0, 3 5	0, 4 3	0, 5 6	0, 6	0, 7	0, 6	0, 5	0, 3	0, 5	0, 3	0, 4	0, 5	0, 4	0, 0	0, 0	0, 0	- 0, 0	- 0, 0		
0, 1 5	0, 1 2	0, 0 9	0, 1 1	0, 0 2	0, 1 6	0, 0 6	0, 1 4	0, 0 8	0, 0 3	0, 0 9	0, 1 6	0, 0 7	0, 3 3	0, 2 8	0, 1 9	0, 0 3	0, 2 3	0, 0 1	0, 2 5	0, 3 1	0, 1 9	0, 1 5	0, 2 2	0, 2 3	0, 5 3	0, 5 6	0, 0 5	0, 2 6	0, 4 9	0, 2 8	0, 5 7	0, 6 1	0, 0 1	0, 6 1	0, 5 3	0, 2 1	0, 4 3	0, 3 6	0, 3 8	0, 4 5	0, 3 3	0, 0 4	0, 0 9	0, 0 5	0, 0 3		
0, 1 9	- 0, 2	- 0, 2	0, 1 8	0, 2 7	0, 1 4	0, 3 4	0, 1 2	0, 1 4	0, 0 7	0, 0 4	0, 1 4	0, 1 1	0, 2 3	0, 1 3	0, 2 3	0, 1 3	0, 2 7	0, 0 3	0, 2 4	0, 1 3	0, 0 6	0, 0 3	0, 2 3	0, 4 2	0, 5 1	0, 3 5	0, 4 8	0, 3 5	0, 5 5	0, 3	0, 6	0, 6	0, 5	0, 3	0, 5	0, 3	0, 2	0, 5	0, 4	0, 5	0, 4	0, 0	0, 0	0, 0	0, 0	0, 0	
0, 1	0, 1 7	0, 1 2	0, 0 4	0, 2 5	0, 1 4	0, 2 8	0, 0 1	0, 1 7	0, 0 9	0, 0 3	0, 2 4	0, 1 4	0, 1 3	0, 0 7	0, 0 2	0, 0 8	0, 0 2	0, 3 9	0, 0 1	0, 1 1	0, 0 4	0, 3 8	0, 2 9	0, 1 5	0, 2 2	0, 2 9	0, 1 4	0, 3 8	0, 3 5	0, 3 5	0, 3 4	0, 2 2	0, 2 9	0, 2 1	0, 3 3	0, 3 3	0, 2 2	0, 2 9	0, 3 1	0, 1 3	0, 4 2	0, 0 3	0, 1 1	0, 1 1	- 0, 0	- 0, 0	
0, 1 8	0, 1 3	0, 2 6	0, 1 2	0, 3	0, 2 7	0, 3 1	0, 0 9	0, 1 8	0, 0 9	0, 0 3	0, 1 1	0, 2 5	0, 1 1	0, 2 1	0, 2 4	0, 1 4	0, 2 6	0, 0 9	0, 2 4	0, 1 7	0, 2 3	0, 2 2	0, 2 9	0, 4 5	0, 4 8	0, 3 3	0, 3 7	0, 4 5	0, 5 8	0, 2 3	0, 5 7	0, 5 2	0, 5 3	0, 5 3	0, 4 3	0, 5 6	0, 4 7	0, 3 1	0, 5 2	0, 5 1	0, 4 5	0, 5 6	0, 0	0, 0	0, 0	- 0, 0	- 0, 0

Ek II. Etik kurul başvurusu

Evrak Tarih ve Sayısı: 30.11.2022-235589

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı

Sayı :E-60263016-050.06.04-235589
Konu :Ayla İŞLER (Etik Kurul Kararı)

30.11.2022

Sayın Ayla İŞLER

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kuruluna yapmış olduğunuz 01.11.2022 tarih ve 2022-11-07 no.lu başvurunuz Kurul tarafından incelenmiştir.

Kurulun 28.11.2022 tarihli toplantısında alınan 5 no.lu kararında; **"3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynler İçin Mahremiyet Eğitimi Farkındalık Ölçeği(MEFÖ)"** isimli yüksek lisans tezinin etik olarak **uygun olduğu** yönünde karar verilmiş, karar Rektör olura sunulmuş ve Rektör oluru alınmıştır. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Hilmi ATASEVEN
Rektör Yardımcısı

sitesi-ebys

